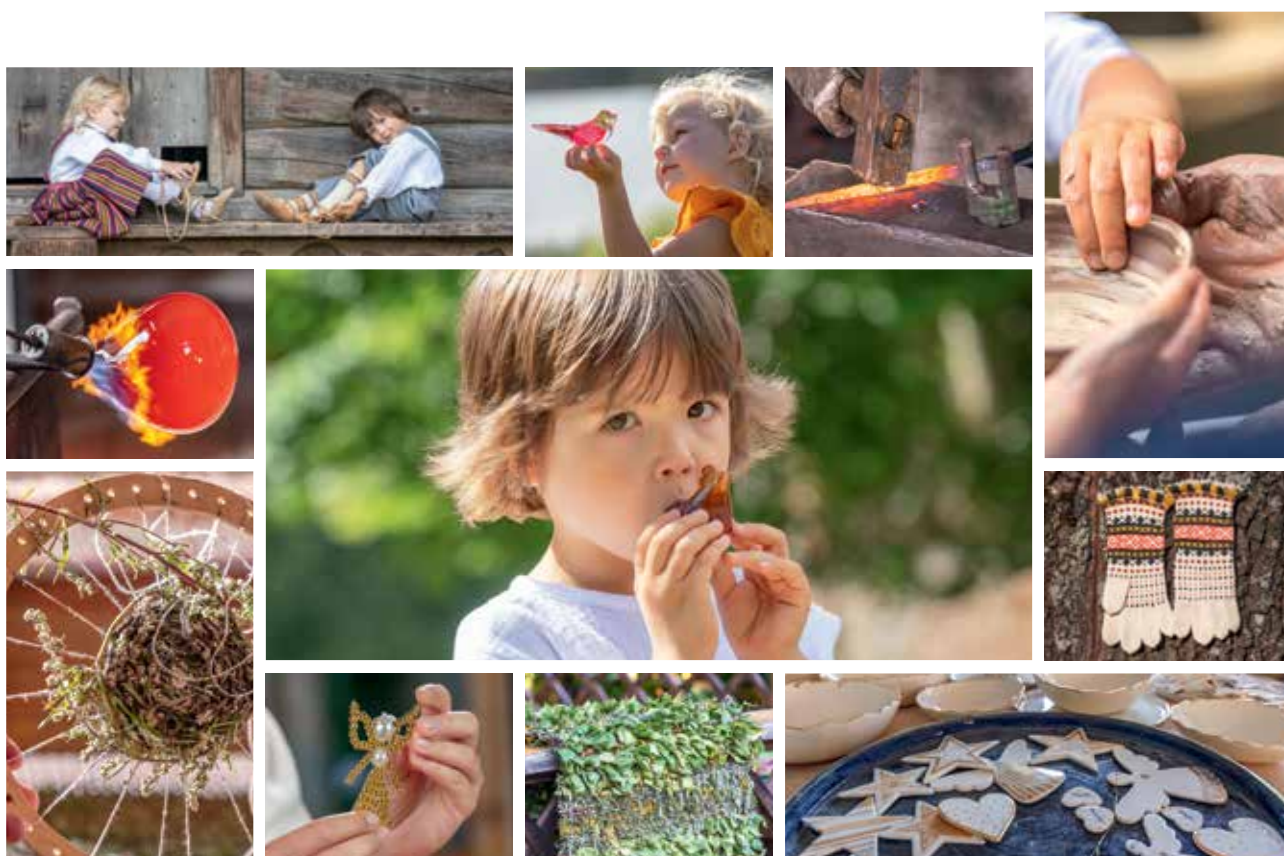

TOUR DE CRAFTS

LATGALES AMATNIEKI | LATGALĒS AMATININKAI | CRAFTSMEN OF THE LATGALE

„TOUR DE CRAFTS“ („AMATŪ KELIAS“) TARPVALSTYBINIS TURISTINIS MARŠRUTAS (PROJEKTAS) KONCEPCIJA

TOUR DE CRAFTS

LATGALA | AUKŠTAITIJA | ŽIEMGALA

TURINYS

1. Įžanga ir geografinis Projekto pagrindas	3
2. Pagrindinės priemonės, kuriomis naudotasi surenkant medžiagą iki darbo vietoje ir jo metu	5
3. Sustojimų (punktų), įtrauktų į Projekto amatų veiklas, administracinė ir geografinė aprėptis	5
4. Projektu aprėpiamos teritorijos nagrinėjimas ir tyrinėjimas	5
5. Sustojimų vietų (punktų), susijusių su amatininkyste, struktūra	12
6. Galimų maršrutų ir tarpusavio ryšių bei geografinių ypatumų analizė	14
7. Įdomūs lankytini maršruto punktai (taškai)	18
8. Konceptijos pagrindai ir pasaulinė amatų, kaip ateities visuomenės komponento, vizija	19
9. Vietinių maršrutų įvertinimas: pavojai ir galimybės (SSGG (SWOT) analizė)	20
10. Istorinės medžiagos ir įdomių maršruto punktų apžvalgų buvimas, galimybė gauti papildomos informacijos apie maršrute esančius objektus ar vietas	23
11. Specialių pasiūlymų projekto partnerių vietovėse analizė, segmentavimas ir geografinių ryšių nustatymas	24
12. Rekomendacijos, kaip sėkmingai plėtoti turizmą Projekto teritorijoje (vietovėse), projekto partnerių teritorijose (vietovėse) vietiniu, nacionaliniu ir tarpvalstybiniu lygmeniu	26
13. Rekomendacijos rinkodaros srityje	29
14. Galimų sprendimų, skirtų užtikrinti, kad turistai keliautų visu „Tour de Crafts“ maršrutu arba maršrutais vienos kelionės metu	30
15. Nematerialiojo paveldo istorijos. Papildomas įkvėpimo šaltinis kurti turistinius maršrutus	32
16. Vietinis turistinis maršrutas „Amatininkystė Latgalos regione“ Nr. 1.	50
17. Vietinis turistinis maršrutas „Amatininkystė Latgalos regione“ Nr. 2	67
18. Bendra lentelė apie vietinius maršrutus Nr. 1 ir Nr. 2 su papildomomis lankytinomis vietomis – įdomūs objektai, susijusių paslaugų teikėjai, rekomenduojami apgyvendinimo paslaugų ir viešojo maitinimo paslaugų teikėjai,	84
19. Tarpvalstybinis turistinis maršrutas „Profesionalios amatininkystės įgūdžiai turizmo aplinkoje“. Latgala – Aukštaitija – Žiemgala.	88
20. Nuorodos į maršruto žemėlapius pasaulinėje nemokamoje priemonėje „Google Maps“.	117
21. Atskirai pateiktų Projekto rezultatų sąrašas	118

„TOUR DE CRAFTS“ („AMATŲ KELIAS“) TARPVALSTYBINIS TURISTINIS MARŠRUTAS (PROJEKTAS) KONCEPCIJA

Projekto taikymo sritis: „Turizmo koncepcijos, turistinių maršrutų ir rinkodaros medžiagos rengimas. Identifikacinis Nr. LPR 2022/15, projektas „Amatininkystė turizmo erdvėje“ (Tour de Crafts) Nr. LLI-539

Klientas: Latgalos planavimo regionas (LPR)

Rangovas: SIA „Reklāmas agentūra „Bulterjers“ (toliau – Agentūra).

Medžiagos rengimo laikotarpis: 2022 m. rugpjūčio ir rugsėjo mėn. (toliau – tyrinėjimas ir medžiagos rinkimas vietoje).

Koncepcijos tikslas – propaguoti tvarų tradicinę amatininkystę, išsaugojant ir propaguojant amatus kaip bendrąjį Latvijos ir Lietuvos tarpvalstybinės teritorijos kultūros ir istorijos paveldą bei bendrą turizmo produktą, kuris ilgalaikėje perspektyvoje galėtų sudominti turistus apsilankyti Latgaloje (latv. Latgale) ir Žiemgaloje (latv. Zemgale) (toliau – Latvijos kraštas) bei Utenos ir Panevėžio apskrityse (Aukštaitijoje), kurios priklauso Lietuvai (toliau – Lietuvos kraštas), o taip pat sėkmingiau integruoti amatininkus partnerio statusu rengiant ir įgyvendinant turizmo projektus bei kasdienės buities produktus. Be to, siekiama sukurti papildomą pridėtinę vertą turizmo veikloms – integruoti paramos mechanizmus amatininkams ir padidinti jų produkcijos komercinį pelningumą.

1 pav. Informacinė diagrama: naujų turistinių maršrutų, parengtų įgyvendinant projektą Baltijos šalyse, vietovės.

Turizmo paslaugų teikėjas šioje koncepcijoje reiškia fizinį arba juridinį asmenį, kuris pats tiesiogiai užsiima tam tikru amatu arba yra glaudžiai susijęs su tokia praktika, arba tokių amatų asociacija.

Turizmo paslaugų gavėjas šioje koncepcijoje – šeima su vaikais arba nedidelė (ne didesnė kaip penkių asmenų) automobiliu keliaujančių asmenų grupė.

Turizmo paslaugų gavėjo buvimo vietos šalies geografija. Šios koncepcijos dėmesio centre – visos trys Baltijos valstybės (vidaus turizmas), kaimyninė Skandinavija (Suomija, Švedija), artimiausios didelės Europos šalys (Lenkija ir Vokietija) bei Airija, Didžioji Britanija, Danija ir Norvegija (kaip dabartinė gyvenamosios vietos valstybė tiems piliečiams, kurie išvyko iš savo gimtosios šalies ir vasaros atostogoms pasirinko Latviją arba Lietuvą).

Autoriai remiasi dabartine situacija užsienyje, kuri turėjo įtakos ir gali paveikti šioje koncepcijoje aptartus procesus ir prognozes. Dėl neaiškios geopolitinės situacijos šiuo metu laikome, kad neverta sutelkti dėmesį į atvykstantį turizmą iš Baltarusijos, Rusijos ir Ukrainos, taip pat nemanome, kad verta tikėtis, jog atvykstantojo turizmo kilmės šalių įvairovė ir atstumai greitai išaugs iki tokių apimčių, kokios buvo prieš pandemiją. Šiuo metu, kai rengiama ši koncepcija, viso regiono turizmo sektorius yra pačiame krizės epicentre: ekonominės veiklos subjektai neturėjo pakankamai laiko atgaivinti savo verslą po nuostolių, kuriuos patyrė ryšium su pandemija, tačiau panašu, kad šiuo metu jų veiklą dar labiau paveikė tikras karas Europos žemyne, kuris turi tendenciją plėstis. Amatai yra orientuoti į namams skirtų daiktų kūrimą ir mėgavimąsi grožiu, o turizmo sektorius orientuotas į poilsio, pramogų ir gyvenimo džiaugsmo paslaugų teikimą. Esant tikrai fizinei grėsmei, abi paslaugų grupės tampa nebeaktualios; be to, jas labai pažeidžia bet koks laisvo žmonių ir prekių judėjimo apribojimas. Tai – vienas iš pagrindinių šalutinių ir pandemijos, ir karo poveikių. Esame tos nuomonės, kad iš karto po pandemijos laikotarpio iškilus naujoms geopolitinėms grėsmėms jau nebegalima taikyti jokių ankstesnių laikotarpių turizmo sektoriaus statistinių duomenų – lygiai taip pat, kaip neįmanoma suformuluoti kokias nors vidutinės trukmės laikotarpio arba ilgalaikės prognozes. Mes galime kalbėti tik apie trumpąjį laikotarpį, tuo pačiu metu taikydami ypač rizikingą nuokrypį ir pasirengimą pasikeitus aplinkos sąlygoms nedelsiant pakeisti mūsų parametrus. Tačiau kalbant apie ilgesnį laikotarpį, šiuo metu galime vykdyti su nematerialiuoju paveldu susijusią veiklą. Mūsų vertinimu, pasaulinė aplinka šiuo metu keičiasi maždaug kas tris mėnesius. Toks laikotarpis yra labai trumpas tiek amatams, tiek ir turizmo sektoriui.*

1. Įžanga ir geografinis Projekto pagrindas

Latgaloje, kaip ir kituose Latvijos bei Lietuvos istoriniuose regionuose, amatų tradicijos yra neatsiejama kultūros ir taikomojo meno istorijos bei vystymosi dalis. Ypač didelė amatininkų veiklos koncentracija yra Latgaloje ir su ja besiribojančioje Aukštaitijoje, kurioje viduramžiai gyveno ne tik aukštaičiai, bet ir sėliai bei žiemgaliai.¹

Amatininkystės paslaptys dažnai yra perduodamos iš kartos į kartą. Būti nagingu amatininku yra garbės reikalas, nes nagingas meistras yra visų gerbiamas žmogus. Šiandien amatai nebėra vien tik kasdienei buičiai reikalingų daiktų kūrimo šaltinis. Tai daugiau pomėgis arba priemonė aktyviau tiesiogiai bendrauti su įvairiais žmonėmis – panašiai, kaip bendraujama įvairiuose interesų ar sporto klubuose arba keliaujant grupėmis. Tačiau amatai neprarado savo komercinio komponento ir daugeliui žmonių yra papildomas, o dažnai – vienintelis pajamų šaltinis. Kaip ir senais laikais, šiandien yra amatų ir profesionaliojo meno sinergija, o riba tarp jų kartais netgi išnyksta. Tai ypač pastebima tais atvejais, kai profesionalūs menininkai pradeda savarankišką ir nuolatinę pusiau pramoninę taikomojo meno kūrimo gamybą, arba tada, kai nagingi ir talentingi amatininkai po ilgų darbo metų savo vizualinės komunikacijos srityje pasiekia profesionalių menininkų kokybės ir išraiškos lygį. Abiem atvejais vyksta komercijos ir asmens kūrybinės realizacijos² sąveika, tačiau vienintelis skirtumas yra prioritetų tvarka, o žiūrint konservatyviau, atitinkamo profesinio pasirengimo buvimas.

Amatų virsmas į mažas verslo formas šiuo metu išgyvena ypatingą pakilimą Latgaloje, kur amatai tradiciškai vaidino didelį vaidmenį bendrajame regiono kultūros ir istorijos pavelde. Keliaudami po Latgalą galima susipažinti su visomis senovinių amatų rūšimis: keramika, audimu, kalvyste, medžio drožinėjimu, papuošalų gamyba, stiklo pūtimu, krepšių pynimu ir kitais amatais. Čia galima aplankyti ir svetingus kaimo vietovių svečių namus bei amatininkų dirbtuvėles, taip pat apsilankyti viename iš šiais laikais įsteigtų amatų centrų, kuriuose aktyviai dirba ir patys amatininkai ir visi, norintys susipažinti su amatais, išmokti naujų įgūdžių ar tiesiog maloniai praleisti laiką. Tais atvejais, kai mes visi mažesniu ar didesniu mastu esame integruoti į pramoniniu būdu pagamintų daiktų ir jų rinkodaros pasaulį, apsilankymas pas amatininką ir stebėjimas, kaip jis kuria, leidžia patirti ne tik emocinį malonumą, bet ir atkurti savo supratimą apie daugelio procesų ir dalykų pradžią. Tai ypač svarbu jaunajai kartai – vaikams bei paaugliams. Jei kalbėsime šiuolaikine kalba, kelionė į amatininkų pasaulį yra tarytum detoksikacija, leidžianti apsisvalyti nuo globalizacijos, skaitmenizavimo ir priklausomybės nuo prekių ženklo.

Šiuo metu amatai yra pasaulinio masto aistra, todėl galime drąsiai teigti, kad ateityje jie augs ir kad jų paklausa didės. „Business Wire“³ 2022 m. vasaros laikotarpio ataskaitoje⁴ skelbiama, kad 2021 m. taikomojo meno produktų, amatininkų pagamintų žaislų ir „Pasidaryk pats“ rinkinių rinka vien tik JAV siekė 1,26 mlrd. USD. Prognozuojama, kad per keletą ateinančių metų ši rinka kasmet augs maždaug po 7,38 proc. 2022 m. paskelbtoje „Imarc Group“⁵ ataskaitoje nurodyta, kad 2021 m. konsoliduota pasaulinė rankų darbo gaminių rinkos apimtis pasiekė 680 mlrd. USD.⁶ Svarbu tai, kad minėta rinkos tyrimų įmonė savo ataskaitoje amatų meistrų produktus prilygina prabangos prekėms, kurios laikomos statuso simboliu. Šiame augimo procese tam tikrą katalizatoriaus vaidmenį atlieka ne tik pasaulinės platformos, kurių tikslas – platinti amatų meistrų, menininkų ir individualių verslininkų produktus (pavyzdžiui, plačiai žinoma „Etsy“ platforma (<https://www.etsy.com>)), bet ir prekybos internetu plėtra apkritai bei pandemijos metu įvykę visuomenės vertybių ir įpročių pokyčiai. Netgi nepaisant dabartinės trumpalaikės arba netgi vidutinio laikotarpio trukmės pagrindinės pasaulinių prekybos platformų krizės, atsiradusios po milžiniško rinkos segmento augimo, kurį lėmė kilusi pandemija, 2022 m. II ketv. „Etsy“ dirbo 2 402 darbuotojai, bendrovės pusmečio pelnas siekė 585,14 mln. USD, o bendrasis pelningumas buvo tiesiog įspūdingas – 70,7 proc. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad gana smarkiai skiriasi kiekvienoje šalyje galiojantys apribojimai ar kriterijai, arba kaip kiekviena konsultacinė ar rinkos tyrimų įmonė įvairias prekes, paslaugas arba net visas verslo sritis priskiria vienai ar kitai klasifikacijos grupei ir kaip jas pozicionuoja. Šiuo atveju nurodyti skaičiai yra tik iliustracinio pobūdžio. Plataus masto tarptautinės parodos-mugės irgi būna skirtos amatų meistrų, amatininkų ir nedidelių gaminančių verslininkų pasirodymui, pavyzdžiui, „Artigiano in Fiera“ mugė (<https://espositori.artigianoinfiera.it>), kuri vyks Milane, Fieramilano parodų centre 2022 m. gruodžio 3–11 d. Mugė vyks jau 26-ąją kartą. Iliustracijos tikslu galima pažymėti, kad planuojama, jog tikimasi, kad į mugę asmeniškai atvyks 1 mln. lankytojų, o renginio skaitmeninėje platformoje, kuri veikia išties metus, apsilankys ne mažiau kaip 1,3 mln. unikalų svečių. Mugėje dalyvauja daugiau kaip 3 000 amatininkų iš ne mažiau kaip 100 pasaulio šalių. Nepaisant galimų didelių supratimo apie prekių ir paslaugų priskyrimą amatininkų produktų asortimentui ar labai skirtingų įvairiose vietovėse galiojančių apibrėžimų, kas yra amatininkų produktai, skaičiai rodo, pasaulyje dabartinė amatininkų produktų rinka tuo pačiu metu yra ir labai didelė, ir pelninga bei sparčiai auganti. Latgalos planavimo regionas įgyvendina projekto LLI-539 „Amatų meistrystės įgūdžiai turizmo erdvėje“ dalį „Tour de Crafts“, kuris finansuojamas iš 2014–2020 m. Europos Sąjungos paramos programos „V-A Latvija – Lietuva“ lėšų. Projekto tikslas – skatinti tvariai panaudoti tradicinių amatų meistrystės įgūdžius, juos išsaugant ir propaguojant kaip bendrą Latvijos ir Lietuvos pasienio regiono kultūros ir istorijos paveldą bei bendrą turizmo produktą, kuris galėtų patraukti turistų dėmesį.

2 pav. „Etsy, Inc.“ (vertybinių popierių kodas – ETSY) akcijų kainos diagrama. Nasdaq interneto svetainės ekrano nuotrauka, iliustruojanti bendrovės akcijų vertės dinamiką. Diagrama yra informacinė ir nėra kvietimas pirkti ar parduoti vertybinius popierius. Kaina nurodyta JAV doleriais, Grafika – NASDAQ OMX Group, Inc.

Plėtojama koncepcija apima tris pagrindinius turistinius maršrutus, skirtus amatininkų gaminių tyrinėjimui. Maršrutų žemėlapius ir aprašymą galima rasti projekto rezultatų aprašyme, kuris pateikiamas priedų forma. Du iš minėtų maršrutų geografiškai yra susiję su Latgalos planavimo regionu ir aprėpia visus Latgalai priskirtus rajonus. Trečiasis maršrutas aprėpia visą projekto regioną; Latgalos planavimo

regioną, Utenos ir Panevėžio apskritis Aukštaitijoje ir Duobelės apskritį Žiemgaloje. Į maršrutą įtrauktos Bauskės ir Jelgavos apskritys su jose esančiais turizmo perlais – Bauskės pilimi ir Rundalės rūmų kompleksu.

2. Pagrindinės priemonės, kuriomis naudotasi surenkant medžiagą iki darbo vietoje ir jo metu:

- 1) Esamos kartografinės medžiagos studijavimas.
- 2) Tyrinėta pasauliniame žiniatinklyje, įskaitant socialinius tinklus, esanti medžiaga.
- 3) Identifikuota ir tyrinėta medžiaga, esanti vidiniame agentūros archyve.
- 4) Atliktas vizualinis maršruto patikrinimas vykstant keliais ir nuvykus į vietą.
- 5) Kiekviename pagrindiniame amatų punkte, kuris yra įtrauktas į Projektą, naudotas klausimynas interviu su amatininku forma. Šis klausimynas tapo pagrindiniu maršruto „Tour de Crafts“ pagrindu:
  - a) Projekto dalyvių atsakymai į 30 teminių klausimų,
  - b) kitų vietinių turistinių maršrutų identifikavimas;
  - c) susijusių paslaugų identifikavimas planuojamame maršrute:
    - i) pramogos;
    - ii) poilsis;
    - iii) maitinimas;
    - iv) apgyvendinimas;
    - v) kultūros ir istorijos paveldas;
    - vi) specialūs pasiūlymai (muziejai ir (arba) parodos);
    - vii) dviračių maršrutai;
    - viii) kraštovaizdžio objektai;
  - d) dalyvavimo turizmo veikoje vizija;
  - e) bendradarbiavimas su kitais amatininkais;
  - f) svarbiausios problemos, trukdančios plėtoti turizmo paslaugas;
  - g) paslaugų kiekybinės apimtys galimybės tyrinėjamoje vietovėje.

3. Sustojimų (punktų), įtrauktų į Projekto amatų veiklas, administracinė ir geografinė aprėptis

Punktai, kuriuos pateikė Latgalos planavimo regionas ir kurie yra tiesiogiai susiję su amatininkyste (patvirtino dalyvavimą projekte, o vykdant darbą vietose, su jais galima susitikti tiesiogiai):

Latgalos regione – 22 (vienas iš jų atokioje vietoje);

Žiemgalos regione – 4 (visi Duobelės rajone);

Lietuvoje – 2 (po vieną Utenos ir Panevėžio apskrityse. Lietuvoje nurodyta iš viso 27 punktai, kurie yra įtraukti į Lietuvos partnerių parengtus maršrutus).⁷

Tris iš punktų, kurie yra įtraukti į Latgalos regioną, faktiškai galima apibūdinti kaip kelių atskirų punktų tiek faktine, tiek ir tematine prasme, grupę, kurioje numatyti papildomi 5 punktai. Galime daryti prielaidą, kad pagal šį projektą ir koncepciją visoje Latvijoje buvo identifikuotas ir ištyrinėtas 31 punktas, susijęs su amatininkyste (t. y. aktyvūs punktai).

4. Projektu aprėpiamos teritorijos nagrinėjimas ir tyrinėjimas

Teritorija, kurią aprėpia projektas, apima tris istorinius regionus – Latgalą ir dalį Žiemgalos Latvijoje, o taip pat dalį Aukštaitijos Lietuvoje. Į pirminę Projekto techninės užduoties santrauką ir parengtą maršruto planą mes įtraukėme kelis administracinius vienetus:

4.1. Latgalos planavimo regionas⁸ apima 9 vietines savivaldybes. Bendras jo plotas – 14 547 km² (22,52 proc. visos Latvijos teritorijos):

- Daugpilis kaip didmiestis;
- Rēzeknė kaip didmiestis;
- Augšdaugavos savivaldybė;
- Balvų savivaldybė;
- Kraslavos savivaldybė;

- Lyvanų savivaldybė;
- Ludzos savivaldybė;
- Preilių savivaldybė;
- Rėzeknės savivaldybė.

Vienas iš Latgalos lobių yra jos žmonės: nuoširdūs, darbštūs, ryžtingi, atkaklūs. Viena pagrindinių Latgalos gyventojų vertybių yra šeima. Todėl keliautojai su vaikais Latgaloje visuomet jaučiasi kaip namie. Latgaloje įprasta svečius priimti plačiai išskėstomis rankomis, širdingai ir atvirai. Lankydami pas amatų meistrus, mes dažnai „įsiveržiame“ į visiškai privačią erdvę, tačiau tokios visiems būdingos būdo ypatybės padėjo Latgalos amatininkams tapti populiariais ir labiau atpažįstamais negu kitų regionų amatininkams. Žodžiai „Latgala“ ir „amatininkas“ dažnai suvokiami kaip sinonimai. Kalbant apie poilsio dienų išvykas automobiliu, šnekamojoje kalboje dažnai galima išgirsti tokį pasiūlymą: „važiuojam į Latgalą susitikti su amatininkais.“ Pasauliniu mastu regionas unikalus tuo, kad yra vienas iš nedaugelio, kuriuose šimtmečiais, nepriklausomai nuo socialinės ir nacionalinės administravimo formos, taikoje ir santarvėje gyveno ir tebegyvena skirtingų tautybių bei religijų atstovai. Šios savybės leidžia Latgalos amatininkams greičiau ir pozityviau bendrauti su iš įvairiausių šalių atvykusiais skirtingų pažiūrų lankytojais, ramiau perprasti situacijas, kurioms esant keliautojai jau būna pavargę ar kaprizingi. Jei pažvelgtume į keliones automobiliu su vienu ar keliais skirtingo amžiaus vaikais, tokios situacijos nėra retenybė. Paprastai turime omenyje nedidelį kolektyvą, kurio narių interesai ir atsparumas stresui ar kelionės nuovargiui yra labai nevienodas. Labai svarbią reikšmę turi turistų nuostata atsižvelgti į kitų padėtį įvairių kelionės ūkinių klausimų valdymo aspektu, kas reiškia ir gebėjimą tinkamai elgtis lankantis pas amatininkus – kai apžiūrinėjami dalykai, kurie asmeniui yra visiškai neįdomūs, tačiau tuo pačiu metu gali būti labai įdomūs kam nors kitam arba net visiems likusiems kelionės kompanionams.

Kitas svarbiausias Latgalos turtas yra jos ypatinga aplinka. Čia yra daug dar žmogaus nepalietusių vietų, o pasakiška gamta išaukština sumanius gyvenimiškus įgūdžius ir ramų tikėjimą Dievu, kas šiais laikais apskritai yra retas socialinis reiškinys. Legendos byloja, kad senovės laikais į Latgalą iš dangaus nusileido 1206 ežerai. Būtent todėl Latgalą galime vadinti Mėlynųjų ežerų šalimi. Įvairiuose šaltiniuose ežerų skaičius skiriasi, tačiau viena pagrindinių geografinių ir poilsinių vertybių Latgaloje yra vanduo. Ne šiaip sau vieną iš vietinių maršrutų, kuris yra įtrauktas į projektą, mes pavadino „Vandens kelias“ – nuo Dauguvos vingio iki Lubano pelkyno.

Bažnytinis turizmas, kaip ir poilsis gamtoje, užima svarbią vietą bendrajame regiono turistinių pasiūlymų „krepšelyje“. Agluonos Romos katalikų švč. Mergelės Marijos ėmimo į Dangų bazilika yra svarbiausia regiono piligriminė vieta ir iškilus bažnytinės architektūros paminklas Šiaurės Europoje. Jo Šventenybė Romos popiežius bazilikoje lankėsi du kartus.

3 pav. 2018 m. rugsėjo 24 d. Jo Šventenybė popiežius Pranciškus Agluoną aplankė kaip maldininkas.

Latgalos regionas ir gausybė jo ežerų yra Latgalos aukštumoje, kuri Latvijoje didžiausia. Pietuose ji ribojasi su Polocko žemuma, o pagal Dauguvos slėnį – su Augšžemės aukštuma, kuri yra Lietuvoje esančios Aukštaitijos aukštumos tęsia Latvijoje. Dominuoja kalvota vietovė, kalvos su lomose esančiais ežerais suformuoja vizualiai turtingą ir estetiškai malonų akiai kraštovaizdį per visus keturis metų laikus. Latgalos kalvose vyrauja žemyninis klimatas, kuris šiek tiek skiriasi nuo kaimynystėje esančių žemumų klimato. Apskritai, vietovėse, kurioje vyrauja žemyninis klimatas, žiemos būna šiek tiek šaltesnės, o vasaros – karštesnės. Būtent toks yra ir Latgalos klimatas.

Panašiai, kaip Aukštaitija Lietuvoje, nesuklysimė Latvijoje laikydami Latgalą latvių šaknimis daugelyje sričių. Dauguvos pakrantėje, netoli Lyvanų, stūkso Jersikos piliakalnis. Jersika, kaip Letijos, senosios latgalių valstybės, kuri XII – XIII a. kontroliavo Dauguvos vandens kelią, ekonominio ir dvasinio gyvenimo centras, yra kelis kartus paminėta Indriko kronikoje. Archeologiniai tyrinėjimai rodo, kad būta daug gyvenviečių. Seniausios gyvenvietės priskiriamos netgi I tūkstantmečiui prieš Kristų. Kita Latvijai svarbi senovinė vieta yra Ludzos kalva, ant kurios stūkso viduramžių pilies griuvėsiai. Laikoma, kad Ludza yra seniausias Latvijos miestas. Ludzos apylinkės žmonės gyveno jau mezolito laikotarpiu (VIII–V a. prieš Kristų; laikotarpis dar vadinamas viduriniu akmens amžiumi)⁹ – tai liudija kauliniai namų apyvokos reikmenys, kuriuos archeologai rado kasinėdami Didžiojo Ludzos ežero pakrantes.

4 pav. Jersikos piliakalnis rudenį iš paukščio skrydžio.

5 pav. Ludzos kalva ir viduramžių pilies griuvėsiai.

Latgaloje išlikę dvarai ir pilys – vėlesnių laikų įrodymas. Pavyzdžiui, Balvų dvaro ponų namai arba dvaras stovi ant Balvų ežero pakrantės. Pirmoji informacija apie Balvų dvarą pasirodė 1765 m. Per kelis šimtmečius pastatas smarkiai nuketėjo, tačiau šiuo metu yra atstatytas. Dvaro rūmų salės akustika – viena geriausių Latvijoje. Vienas iš dvaro teritorijoje esančių pastatų – išlikęs ampyro stiliaus svimas, kuriame įsikūrė Balvų savivaldybės muziejus, turintis daugiau kaip 25 tūkst. eksponatų. Muziejuje įrengtos dvi interaktyvios ekspozicijos. 2014 m. rudenį atidaryta nauja ir moderni ekspozicija „Nematerialusis Šiaurės Latgalos kultūros paveldas“. Penkios muziejaus ekspozicijų salės atspindi „Šiaurės Latgalai charakteringas temas: etnografiją, tradicinę muziką, folklorą, papročius, giesmes, tradicines Latgalos gegužines giesmes ir amatininkų meistrystės įgūdžius.

6 pav. Vienas iš Balvų savivaldības muzejaus salių, kuriose jrengta ekspozīcija „Nematerialusis Œiaurės Latgalos kultūras paveldas“, vaizdas.

Vienas graūiausių Latgalos istorinės architektūras pavyzdūių – Preilių dvaro kompleksas su parku. Pats dvaro pastats arba rūmai yra puikus XIX a. statinys ir dvarų architektūras, kuriai būdingas tuo metu vyravęs romantizmas, pavyzdis. Dvaro parko plotas – apie 47 ha. Tai didūiausias miesto parkas Latvijoje. Apie 13 ha parko teritorijas užima parko tvenkiniai ir kanalai. Œia auga ne maūiau kaip 25 rūšių medūiai ir krūmai, yra keli itin dideli medūiai. Dabartiniai dvaro rūmai pastatyti 1860–1865 m. laikotarpiu.

7 pav. Preilių dvaro parks iš paukūšcio skrydzio.

Trumpai apibendrinami turizmo Latgalosje privilumas, galime pareikūti, kad svarbiausias regiono turizmo vertybēs ir lankytni objektai yra:

- gamta apskritai, didūiausias dēmesj skiriamas atostogoms prie vandens;
- vizualiai jvairus kraštovaizdzio reljefas (kalvos);

- bažnytinių objektų įvairovė ir turtingas kultūros paveldas;
- objektai, susiję su Latvijai svarbiais istoriniais įvykiais;
- Latgalos amatų meistrai, kurie apskritai tapo vienu iš regiono prekių ženklų.

4.2. Tarpvalstybinis turistinis maršrutas „Tour de Crafts“ kerta Aukštaitiją, kuri yra pagrindinė istorinės Lietuvos dalis ir kuri pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose paminėta 1322 m., kaip „terra Eustoythen“, valdant Didžiajam kunigaikščiui Gediminui. Šio maršruto lankytini punktai yra Utenos apskrityje¹⁰ ir Panevėžio apskrityje¹¹, šešiose vietinėse savivaldybėse (rajonuose):

- Zarasų rajone;
- Utenos rajone;
- Anykščių rajone (projekto partneris iš Anykščių – Anykščių meno inkubatorius-menų studija);
- Panevėžio rajone (tiesioginis projekto partneris);
- Pasvalio rajone;
- Biržų rajone.

Aukštaitija ir Latgala yra daug kuo panašios, pavyzdžiui, ežerų gausa. Aukštaitijoje yra ir giliausias Lietuvos ežeras – Tauragno ežeras (62,5 m. gylio). Lankytinas objektas, kuris bus vienodai patrauklus visais sezonais – medžių lajų takas. Tai vienas iš labiausiai turistų lankomų objektų Lietuvoje. Tako ilgis – 300 m, aukščiausias taškas – 21 m aukštyje, o apžvalgos bokšto aukštis – 35 m. Iš apžvalgos bokšto galima apžvelgti miško medžių viršūnes tiesiai sau po kojomis, Šventosios upę ir į Anykščius vedančius kelius. Dar vienas objektas – tai istoriniam ir techniniam paveldui priskirtas siaurasis geležinkelis, arba siaurukas, kuris funkcionavo nuo XIX a. ir ilgą laiką buvo pagrindinė Aukštaitijos transporto sistemos arterija. Šiandien siauruku traukinys vežioja tik turistus. Važiuodami siauruku, galite mėgautis didingu Aukštaitijos kraštovaizdžiu. Anykščių stotyje veikia siauruko istorijos muziejus. Tiek Utenos, tiek ir Panevėžio apskrityse verda aktyvus amatininkų gyvenimas, auginami ir apdorojami linai, daromas alus, kepama duona, švenčiamos įvairios tradicinės regioninės šventės.

8 pav. Zarasų kraštovaizdis pavasarį.

Netoli Panevėžio miesto, kuris neoficialiai vadinamas Aukštaitijos sostine, yra Upytės kaimas. Istoriniuose šaltiniuose Upytė minima nuo XIII a. Amatų tradicijų palaikymo ir populiarinimo tikslu buvusio Upytės dvaro teritorijoje įsteigtas Tradicinių amatų centras. Amatų centras įsikūrė ekologiškame iš natūralių medžiagų pastatytoje pastate, pasižyminčiame dideliu energijos vartojimo efektyvumu. Čia mokoma įvairių amatų, rengiami edukaciniai kursai, seminarai ir paskaitos, parodos, amatininkų susitikimai, amatų mugės ir kiti renginiai. Lankytojai gali sužinoti, kaip audžiama staklėmis, kas vyksta kalvės žaizdre, kokius

darbus atlieka bitininkas. Jie gali patys atsisėsti už žiedžiamojo rato ir pasigaminti molinį indą, kuris paskui išdegamas keramikos degimo krosnyje, pasiklausyti tradicinės muzikos, sužinoti, kaip gaminti žaislus, nulieti žvakes ir pasigaminti kaukes. Ypatingas dėmesys skiriamas linininkystei: čia galite sužinoti, kaip verpiami linai, audžiami lininiai audiniai ir spaudžiamas linų sėmenų aliejus. Upytės tradicinių amatų centras – tai tarytum puošni viso regiono amatininkų vizitinė kortelė; centras, kuriame lankytojai iš kitų šalių gali įsivaizduoti, kaip šioje modernios Lietuvos dalyje gyveno ir dirbo kelių ankstesnių kartų žmonės. Pažvelgę į daugybę šiuolaikinių Aukštaitijos ir Latgalos amatininkų darbų jūs tikrai pastebėsite spalvų, raštų ir objektų formų bendrumus bei skirtumus.

9 pav. pagrindinis Upytės tradicinių amatų centro pastatas.

Planuodami kelionę į Lietuvą, įkvėpimo galite pasisemti ir pasinaudoti abiem Lietuvos partnerių parengtais maršrutais. Taip pat galima naudotis tarpvalstybiniu maršrutu, kuris siūlomas šioje Konceptijoje ir kuris apima devynis amatininkų veiklos punktus ir dešimt rekomenduojamų aplankyti objektų šešiuose Aukštaitijos administraciniuose rajonuose (savivaldybėse).

4.3. Tarpvalstybinis maršrutas kerta ir tris vietines savivaldybes Žiemgaloje¹², kurio bendras plotas yra 10 742 km² (16,6 proc. visos Latvijos teritorijos) ir kuris yra labai svarbi Latvijos vidaus ir užsienio logistikos sankirta, nes ją kerta šalies pagrindinės magistralės: A6/E22, „Via Baltica“ A7/E67 ir A8/E77, pagrindiniai naftos ir gamtinių dujų vamzdiniai bei šviesolaidžio linijos. Pagrindiniai maršruto „Tour de Crafts“ lankytini punktai yra šiose vietovėse:

- Bauskės savivaldybėje;
- Jelgavos savivaldybėje;
- Duobelės savivaldybėje (projekto partneris iš Duobelės – Duobelės suaugusiųjų švietimo ir verslo paramos centras).

Žiemgalą kerta dvi didžiausios Latvijos upės – Daugava ir Lielupė. Per Žiemgalos žemumą teka Lielupės baseino upės – Švitinys, Platonis, Švétė, Tērvetė, Aucē, Beržē, Misa ir Iecava. Vienas didžiausių regiono turčių – labai tinkama žemės ūkio paskirties žemė. Apie pusę regiono teritorijos yra žemės ūkio paskirties žemė, tačiau derlingiausi dirvožemiai yra Žiemgalos žemumoje. Apie 40 proc. Žiemgalos teritorijos dengia miškai. Žiemgala garsi net tik žemės ūkiu, bet ir turtingu kultūros bei istorijos paveldu. Įspūdingiausias Latvijos pilis galima pamatyti tiesiogiai Žiemgaloje ir tos pilys dažnai būna įtrauktos į įvairius turistinius maršrutus. Latvijoje sunku rasti žmogų, kuris nematė Jelgavos, Rundalės, Mežuotnės,

Bauskės ir Krustpilio pilių, Kuoknesės ir Duobelės pilių griuvėsių, Tėrvetės gamtos parko, Pokainių miško ir Kulkosvaidininkų kalno – svarbaus Pirmojo pasaulinio karo paminklo. Derliaus nuėmimo laikotarpiu žemumos kraštovaizdis suspindi visu savo žavesiu: iki pat horizonto nuvilnija pribrendusių javų laukai, lydimi kombainų ūžesio ir pilnas priekabas gabenančių galingų traktorių bei kitos žemės ūkio technikos, kuri zuja regiono keliais ir magistralėmis.

10 pav. Tradicinis Žiemgalos kaimo kraštovaizdis derliaus nuėmimo metu.

11 pav. Tėrvetės gamtos parko medžio skulptūra.

Apskritai maršruto „Tour de Crafts“ koncepcija ir ją įgyvendinant parengti penki turistiniai maršrutai (tris parengė partneriai Latvijoje ir du – partneriai Lietuvoje) apima 18 skirtingų administracinių vienetų dvejose Europos Sąjungos šalyse. Autoriai numato, kad pagal koncepciją galima pasiūlyti dviejų savaitių trukmės (ne trumpesnę kaip 14 kalendorinių dienų) labai intensyvią poilsinę ir tiriamąją kelionę, skirtą išmokti naujų įgūdžių.

5. Sustojimų vietų (punktų), susijusių su amatininkyste, struktūra

Vienas reikšmingiausių amatininkystės, kaip turistinės vietovės arba turistinio maršruto punkto, bruožas – abipusis turistinio objekto, kurį sukūrė amatininkas arba tiesiogiai susijusios jų veiklos heterogeniškumas pagal daugelį kiekybinių ir kokybinių rodiklių. Tai reiškia, kad minėti punktai savo struktūra yra daugiasluoksniai. Iš dalies tai lemia faktas, kad pažvelgę į amatus, kaip į turizmo produktą, mes mėginame sujungti ne mažiau kaip keturias labai skirtingas socialinės ir ekonominės veiklos sritis: kūrybiškumo realizavimą, gamybą, svečių priėmimo verslą ir privatumą, visa tai „supakuodami“ į pažadus pamatyti gražų kraštovaizdį ir daug reginių, kurie jus lydės kelionėje po amatų pasaulį. Tai reiškia, kad mes turime dirbti su struktūra, kurią sudaro daug komponentų, o kiekvienas toks komponentas gali būti iš visiškai kitokios srities. Iš esmės tai panašu į atvejį, jei užeitume į barą, kuriame nėra barmeno, tačiau yra visi reikmenys ir daugybė butelių be etikečių, ir bandytume pasidaryti pasaulinio lygio klasės kokteilį. Tam, kad galėtumėte visa tai sujungti į žavų gėrimą, jums reikės arba labai specifinių žinių, kurios leistų atpažinti visus komponentus neskaitant jokių instrukcijų, ir profesionaliam menininkui būdingos kūrybiškumo dvasios bei talento (šiuo atveju – barmeno). Antraip kyla didelis pavojus, kad gausite pusėtiną ar visiškai neskanų produktą. Būtent taip paprastai ir gal kažkiek nemaloniai galėtume apibūdinti galimybes sukurti arba gerą, arba nefunkcionuojantį turizmo produktą, kuriame būtų plačiau įtraukiamas amatininkų pasaulis.

Reikšmingiausios amatininkystės punktų skirtingumų (heterogeniškumo) pozicijos:

a) Fiziniai vietos matmenys – pradedant nedideliu butu daugiaaukščiame name ir baigiant erdvioje zonoje įsikūrusiu daugelio pastatų kompleksu, kuriame įrengta automobilių stovėjimo aikštelė ir kitos papildomos paslaugos.

b) Priklausymas vietos aplinkai – didelis tankiai apstatytas miestas, nedidelis retai apstatytas miestelis, kaimas ar panaši gyvenvietė ir visiškai atskirai kaime esanti sodyba ar ūkis, kuris neturi tiesioginių kaimynų. Šiuo atveju skirsis ir kelio danga: kai kurias vietas galima pasiekti asfaltuotais keliais arba gatvėmis, kai kurias – tik žvyrkeliais, kurių dangos kokybė labai skiriasi, o dar kai kuriose „paskutinį kilometrą“¹³ paprastai tenka įveikti einant laukais be tako.

c) Priklausomybė nuo oro sąlygų. Gali būti, kad lietuvi lyjant arba žiemą kai kurie su amatininkais susiję punktai bus netinkami lankymui arba netgi sunkiai pasiekiami; tam tikruose punktuose dėl sezono ar žiemos sąlygų gali būti pastebimų bendro vizito komforto skirtumų.

d) Teisinis socialinis statusas:

- fizinis asmuo privačioje aplinkoje (erdvėje), arba dvejetainis paskirties (privati ir vieša) aplinkoje, kuri nuo visiškai privačios aplinkos yra atskiriama skirtingu laipsniu;
- aplinka, kuri yra visiškai atskirta nuo fizinio asmens ar tokių asmenų grupės privačios erdvės;
- juridinio asmens aplinka (biuras ar dirbtuvės), kuri nėra specialiai pritaikyta vizitams
- juridinio asmens aplinka (biuras arba dirbtuvės), kuri jau specialiai pritaikyta apsilankymams;
- institucinio subjekto objektas, kuris yra specialiai suprojektuotas apsilankymams.

e) Žmogiškieji išteklių. Komponentas, kuri tam tikru mastu yra susijęs su kiekvieno punkto teisiniu ir socialiniu statusu, tačiau gali turėti reikšmingų niuansų, pavyzdžiui, kalbų mokėjimas, bendravimo su vaikais patirtis ar kitokie gebėjimai, pavyzdžiui, vaidinti, kurie gali turėti reikšmingos įtakos apsilankymo pridėtinei vertei ir bendrajam vertinimui:

- amatininkas¹⁴ yra vienintelis savininkas, kuris save pristato labiau kaip privatų asmenį;
- pavienis amatininkas, kuris save pristato labiau kaip įmonę;
- darbuotojai, kurie dirba pagal darbo sutartis ir kuriuos įgūdžių ar patirties prasme galima prilyginti amatų meistrams;
- darbuotojai, kurie dirba pagal darbo sutartis, tačiau patys nėra susiję su amatininkyste;
- mišri komanda, kurioje yra ir amatininkai, ir aptarnaujantis personalas.

f) Prieinamumas. Reguliaros darbo valandos arba galimybė apsilankyti tik pareiškus norą apsilankyti, laikas ir lankytojų skaičius bei susitarimas dėl apsilankymo programos. Gali būti, kad kai kuriose vietose nebus galimybės apsilankyti su vaikais, tačiau daugumoje vietų nepageidaujama, kad lankytojai atvyktų su naminiais gyvūnais. Planuojant kelionę, būtina atsižvelgti į visas minėtas aplinkybes. Gali būti, kad skirsis apsilankymo išankstinės registracijos ir dalyvavimo meistriškumo klasėje laikas. Tose vietose, kur žmogiškųjų išteklių yra mažiau, nėra neįprasta, kad apsilankymai gali būti atšaukiami nurodžius priežastį arba jos nenurodžius (privatumo sumetimais). Be to, gali būti, kad objektas ilgą laikotarpį būna uždarytas, dėl ko gali atsitikti, kad apie aktyvaus dalyvavimo galimybes bus pranešama arba renginys pradedama reklamuoti prieš labai nedaug laiko, todėl viešojoje erdvėje gali būti nesusipratimų komunikacijos srityje. Apskritai, amatų meistrų

prienamumas yra labai nevienodas, o kartais – visiškai nenuspėjamas.

g) Specializacija. Kalvės ir audėjų dirbtuvių technologiniai procesai, aplinka ir fizinis dalyvavimas skiriasi panašiai, kaip rami kelionė skiriasi nuo kopimo į kalnus arba nardymo.

h) Bendras dalyvavimas. Tai labai svarbus komponentas, į kurį reikia atsižvelgti planuojant kelionę, ypač šeimoms, planuojančioms apsilankyti pas amatininkus su vaikais. Kai kurios vietos yra labiau tinkamos tik apžiūrėti, kitose galima dalyvauti arba užsiregistruoti į meistriškumo klasę, tačiau tam tikruose vienos geografinės vietovės punktuose galima apžiūrėti vieną ar daugiau ekspozicijų, o taip pat yra galimybė iš anksto užsiregistruoti dalyvauti vienoje iš meistriškumo klasių arba pramogų.

i) Paslaugos vietoje. Tai – būtiniausios svečių priėmimo verslo pozicijos. Kalbant apie amatų meistrus, pasiūlymai gali būti įvairiausi, nes tai tiesiogiai susiję su bendruoju srities heterogeniškumu. Automobilių stovėjimo aikštelė, tualetas, Wi-Fi, galimybė atsigerti vandens, kavos ir užkąsti, galimybės įsigyti amatininkų gaminių ar netgi apsilankyti amatų dirbtuvėse. Be abejonės, skirsis ne tik minėtų paslaugų buvimo galimybės, bet ir svečių priėmimo verslo kokybė ar supratimas apie tokį verslą.

12 pav. Temos iliustracija: su amatais susijusių objektų heterogeniškumas. Senovinių batsiuvio dirbtuvių, kuriose gaminami „Leatherely“ prekės ženklo batai ir kurios veikia teminiame kaimo projekte Briežuciemse, ekspozicijos kūrimo pradžia. Dirbtuvės už 30 km nuo artimiausio Balvų ar Karsavos miestelių, pasiekiamos vieškeliais. Pažymėtina, kad šio punkto savininko (amatininko) darbai yra labai aukštos meninės ir techninės kokybės.

13 pav. Temos iliustracija: su amatais susijusių objektų heterogeniškumas. Ekspozicija skirta batų gamybai dirbtuvėje (nedidelėje įmonėje), esančioje Rēzeknėje ir gaminančioje „Kristāla karpīte“ prekių ženklo avalynę. Įmonė yra netoli miesto centro, pasiekiamas asfaltuotu keliu, yra visi patogumai. Pažymėtina, kad batsiuvio Andrišo Kačkāno įmonė yra didžiausias Latvijos meno kolektyvams reikalingo apavo gamintojas. Be to, etnografinė avalynė gaminama ir pagal užsakymą.

Heterogeniškumą galima laikyti ir vienu didžiausių amatų meistrų temos turizmo sektoriuje privalumu, tiek ir labai reikšminga neigiama su tokių teminių turizmo produktų kūrimu ir vėlesniu jų įgyvendinimu bei tolesniu palaikymu susijusio organizacinio darbo, komunikacijos ir logistikos kliūtimi. Atsižvelgus į objektyviai pagrįstą ir logišką heterogeniškumo kilmę, deja, nerasime, kad būtų labai daug prasmingų ar finansiškai pagrįstų sprendimų, skirtų eliminuoti neigiamą skirtingumų aspektą.

Mūsų manymu, planuojant bet kokią amatų meistrų pritraukimu pagrįstą veiklą, konkrečiai kiekvieno projekto kontekste reikėtų nustatyti galimą dalyvių ir jų paslaugų įvairovę ir taikyti tinkamą komunikaciją, kad turizmo paslaugos gavėjai būtų informuojami apie tą įvairovę, į ją žvelgtų supratingai ir, užuot reiškę neigiamas emocijas, ja džiaugtųsi kaip galimu privalumu, kad tokia dalyvių įvairovė suteikia pridėtinę vertę.

Šiais laikais vertė dažnai laikoma išpūsta įvairovė. Mūsų lankomų punktų heterogeniškumas gali būti pateikiamas kaip precedento neturintis jausmų generatorius, pavyzdžiui, „Pasimėgaukite temperatūros svyravimais nuo +15 iki +45 laipsnių ir atvirksčiai“, „Pajuskite basi, ką reiškia tikras parketas ir kelių šimtų metų senumo marmuro grindys“ arba „Išbandykite lauko tualetą ir apsilankykite puikiame restorane, kuris veikia septyniasdešimt metų“.

Antras galimas scenarijus, kurį neabejotinai pateisina santykinai didelio atstumo komponentas – parengti labiau kompaktiškus turizmo produktus, apimančius paslaugų teikėjus, kurie tarpusavyje mažiau skiriasi, o tokiam parinkimui suteikti papildomą teminį krūvį. Pavyzdžiui, „Audimo dirbtuvių žavesys Pietų Žiemgaloje“, „Atraskite amatų paslaptis keliaudami Latgalos žvyrkeliais“ arba „Viskas apie Lyvanų ir Kraslavos amatininkų įgūdžius: dvi spalvingos dienos Dauguvos pakrantėse“. Pirmuoju atveju siūlome labai specifišką ir aukštos kokybės produktą ekspertams, kuris tuo pačiu metu tikrai nebus tinkamas daugumai patrauklių pramogų ieškantiems turistams. Antruoju atveju pasiūlymas gali būti susijęs su kvietimu pačiame vidurvasaryje pakeliauti iš dalies bekele ir žvyrkeliais. Šiuo atveju būtų akcentuojamas savarankiškas vairavimas ir tam tikra prasme – siūlymas pajusti „ralio“ ar „bekeles“ dviasią. Atsižvelgus į tai, kad didelė dalis automobilių yra krossoverių tipo automobiliai šeimai, toks produktas būtų populiarus. Tokiu būdu objektyviai atpažįstamas logistikos aspekto nebuvimas pasirinktuose sustojimo punktuose būtų paverstas pridėtine verte, kuri praktikoje nesukeltų diskomforto, atsirandančio tada, kai į miesto muziejaus automobilių stovėjimo aikštelę tenka įvažiuoti purvinu automobiliu, arba gailėtis automobilio poliravimui išleistų pinigų, kai važiuojant suplanuoti maršrutu netikėtai pasitaiko purvina kelio atkarpa. Trečias galimas sprendimas – sutelkti į vieną paketą visas institucinių subjektų įsteigtų Amatų centrų galimybes, kurie neturi pavieniai amatininkai, ir pasiūlyti dinamišką, intensyvią ir žavią galimybę pasinerti į amatų pasaulį, tuo pačiu metu visiškai neatsisakant papildomų paslaugų ir pramogavimo galimybių, kurias galima rasti didesniuose miestuose, ir vienos kelionės metu užtikrinant maksimaliai įspūdingą dieną arba savaitgalį. Pavyzdžiai pateikti tik iliustraciniais sumetimais, siekiant parodyti, kad ateityje kuriant tikslesnius ir efektyvesnius turizmo produktus, reikėtų taikyti kitokį požiūrį. Suprantama, kad planuojant išsamius Projekto maršrutus, naudoti tokių technologijų negalima, nes jų kūrimo principai jau yra apibrėžti Projekto užduotyje, tačiau lankstesnis požiūris ir inovatyvių idėjų taikymas tikrai yra vienas iš galimų sėkmės garantų kuriant amatais grindžiamus turizmo projektus ateityje.

6. Galimų maršrutų ir tarpusavio ryšių bei geografinių ypatumų analizė

6.1. Maršruto sudarymas

6.1.1. Linijinis maršrutas. Žinomas pavyzdys – Italijos ir Lenkijos nacionalinis kelių tinklas.

6.1.2. Spindulinis maršrutas. Žinomas pavyzdys – nacionalinės reikšmės kelių tinklas Prancūzijoje ir Čekijos Respublikoje.

6.1.3. Kombinuotasis maršrutas (linijinio ir spindulinio maršruto derinys). Žinomas pavyzdys – nacionalinis kelių tinklas Ispanijoje ir Vokietijoje, panašus į maršrutą, sudarytą laikantis abiejų pirmiau minėtų maršruto sudarymo principų.

Latvijoje ir Lietuvoje šiuo metu yra artimesnis Vokietijos modelis, tačiau atsižvelgiant į nedidelį kelių tinklo tankumą, kai kuriuose teritoriniuose vienetuose gali vyrauti ir linijinis, ir spindulinis maršrutas. Latvijoje mišrus maršrutų sudarymo modelis labiau artimesnis spinduliniam, tačiau Lietuvoje – linijiniam, dėl ko būna techniškai sunkiau planuoti abi šalis apimančius tarpvalstybinius maršrutus. Dar vienas svarbus niuansas – spindulinio maršruto atveju tikrasis kiekvieno spindulio kilometražas yra atstumo abiem kryptimis suma.

14 pav. Temos iliustracija: pagrindinių kelių tinklo skirtumai Europos šalyse. Linijinis kelių tinklas Lenkijoje, dominuojantis spindulinis (žvaigždės formos) tinklas Čekijos Respublikoje ir hibridinis tinklas Vokietijoje. Momentinė ekrano nuotrauka iš „Google Maps“ programėlės. „Graphics-Alphabet Inc. (Google)“.

Esant nedideliems atstumams nuo galimo maršruto centro ir santykinai nedideliam pasiekiamų punktų išsibarstymui, paprastai pasirenkamas žvaigždinis maršrutas. Pailiustruoti galima tokiu pavyzdžiu. Jei norime aplankyti Jūrmalą, Bauskės pilį, Vecakių paplūdimį ir Siguldą, o maršruto pradžia yra Rygoje, racionaliausias pasirinkimas turbūt būtų žvaigždinis maršrutas. Tačiau jei norėtume aplankyti Siguldą, Ērglius, Preilius ir Kraslavą, kai maršruto pradžia Rygoje, vienintelis galimas maršruto modelis yra linijinis. Jei pradžia pasirenkama vietovėje, kuri nepatenka į maršrutą, arba jei neaišku, kaip būtų galima sukurti universalų maršrutą daugeliui naudotojų ateityje, realioje kelionėje linijinis maršrutas paprastai bus uždaro žiedo, trikampio arba trapecijos formos.

6.2. Turinio vyravimas arba kelionės kryptis

6.2.1. Maršruto rengimo etapu pirmiausia užfiksuojami žinomi bent jau vienos kategorijos lankomi objektai. Tokiu atveju lemiamas veiksnys yra lankomi objektai ir kelionės kryptis eina atsižvelgiant į punktus ir taip užtikrinama, kad vyrautų kelionės turinys.

6.2.2. Maršruto rengimo etapu turinys yra laisvas, t. y. lemiamas veiksnys yra pasirinkta kelionės kryptis, į kurią atsižvelgus, pasirenkami lankomi objektai. Tokiu atveju vyrauja darbas vietose ir autoriaus jausmai, o tiriamasis ir rinkodaros srities darbas atliekamas vėliau. Tokiu būdu paprastai yra kuriami kraštovaizdžio maršrutai, kuriuose akcentuojamas estetinis gėrėjimasis vaizdais visos kelionės metu, arba pasirenkami skirtingų rūšių keliai, pavyzdžiui, visame pasaulyje motociklininkai turi daugybę maršrutų, pasižyminčių dviem ypatumais: daug staigių posūkių (pageidautina, kad kartu būtų ir aukščio skirtumas) bei pagal galimybes – vaizdingi kraštovaizdžiai. Visi kiti lankomi objektai jau būna nustatytuose maršruto segmentuose, kurie atitinka minėtus pagrindinius maršruto kriterijus.

Šio projekto atveju pagrindiniai punktai, kuriuose veikia amatų meistrai, nustatomi prieš sukuriant maršruto koncepciją, atsižvelgus į amatų meistrų paraiškas dalyvauti projekte. Atsižvelgiama į galimus atstumus. Pavyzdžiui, iš Rygos centro (orientyras – Rygoje esatis viešbutis „Radisson Blu Latvija Conference & Spa Hotel“) iki amatininkų veiklos objekto „Zeļču sola“, kuris tuo pačiu metu yra ir pirmoji gyvenvietė nuo rytinės sienos įvažiuojant į Latviją ties 57-ąja lygiagrete, atstumas važiuojant automobiliu siekia maždaug 250 km, arba 4 val. važiavimo viena kryptimi į „ViaMichelin“ įtrauktu keliu. Artimiausias punktas pagal „ViaMichelin“ programėlę – Rekova Baltinavos savivaldybėje, kuris nėra tinkamas planuojant realų maršrutą. Tokie šalutiniai efektai pasitaiko labai dažnai, kai lankomi objektai yra rečiau apgyvendintose teritorijose ir toli nuo pagrindinių kelių.

Jei kelionei į „Zeļču sola“ renkatės kitą galimą pradžios tašką Daugpilyje (orientyras – viešbutis „Latgola“), maršrutą pritaikius ir suapvalinus pagal tą pačią „ViaMichelin“ programėlę, atstumas bus 170 km, o pati kelionė truks 2,5 val. Taigi, visas spindulys pirmuoju atveju bus 8 val. ir 500 km, o antruoju – 5 val. ir

340 km. Net jei pasirinktume Rēzeknē, kuri sąlyginai yra atkarpos Daugpilis – Zelčiai vidurys, dėl spindulio efekto gausime apytikriai 170 km ir 2,5 val. važiavimo, o tai, be abejo, nepriimtina.

Šis nedidelis iliustruojantis pavyzdys pasirinktas tik kaip atstumo komponento planuojant bet kokį maršrutą (net ir nesusijusį su amatais) Latgaloje arba Aukštaitijoje, iliustracija. Jei darysime prielaidą, kad klientai važiuos iš Rygos, Liepojos, Vilniaus ar Klaipėdos (šie miestai yra tikrosios oro uostų arba uostų buvimo vietos). Optimalus sprendimas – linijinis maršrutas, o mažiausia kelionės trukmė – ne mažiau kaip dvi dienos. Jei tikrovėje jūs planuojate potencialiems klientams parduoti daugiau negu 2–3 vietas, reikėtų planuoti savaitgalio kelionę Latgalos ir (arba) Aukštaitijos kryptimi. Atvykimas į maršruto pradžios tašką būtų penktadienio vakare, o išvykimas – sekmadienį po pietų. Tačiau ši nuostata netaikoma Konceptijos maršrutams, aprėpiantiems gerokai platesnį įdomių objektų spektrą, nebent potencialūs keliautojai tokį maršrutą suskaido į kelis savaitgalinius „papildomus projektus“. Be abejo, tai reiškia, kad kelionės visu dideliu maršrutu išlaidos dėl didesnio nuvažiuotų kilometrų skaičiaus ir susijusių kuro išlaidų bus didesnės.

Todėl renkames linijinį maršrutą su galimais keliais vietiniais spinduliais, tačiau tik papildomų lankomų objektų, restoranų ir galimų apgyvendinimo vietų prasme.

6.3. Kryžminių jungčių analizė

Interviu apie kryžminių jungčių galimybes pastebėta, kad daugumoje atvejų projekto dalyviai:

- apie galimybes sukurti jungtis nepagalvojo;
- esamus specifinius turistinius maršrutus ekskursijoms autobusais („Impro“ prekių ženklas) arba vienodai specifinius pėsčiųjų maršrutus (prekių ženklas „1836“) sujungia su maršrutais, skirtais pavieniams keliautojams automobiliu;
- geriausiu atveju nusprendžia bendradarbiauti su vietine amatų meistrų bendruomene arba smulkiaisiais verslininkais, rekomenduodami apsilankyti arba įsigyti specifinių produktų;
- pasaulinio chaoso, kurį sukėlė pandemija ir karas Ukrainoje, sąlygomis kitam turizmo sezonui jokių naujų maršrutų neplanuojama.

Išvados ir rekomendacijos: siekiant suprojektuoti ir parengti jungtis, pirmiausia turi būti tikrovėje atpažįstamas, pripažintas ir funkcionuojantis pagrindinis maršrutas arba maršrutai. Identifikavus tokio statuso maršrutą, reikėtų atlikti tuo metu esančių kitų panašių maršrutų arba projektų auditą ir užtikrinti visų suinteresuotųjų šalių tarpusavio komunikaciją dėl to, kaip sukurti jau faktiškai funkcionuojančių turizmo produktų jungtis.

Šiuo metu imant atskirai kiekvieną atvejį¹⁵ TIC¹⁶ įgyvendino neprivalomas jungtis. Tai – labiau spontaniški ir dažnai tik vienkartiniai nauji momentiniai maršrutai, daugiausia – spinduliniai, kai pradžios taškas yra duotoji TIC vietovė, paprastai esanti labai arti nuo bent jau vieno dominančio objekto. Pavyzdžiui, apsilankymas Kraslavos TIC priderintas prie kelių kitų įdomių punktų, įskaitant Kraslavos amatų centrą vienoje vietovėje – XVIII a. grafų Platerių pastatytą Kraslavos rūmų kompleksą.

15 pav. XVIII a. grafų Platerių pastatyto rūmų komplekso Kraslavoje dalis.

6.4. Geografiniai ypatumai¹⁷

Tarpvalstybinio turistinio maršruto, kuris parengtas pagal šią Konceptiją, regionas apima Latgalos, Augšzemes ir Aukštaitijos aukštumas, kurioms būdingos specifinės kalvotos teritorijos, Žiemgalos žemumą ir Dauguvos slėnį. Daugumoje šio regiono vietovių vyrauja tipinis žemyninis klimatas. Rytinėje regiono pusėje Lietuvoje ir Latvijoje yra daugiausia ežerų, todėl šią teritorijos dalį abiejose valstybėse galima vadinti „Ežerų šalimi“ arba „Mėlynųjų ežerų šalimi“. Antra vertus, iš čia ir kilęs šnekamojoje kalboje vartojamas romantiškas Latgalos regiono pavadinimas.

Latgaloje esantis Raznos nacionalinis parkas yra antras pagal dydį iš keturių Latvijos nacionalinių parkų. 59 615 ha teritorijoje parkas įkurtas 2007 m., siekiant išsaugoti Raznos ežero apylinkių vaizdus bei gamtos, kultūros, istorijos vertybes. Raznos ežeras – tai aukštumų tipo ežeras Rēzeknės savivaldybės Šornaya, Kaunata ir Makuonkalno apylinkėse. Tai – antras pagal plotą ir didžiausias pagal tūrį Latvijos ežeras. Parkas įsikūręs Rēzeknės savivaldybės Makuonkalno apylinkėje. Parko teritorijoje yra dvi Latvijai ir Latgalai svarbios kalvos: Liepos kalva (289,3 m virš jūros lygio), kuri yra aukščiausias Latgalos taškas ir trečia pagal aukštį Latvijos kalva, ir Makuonkalnis (249 m virš jūros lygio) su Volkenbergo (XIII a) pilies griuvėsiais. Be to, Raznos nacionalinio parko teritorijoje yra ir kitų į maršrutą „Tour de Crafts“ įtrauktų objektų: Latgalos modernio architektūros perlas – XX a. pirmoje pusėje pastatytas Luznavos dvaras, muziejus „Andrupene lauku sēta“ (Andrupenės ūkis) ir kaimynystėje esantis Andrupenės pelkyno takas.

Gamtos rezervatas „Lubāna mitrājs“ yra didžiausias Latvijos raistas. Rezervatas įsteigtas 2009 m., apima 12 gamtos saugomų teritorijų, kurios sudaro specialiai saugomų gamtos teritorijų kompleksą. Lubano ežeras ir žuvų tvenkiniai yra viena svarbiausių migruojančių vandens paukščių poilsio ir maitinimosi vietų Latvijoje. Čia peri 29 Europoje specialiai saugomų paukščių rūšys. Lubano ežero pelkė svarbi ir archeologinius aspektu, nes laikoma, kad būtent čia buvo įsikūrusi pirmoji gyvenvietė Latvijos teritorijoje. Įrodyta, kad žmonės čia gyveno nuo vėlyvojo paleolito laikų, t. y. daugiau kaip prieš 10 500 metų.¹⁸ Lubano žemumoje, Rēzeknės ir Maduonos savivaldybių pasienyje esantis Lubano ežeras yra didžiausias Latvijos ežeras. Jo plotas su salomis – 82,1 km² (be salų – 80,70 km²).

Dauguvos slėnyje, Kraslavos – Naujenes kelio atkarpoje yra gamtos parkas „Daugavas loki“ (Dauguvos kilpos), kuriame yra 4-6 km ilgio vaizdingos Dauguvos pakrantės (vingiai). Laikoma, kad jos yra seniausias Dauguvos slėnio Latvijoje dariniai tose vietose, kur upė išsaugojo savo natūralią vagą. Dauguvos pakrantės yra saugomos kraštovaizdžio vietovės „Augšdaugava“, kuri 2011 m. buvo įtraukta į įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo Latvijos nacionalinį sąrašą.¹⁹

Kita vertus, Aukštaitija gali didžiulotis Aukštaitijos nacionaliniu parku, kuris yra seniausias nacionalinis parkas Lietuvoje ir apima 40 570 hektarų.

16 pav. Latgalos kalvos su daugybe ežerų ankstų rytą.

17 pav. Žvilgsnis iš debesų į Andrupenės pelkės taką.

18 pav. Dauguvos pakrantės ir Vasargeliškių apžvalgos bokštas iš paukščio skrydžio.

19 pav. Lubano ežeras ir pelkės. Vandens turizmo plėtros centras „Bāka“.

7. Įdomūs lankytini maršruto punktai (taškai)

Siekiant parengti visus tris Projekto (Konceptijos) maršrutus „Tour de Crafts“, Projekto regione identifikuoti turistinių maršrutų tinklai ir lankytini turistiniai objektai bei atliktas jų įvertinimas. Taip pat pasinaudota tais kultūros, istorijos ir gamtos paveldo lankytiniais turistiniais objektais, kurie identifikuoti rengiant vietinius maršrutus, įskaitant pasiūlymus amatų tema ir papildomas paslaugas (pramogas, poilsį, maitinimą, apgyvendinimą) taip, kad būtų galima parengti visą turistinės kelionės pasiūlymą.

Struktūriškai apibrėžti lankytini punktai (taškai, kurie įtraukti į Latgalos vietinius maršrutus):

- AMATININKAI. Tai 22 punktai, kurie pasirinkti įvertinus Projekto dalyvių paraiškas ir atitinkantys autentiškų, tiesiogiai su amatininkų veikla susijusių subjektų, reikalavimus. Patys amatininkai atitinkančių reikalavimų visiškai įsitraukti į Projektą. Objektai įtraukti ir į bukletą, ir į atspausdintą žemėlapij, PDF formato dokumentus ir internetinius žemėlapius.
- KITI UŽSIĖMIMAI. 12 punktų, kurie pasirinkti iš Projekto dalyvių paraiškų ir atitinka reikalavimą būti iš dalies susijusiu su amatininkų veikla, bei praturtina pasiūlymą keliais teminiais aspektais. Tokie objektai įtraukti tik į atspausdintą žemėlapij ir PDF formato dokumentus.
- LANKYTINOS VIETOS. 8 svarbios regiono turistinės vietovės, pasirinktos Konceptijos rengėjams atlikus analizę ir atsižvelgus į objektų svarbą Latgalos ir visos Latvijos kontekste, o taip pat į atstumą nuo pagrindinio maršruto, jungiančio AMATININKŲ punktus, tuo siekiant išvengti, kad į jau

parengtus maršrutus nereikėtų įterpti didesnių spindulinių maršrutų. Tokie objektai yra įtraukti į bukletą ir atspausdintą žemėlapij, PDF formato dokumentus ir internetinius žemėlapius.

- ĮDOMŪS OBJEKTAI. 18 svarbių turistinių vietovių, pasirinktų koncepcijos rengėjams atlikus analizę ir atsižvelgus į objektų svarbą Latgalos ir visos Latvijos kontekste, o taip pat į atstumą nuo pagrindinio maršruto, jungiančio AMATININKŲ punktus, tuo siekiant išvengti, kad į gatavus maršrutus nebūtų įtraukiami didesni spinduliniai maršrutai. Tokie objektai įtraukti tik į atspausdintą žemėlapij ir PDF formato dokumentus.

- MAITINIMAS. 8 objektai, atrinkti koncepcijos rengėjams atlikus analizę ir atsižvelgus į grįžtamąjį ryšį įvairiuose šaltiniuose, įskaitant AMATININKŲ punktų atstovų pateiktus atsakymus į anketų klausimus, ir jų atstumą nuo originalaus pagrindinio maršruto, jungiančio AMATININKŲ punktus, tuo siekiant išvengti, kad į gatavus maršrutus nebūtų įtraukiami spinduliniai maršrutai. Tokie objektai įtraukti tik į atspausdintą žemėlapij ir PDF formato dokumentus.

- APGYVENDINIMO VIETOS. 11 objektų, pasirinktų koncepcijos rengėjams atlikus analizę ir atsižvelgus į grįžtamąjį ryšį įvairiuose šaltiniuose, įskaitant AMATININKŲ punktų atstovų pateiktus atsakymus į anketų klausimus, ir jų atstumą nuo originalaus pagrindinio maršruto, jungiančio AMATININKŲ punktus, tuo siekiant išvengti, kad į gatavus maršrutus nebūtų įtraukiami spinduliniai maršrutai. Tokie objektai įtraukti tik į atspausdintą žemėlapij ir PDF formato dokumentus.

8. Koncepcijos pagrindai ir pasaulinė amatų, kaip ateities visuomenės komponento, vizija

Tiesioginis amatininkų įtraukimas į turizmo projektus, turizmo produktus arba turizmo komponento, skirto remti amatininkus, priskyrimas, gali būti apibrėžiamas ir valdomas kaip kompleksinis tarpdalykinis socialinis-ekonominis klausimas. Tam, kad ilgainiui galėtume gauti teigiamų rezultatų, mes privalome į veiklą žiūrėti ar ją planuoti ne vien tik remdamiesi vienu komponentu – svečių priėmimo verslu, turizmo rinkodara, kūrybiškumu, namudine gamyba ar mažomis verslo formomis, senoviniais amatais, mokymu, pramogomis. Kiekvienu individualiu atveju mums reikia laikytis įtraukesnės nuostatos ir apimti daugumą svarbių amatų reiškinio komponentų, suteikiant jiems vienodą svarbą. Antroji gairė – amatai nėra tik viena iš materialinės vertės kūrimo formų, t. y. jie yra labai svarbi didelės dalies visuomenės, kuri gyvena ateityje, galimai kitame ekonomikos supercikle²⁰, kuriame gali vykti globalizacijai priešingos transformacijos, saviraiškos ir tobulinimosi priemonė. Kai kurie svarbiausi nauji iššūkiai pasaulio ekonominei sistemai aptariami respektabilioje „Project Syndicate“ apžvalgoje „Pasaulio ekonomika po globalizacijos“, kuri leidinyje paskelbta 2022 m. vasarą.²¹

Savo knygoje „Amatininkas“ amatų, kaip socialinio-ekonominio reiškinio, svarbą individo ir visuomenės gyvenime bei jų ateitį konceptualiai bei visapusiškai apžvelgė itin vertinamas tarptautinės bendruomenės sociologas, sociologijos profesorius, Kolumbijos universiteto kapitalizmo ir visuomenės centro, Londono ekonomikos mokyklos ir Kolumbijos universiteto vyresnysis mokslinis bendradarbis Richard Sennett. Knygą 2008 m. išleido leidykla „Yale University Press“.

Prieš dešimt metų (2012 m.) amatų struktūrą ir reikšmę ateityje išsamiai išnagrinėjo Arno Klamer vadovaujama tarptautinė Roterdamo Erasmus universiteto mokslininkų grupė (apžvalgos rengėjais nurodyti socialinių mokslų srities atstovai iš Nyderlandų, Indijos, Kinijos, Italijos, Japonijos ir Islandijos), kuri parengė apžvalgą „Amatų kultūra: amatininkystės svarba meno pasauliui ir apskritai ekonomikai“. Įgyvendinant projektą identifikuoti amatininkai ir jų apklausos rezultatai patvirtina autorių pateiktą vertinimą, kad šiuo metu visos Baltijos valstybės yra tik pradiniam amatų, kaip labai svarbaus gyvenimo komponento, pripažinimo etape, o amatai apskritai yra nepakankamai vertinami, o kai kuriais atvejais netgi neteisingai suprantami. Daugumoje labiausiai išsivysčiusių ir stipriausių pasaulio šalių amatai šiuo metu laikomi viena iš ateities ekonomikos ir visuomenės saviraiškos bei emocinės sveikatos užtikrinimo varomųjų jėgų. Panašiai kaip nesenoje istorijoje apie geografiškai specifinio gėrimo – šmakovkos, kuri yra neiginčijamas Latgalos gyvensenos komponentas ir prekių ženklas, gamybą, mums reikia apskritai nacionaliniu lygmeniu pakeisti požiūrį į amatininkus ir į amatus bei užtikrinti šio reiškinio plėtojimą ir jo platesnį įtraukimą į visuomenę. Amatininkas – tai ne tik adresas žemėlapyje, kur galime nuvažiuoti pasižiūrėti, kaip senovės laikais iš molio buvo žiedžiami indai, įsigyti vazą arba smagiai praleisti laiką meistriškumo klasėje, nors visa tai yra labai svarbi ir būtina amatininkystės bei teikiamų paslaugų pridėtinė vertė. Amatai ir amatininkai Baltijos šalyse gali tapti ir kompetencijos, kokybės bei kūrybiškumo aukščiausio lygio ambasadoriais – panašiai, kaip Japonijoje, kur tradicinio takumi²² meno meistrai yra įtraukiami į prabangių automobilių „Lexus“²³ gamybos ciklą ir naujų automobilių dizaino, o ypač vidaus interjero, kūrimą, tuo siekiant suteikti automobiliams nacionalinio unikalumo. Be to, jie tiesiogiai įtraukiami į gamybos procesą gamyklose – kaip kokybės kontrolės specialistai.²⁴

20 pav. Vieno iš naujausių „Lexus“ modelių – hibridinio SUV „Lexus NX“ – vidus. Fotografuota Žiemgaloje 2022 m. lapkričio 30 d.

9. Vietinių maršrutų įvertinimas: pavojai ir galimybės (SSGG (SWOT) analizė²⁵)

9.1. Vidiniai veiksniai: STIPRYBĖS:

- a) Idėja aplankyti amatininką ar amatų vietą apskritai yra lemiamas argumentas sprendimo keliauti į Projekto vietoves naudai.
- b) Yra didžiulis pažintinis potencialas, kurį turi amatininkai savo veiklos proceso srityje, ypač jei galvosime apie bendrąjį vaikų ir jaunimo lavinimą bei skaitmeninę detoksikaciją.
- c) Istoriskai Latgalos ir Aukštaitijos amatai yra tam tikras regiono prekių ženklas, kuris gali savarankiškai konkuruoti ir sukurti stiprią sinergiją su gamta bei istorinėmis temomis turizmo plėtojimui skirtuose pranešimuose.
- d) Amatuose glūdintis dailės komponentas užtikrina nuolatinį šio šaltinio atnaujinimą ir unikalumą kartu su kiekvienu nauju kūrinium.
- e) Latgaloje, Aukštaitijoje ir Žiemgaloje jau yra įsteigti instituciniai amatų centrai, kuriuose yra formuojama tolesnio šios srities plėtojimo materialinė ir techninė bazė.
- f) Visose tyrinėjamosiose projekto vietovėse galima rasti amatininkystės profesionalų, turinčių specifinės patirties ir žinių bagažą.
- g) Visose tyrinėjamosiose Projekto vietovėse yra amatininkystės atstovų, o pirmiausia yra nauja amatininkų karta, kuri jau kokybiškai savo veiklą pavertė komercine.
- h) Be to, naujos kartos amatininkai jau eksperimentuoja su novatorišku dizainu ir technikomis, profesinį išsilavinimą vienoje iš kūrybinių industrijų sričių turintys amatininkai amatus irgi suka į amatų sritį, kaip kūrybinės ir komercinės savirealizacijos kanalą.
- i) Kai kurie amatininkų veiklos punktai yra arti populiarių turistinių vietų arba labai vaizdingose vietovėse.
- j) Dauguma projekto dalyvių gali pateikti gerus rodiklius apie jų siūlomos produkcijos kainą, vertę ir kokybę.
- k) Kai kurie amatininkai gerai nusimano apie skaitmeninės rinkodaros aplinką ir šaltinius.
- l) Dauguma amatininkų turi ilgalaikę praktinę klientų (turistų) aptarnavimo praktiką ir gali užtikrinti pozityvų bendravimą.
- m) Kadangi yra amatų centrai, tai reiškia, kad yra ir praktinė naujos amatininkų kartos rengimo bazė.

9.2. Vidiniai veiksniai: SILPNYBĖS:

- a) Tam tikra galima veikla be išorinės (institucinės arba trečiųjų šalių) paramos neturi komercijos požymių, arba prognozuoti sėkmingą komerciją neįmanoma.
- b) Atskiriems Projekto dalyviams amatai yra kaip vidinis santykinai uždaros grupės bendravimas be jokios vizijos ar noro tapti labiau viešu asmeniu nei yra dabar kaip privatus subjektas.
- c) Atskiri projekto dalyviai turi tam tikrų pasiekimų komercijos srityje ir nenori aukoti savo privatumą dėl dalyvavimo viešoje veikloje, įskaitant turizmo ekosistemą.
- d) Atskiri amatininkai kaip bet kokio didesnio kelių komponentų projekto partneriai techniškai yra nepatikimi, nes dėl jų pačių arba šeimos narių sveikatos būklės, vaikų ar anūkų gimimo, depresijos ar bet kokios netikėtai atsiradusios problemos arba pasikeitusios nuomonės gali laikinai arba neįspėję pasitraukti iš bendro darbo ir sukelti nuostolius tiek kitiems dalyviams, tiek ir organizatoriams, o taip pat padaryti žalą Projekto ir visos vietovės įvaizdžiui.
- e) Informacinėje erdvėje dominuojant socialiniams tinklams, atsirandančios klaidos arba kasdieniai ginčai, ypač atskiro amatininko su lankytojais, gali labai greitai paplsti ir pakenkti bendroms rinkodaros pastangoms didesniame projekte arba susijusioms su vietove, kaip visuma.
- f) Pajėgumo konkuruoti su masine produkcija arba tarptautinėse rinkose su amatininkais iš tų vietovių, kur produkto kaina yra mažesnė, nebuvimas.
- g) Santykinai didelė Projekto dalyvių dalis gali turėti nuolatinių su pasiekiamumu susijusių problemų; kai kurie gyvena vietovėse, kurių navigacijos sistemų žemėlapiai nerodo.
- h) Kai kurie amatininkai ne visiškai suvokia galimybes, kurias duoda savireklama, ir jų pripažinimo laipsnis net labai vietinėje rinkoje yra žemas.
- i) Gali būti, kad kai kurių amatininkų bendravimo įgūdžiai bus prasti, tačiau jų gaunamos pajamos neleidžia samdyti asmenį, kuris dirbtų su klientais, arba intensyviau dalyvauti netgi vietiniuose turizmo projektuose.
- j) Kai kurie amatininkai neturi galimybių gauti finansinių lėšų, kurios leistų plėsti savo veiklą, mokytis naujų technologijų, įsigyti įrangą.
- k) Amatininkai, kurie pradeda veiklą su maisto gamyba susijusiose rinkos nišose, savo veikloje yra labiau pažeidžiami, panašiai kaip bet koks žemės ūkio ir (arba) maisto sektoriuje veikiantis subjektas.
- l) Amatininkai, kurie nėra susibūrę į kūrybines grupes, turi labai ribotą kiekybinį pajėgumą ir praktiškai negali pradėti plataus masto komercinės veiklos, arba jie susiduria su skausminga, tačiau tipine mažų įmonių problema: pradėjus projektą, jo įgyvendinimas paprastai sunaikina esamus ir galimai sėkmingus projektus, kadangi laikinai trūksta gamybos pajėgumų, laiko arba apyvartinių lėšų.
- m) Gali būti, kad kai kuriems amatininkams iškils sunkumų užtikrinant savo veiklos tęstinumą, ypač jei amatai nėra jų pagrindinis darbas.
- n) Žinių stoka srityse, kurios nėra susijusios su praktikuojamu amatu. Dėl to gali kilti tiesioginė grėsmė amatininko veiklos kokybei ir tvarumui.
- o) Privačių įsipareigojimų viršenybė viešųjų įsipareigojimų atžvilgiu.
- p) Atskirų amatininkystės subjektų veiksmai ateityje ir ateities planai gali būti visiškai nenusėjami ir ne visada racionalūs.
- q) Amatininko akreditacijos nebuvimas.
- r) Vidinio veiklos valdymo trūkumai.
- s) Sėkmės praradimas, kadangi amatininkystės vieta visuomenės vertybių hierarchijoje nėra aiški: gali būti, kad nauja karta nebus motyvuota gyvenime rinktis amatininko kelią.
- t) Užsienio kalbų mokėjimas. Įgyvendinant projektą atliktas darbas vietose visiškai patvirtino spėjimą apie tai, kad amatininkai prastai moka užsienio kalbas. Nemažai tiesa yra ta, kad išskyrus kelis jaunesnius amatininkus, visa Latgalos amatų ekosistema gali laisvai ir kokybiškai bendrauti tik latvių ir rusų kalbomis.

9.3. Išoriniai veiksniai: GALIMYBĖS

- a) Amatai ir pavienis turizmas šiuo metu aiškiai yra augančios pasaulinės tendencijos iš esmės visose pagrindinėse rinkose.
- b) Nepageidaujamas poveikis, kurį klasikiniam turizmui sukėlė pandemija, anksčiau vyravusias masinio turizmo galimybes pakeitė inovatyviais turizmo produktais, kurie yra pagrįsti jausmais ir žinių įgijimu.
- c) Aukštos kokybės amatininkų produktų ir iš natūralių medžiagų pagamintų produktų paklausa pasaulinėje rinkoje kasmet didėja.
- d) Skaitmeninių prekybos platformų buvimas ir tokių pasaulinių žaidėjų atsiradimas ir buvimas iš pradžių Latvijoje (pvz., „Printful“), atvėrė galimybes pasiekti iki šiol nepasiekiamas tolimas rinkas netgi labai mažiems amatų projektams.
- e) Tas faktas, kad Latvija ir Lietuva yra Europos Sąjungos valstybės narės, leidžia naudoti

- ženklina „Pagaminta ES“, kuris naudojamas kaip kokybės ženklas ir kuris šiuo metu yra pripažintas pasauliniu mastu. Tokio pripažinimo neturi projekto vietovių valstybių ženklina.
- f) Visada yra kūrybinių ir techninių galimybių sukurti unikalų dizainą.
- g) Atskiri projekto dalyviai buvo pajėgūs sukurti profesionalią ir pakankamo dydžio aplinką didesnei ir nuolatinei turizmo veiklai, kuri jau yra palyginama su institucinių amatų centrų pajėgumais, ir gali laisvai bendradarbiauti su bet kokiais turizmo projektais.
- h) Faktiškai Projekto srityje yra reguliariai organizuojami didesni ir mažesni turizmo ir amatininkystės propagavimo renginiai, kurie prieinami santykinai dideliame amatininkų ratui.
- i) Vis dar yra daugybė galimybių amatininkams bendradarbiauti su jau esančiais dideliais ir gerai žinomais turizmo projektais.
- j) Amatininkams vis dar yra daug nepanaudotų bendradarbiavimo galimybių, o ypač – įvairių kūrybinių sričių atstovams yra daug bendravimo tarpusavyje ir bendradarbiavimo su prekybos ir turizmo sektoriais galimybių.

9.4. Išoriniai veiksniai: GRĖSMĖS

- a) Geopolitinis nestabilumas ir baimės komponento atsiradimas mūsų gyvenime pirmiausia dėl grėsmės eskalavimo ir karo veiksmų plėtimosi Ukrainoje, kuris yra vienas iš svarbiausių veiksnių, slopinančių atvykstantį turizmą ir namudinės gamybos prekių pirkimą, kuris tradiciškai yra pagrindinė amatininkų komercijos tema.
- b) Apskritai smarkiai išaugo energijos išteklių kaina, kas kelia itin didelę grėsmę visiems amatams, kurie vartoja daug energijos, ypač keramikos ir stiklo gamyba ir netgi svečių priėmimo verslas. Ryšium su tuo jau dabar sezoninio pobūdžio veikla, kurią lemia Baltijos šalių klimatas, dėl išaugusių išlaidų šildymui gali būti vykdoma tik vasarą.
- c) Išaugo transportui skirtos kuro išlaidos. Ryšium su tuo gali smukti ne tik amatininkystės gamybos apimtys, bet ir turistų atvykimas. Tai ypač svarbu tais atvejais, kai atstumas nuo regiono centrų ar sostinių, kurios visuomet buvo atvykstantojo turizmo šaltinis, yra didelis.
- d) Galimi nepopuliarūs politikų sprendimai dėl prekybos ir laisvės apribojimo. Apskritai, Latvijoje galima pastebėti kolektyvinę traumą dėl pandemijos pasekmių, o ypač – politikų sprendimų, kurie destruktiviai paveikė ir vis dar gali ateityje paveikti sprendimus dėl bet kokios plėtos vietoje ar veiklos plėtojimo, pasekmes. Sumažėjo pasitikėjimas instituciniais partneriais.
- e) Projekto srities teritorijose yra nedaug kokybiško apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų taškų, kurie veiktų 365 dienas per metus. Tai – labai svarbi problema, tačiau galimybės rasti sprendimą labai minimalios, nes tokių paslaugų atsiradimas ir ilgalaikis buvimas priklauso nuo pamatinių Baltijos valstybių socialinių ir ekonominių realių.
- f) Negalėjimas laiku sužinoti apie nuolatinius ir dažnai neracionalius IT paslaugų pasikeitimus, arba grėsmė kūrybiškumui, kuri kyla dažnai iš destruktivaus ir prastai veikiančio dirbtinio intelekto, kuris yra įdiegtas socialinių tinklų platformų automatinėse sistemose.
- g) Išaugusios tam tikrų žaliavų kainos ir jų tiekimo iš tam tikrų tiekėjų pertrūkiai, arba visai dingusios galimybių gauti tokias žaliavas, iš kurių visi produktai buvo gaminami anksčiau.
- h) Vartotojų perkamosios galios sumažėjimas, dėl ko susitraukia tam tikri rinkos segmentai.
- i) Gamtos sąlygų poveikis.
- j) Galimas finansavimo kelių priežiūrai stygius ateityje apskritai visoje Latvijoje.
- k) Lėtai vykstanti viešojo elektromobilių įkrovimo stotelių tinklo plėtra. Ši aplinkybė apriboja elektromobilių savininkų judėjimo diapazoną, nes įkrovus automobilį tik namuose ar viešose stotelėse („Wall Box“) nebus galimybės iš Latvijos ir Lietuvos sostinių nuvykti į daugumą lankytinų vietų ir aplankyti maršruto „Tour de Crafts“ punktus pakeliui papildomai neįkrovus automobilio.
- l) Skirtingų sričių atstovai nepajėgia susitarti dėl to, kaip pasiekti bendrus tikslus. Naujas šalutinis poveikis, kurį po pandemijos pajuto bent jau Latvijos turizmo ekosistema, tai retkarčiais nesąžiningas rinkos dalyvių požiūris į didelius tarptautinius turizmo produktų pardavimo internetu tinklus, kaip antai į booking.com. Jis pasireiškia tuo, kad šioje interneto svetainėje pateikiama labai nedaug svečių namų ir viešbučių kambarių, kuriuose faktiškai būtų galima apsigyventi, ir jų kaina būna nepalanki. Paskambinus vietiniam operatoriui, viskas būna kitaip – kambarių yra, kainos palankios, aptarnaujantis personalas labai malonus. Priežastis paprasta: niekas nenori už tas paslaugas mokėti didžiulių komisinių ir prarasti pajamas dėl didžiulės infliacijos. Trumpai tariant, sistema veikia, tačiau kelis kartus negalėjęs užsisakyti tinkamo apgyvendinimo, tiek užsienietis, tiek ir kai kurie mūsų šalių „auksinio jaunimo“ atstovai, kurie yra mokūs, nori visko natūralaus, tačiau nežino, kaip spręsti klausimą esant tokiai situacijai, nes jo išspręsti neįmanoma išmaniuoju įrenginiu be tiesioginio bendravimo, atsisakys idėjos apsilankyti jau vidutinės trukmės laikotarpiu. Moralas būtų toks: jei nesi prisijungęs prie tinklo, tavęs apskritai nebėra. Būtent taip rytojus pavagiamas iš vietinių žaidėjų turizmo ir amatų srityje, net jei toks žaidėjas yra prisijungęs prie

tinklo ir nekvailioja booking.com ar panašioje programėlėje. Tiesiog dėl to, kad kai kurie „genialūs verslininkai“ galbūt pavogė jo klientą.

10. Istorinės medžiagos ir įdomių maršruto punktų apžvalgų buvimas, galimybė gauti papildomos informacijos apie maršrute esančius objektus ar vietas

Kalbant apie istorinę medžiagą, jos prieinamumą viešai bei apie papildomą informaciją, reikia išskirti penkis pagrindinius kanalus:

1) Muziejai. Kaip labai gerus pavyzdžius galime įvardyti:

- a. Muziejų „Andrupenės ūkis“ (įtrauktas į maršrutus);
- b. Balvų savivaldybės muziejus, ypač ekspozicija „Nematerialusis Šiaurės Latgalos kultūros paveldas“ (įtrauktas į maršrutus).
- c. Poilikarpo Černiavskio keramikos namai (įtrauktas į maršrutus);
- d. Naujienės vietinio istorijos muziejaus etnografinis skyrius po atviru dangumi – „Slutiškių sentikių ūkis“ (įtrauktas į maršrutą „Ugnies kelias“);
- e. Šmakovkos muziejus Daugpilyje, ypač turtingas istorinės fotografinės medžiagos rinkinys, kuris įtrauktas į skaitmeninę parodos dalį iš Latvijos valstybės archyvo Audiovizualinių dokumentų fondų (įtrauktas į maršrutus ir siūlomas atskirai daugelio tarptautinių kelionių apžvalgų apie Daugpilį);
- f. Upytės tradicinių amatų centras Lietuvoje.

2) Vietiniai turizmo informacijos centrai, kurie dažnai būna arti vietinių istorijos muziejų ir vienos iš populiarių turistinių vietovių.

3) Neribotos kiekvieno asmens galimybės ieškoti istorinės medžiagos internete. Reikia pripažinti, kad šiuo atveju yra ribotos galimybės patvirtinti jos autentiškumą arba skelbiamų dalykų atitikimą tam, kas yra iš tikrųjų. Pavyzdžiui, yra įdomus portalas „Zudusi Latvija“ (Prarasta Latvija) (<https://zudusilatvija.lv/>).

4) Instituciniai duomenų šaltiniai. Laikantis vietinių galiojančių taisyklių ir atsižvelgus į žinomas išlaidas bei laiką paieškai, istorinės medžiagos yra Latvijos valstybės archyvo audiovizualinių dokumentų skyriuje (<https://www.arhivi.gov.lv/en/latvian-state-archive-audiovisual-documents>) ir Latvijos nacionalinėje bibliotekoje (<https://www.lnb.lv/en/>), kuri įsteigta 1919 m. ir yra visiems prieinama visuotinė mokslinė biblioteka bei valstybinės reikšmės valstybės kultūros įstaiga prie Kultūros ministerijos.

5) Senienų ekspozicijos. Viena iš jų yra amatininkų punkte, kuris įtrauktas į maršrutą „Vandens kelias“ – kūrybiniame poilsio centre „Līdumnieki“. Kita nakvynės namuose „Sventes muiža“, kurie įtraukti į maršrutą „Ugnies kelias“. Daugumoje atveju Latgaloje tokios ekspozicijos yra skirtos karų, kurie dramatiškai sužalojo regiono žmonių likimus, istorijai.

Pažvelgus į individualius Projekto dalyvių veiklos rezultatus, matyti labai aiški galimybių šiuo klausimu poliarizacija. Amatininkų centrai gali suteikti santykinai plataus spektro informaciją ir istorijos klausimu, ko iš tiesų negali padaryti pavieniai amatininkai, tarp kurių jauniausi ir tie, kurie orientuoti į profesionalų meną, iš tiesų nėra pasiruošę dirbti klientų aptarnavimo srityje ir būti istorijos mokytojais. Į šį faktą reikėtų atsižvelgti ateityje planuojant įvairius tarpdalykinius užsiėmimus. Tačiau kai kurie amatininkai yra surinkę vertos paminėti ir gal net unikalios bei neskelbtos istorinės medžiagos santykinai siaura jiems įdomia tema, pavyzdžiui, apie regiono raštus, specialius audimo ar mezgimo būdus. Tokia informacija gali būti visiškai neįdomi daugumai turistų, ypač vaikams, nes įvertinti tokią medžiagą dažniausiai gali įvertinti specifinio meno ar amatų praktikai. Tokiems amatininkams ar jų nedidelėms draugijoms skubiai reikia finansinės, techninės, organizacinės ir švietėjiškos pagalbos, kuri leistų suskaitmeninti jų atliktą darbą ir jį išsaugoti ateities kartoms, nes atsižvelgus į dažniausiai itin garbų autorių amžių, tokiai medžiagai gali kilti pavojus.

Galime pažymėti bent du projekto maršrute esančius amatininkų punktus: audimo dirbtuves „Indra“ ir rankdarbių dirbtuves „Māra“. Kita vertus, odos apdirbimo meistras iš teminio Briežuciemsų kaimo, kuris savo veiklą vykdo su „Leatherely“ prekių ženklu, turi sukaukęs puikią odos apdirbimo įrankių ir siuvimo mašinų kolekciją, iš kurios būtų galima sukurti nedidelį muziejų. Tačiau dar daugiau investavus, netgi galima sukurti atskirą ir puikią lankytiną turistinę vietovę.

11. Specialių pasiūlymų projekto partnerių vietovėse analizė, segmentavimas ir geografinių ryšių nustatymas

Pasakojant apie tokią sudėtingą paslaugą, kokia yra amatų turizmo pasiūlymas, kuriame būna ir dalijimasis privačia erdve, santykinai individualus ir dažnai laisvas bendravimas tarp žmonių, kurie anksčiau vienas kito nepažinojo, tokio emocine prasme asmeninio proceso, koks yra meninė kūryba, atskleidimas tuo pačiu metu dažnai suteikiant visą svečių priėmimo verslo paslaugų spektrą, tampant darželio auklėtoja ar atliekant pedagogo vaidmenį, o paskui staigiai tampant renginių vadybininku ar net klounu, be jokios abejonės neturėtų būti suniveliuotas „štampais“.²⁶ Būtent toks vienas iš jų yra „specialus pasiūlymas“. Norėtume visiškai atsakingai pareikšti, kad 100 proc. to, kas yra įtraukta į projektą bei jo koncepciją, yra „specialus“ pačia tikriausia to žodžio prasme. Galbūt daugelis yra nepakankamai įvertinę tikrai unikalią galimybę gerokai iš arčiau nuodugniai stebėti, kaip sukuriami įstabūs stiklo darbai stiklapūčių dirbtuvėse Lyvanų stiklo ir amatų centre, negu galima pamatyti viename žinomiausių panašių Europos turistinių vietovių – „Glasi Hergiswil“ Šveicarijoje (<https://www.glasi.ch/en/>). Ir kuris yra gerokai arčiau nei skristi į JAV ir pamatyti Korningo stiklo muziejų, esantį Fingerio ežerų rajone (kažkuo panašu į Mėlynųjų ežerų regioną, nes Fingerio ežerų regione, kaip ir Latgaloje bei Aukštaitijoje, gausu ežerų. Be to, yra dar vienas sutapimas: vienas iš muziejaus pastato architektų yra Latvijos nacionalinės bibliotekos architektas latvis Gunārs Birkets).

Pasivaikščiavimas medžių lajų taku bet kuriuo metų laiku arba galimybė rasti kelią Labirintų parke vasaros metu (abu objektai yra Lietuvoje, netoli Anykščių) bus ypatingas nuotykis, kaip ir kiekvieno nuotauka tuo momentu ir kartu keliaujantys artimieji. Kelionė siauruoju geležinkeliu (siauruku), kuris kadaise buvo pagrindinė Aukštaitijos transporto magistralė, arba galimybė apžiūrėti aviacijos įrangą Įstros aviacijos parke, bus malonumas visiems technologijų entuziastams ir, žinoma, vaikams. Apibendrinant reikia pasakyti, kad jausmai, kuriuos sužadina „Tour de Crafts“, yra ypatingi ir yra galimybė jais džiaugtis su visais Projekto dalyviais Latgaloje, Aukštaitijoje ir Žiemgaloje.

21 pav. Medžių lajų takas žiema.

Geografinis ryšys pagrįstas amatininkų veiklos punktais, kurie yra įvardyti kuriamo maršruto užduotyje. Dėl atstumų, kuriuos objektyviai reikia nuvažiuoti iš galimo kelionės pradžios taško, ir dabartinių kuro kainų, nukrypti nuo linijos, kurią nulėmė amatininkų buvimo vietos, visuose trijuose maršrutuose leidžiama tik tada, jei atstumas yra santykinai nedidelis. Pati idėja – parengti išvyką, skirtą susipažinti su amatininkais ir sukurti kūrybiškumo jausmą, t. y. naują ir specifinį turizmo projektą. Viena ir pagrindinių turizmo produktų, kurie sukurti pagal šią koncepciją, vertybių yra tas faktas, kad keliauti per visas žinomas ir populiarias turistines vietas nėra numatyta, tačiau įspūdžių kaleidoskopas šiame „Tour de Crafts“ yra kuriamas yra keliaujant amatininkų keliu. Susijusių pasiūlymų pakete dominuoja tik tai, ką galima rasti šio kelio artimoje kaimynystėje. Tuo siekiama, maloniai pakeisti vizualinį ir informacinį lauką bei leisti keliaujantiems iš naujo sugerti žinias bei patirti naujų pojūčių kitame amatininkų punkte.

Šią temą galima iliustruoti šiek tiek sarkastiškai, palyginant, kad „Tour de Crafts“ produktai Latvijoje ir Lietuvoje turi konkuruoti su Paryžiaus centre esančiu Luvru, Paryžiaus Disneilendu, esančiu maždaug už 35 km nuo Paryžiaus, Oslo nacionaliniu muziejumi Norvegijoje, kuris yra naujovė Skandinavijos muziejų gyvenime, arba su Londono perlais – Britų muziejumi, „Tate Modern“ galerija ar nacionaline galerija, kadangi visus tuos objektus iš Rygos ar Vilniaus galima pasiekti per tiek pat laiko. Keturios valandos automobiliu, dažnai papildomos valandos, daugybė šviesoforų remontuojamame kelyje, ar tas pats laikas, kurį praleidžiate keliaudami lėktuvu ir taksi. Praktiškai vienas iš didžiausių šalutinių poveikių bet kuriame turizmo projekte, kuris įgyvendinamas tiriamosiose srityse, yra kelionės laikas. Būkime sąžiningi: ne visos kelio atkarpos pamalonins akį harmonija ir nuostabiu kraštovaizdžiu. Dalis kelio bus per santykinai monotoniškus miškus arba plynais laukais, be jokios galimybės išvysti lygumas, kurios matomos kai kuriose Žiemgalos atkarpose, arba Latgalos kalvas, kurios kai kuriose vietose iš tikrųjų primena Šveicariją, tačiau jas, kaip ir ežerus, slepia pakelės krūmai ir medžiai. Jei kalbėsime pozityviai, reikia pasakyti, kad didžioji teritorijos dalis yra švari ir maloni akiai. Tačiau neapgyvendintos ir dažnai kitaip nesutvarkytos kraštovaizdžio vietovės trunka ilgai ir vargina tiek automobilio vairuotoją, tiek ir jo keleivius. Būtent šie argumentai reikalauja, kad maršrutai būtų trumpi ir praktiški.

22 pav. Gėlių kompozicija Daugpilyje, Mark Rothko meno centre.

Trišalėse derybose dėl bet kokio Latvijos ir Lietuvos turizmo produkto visada bus vieta pozicijoms „Apgyvendinimas“ ir „Maistas“. Nedidelis gyventojų tankumas, dėl kurio mūsų šalyse džiaugiasi daug žmonių, kadangi ryšium su tuo galime reikalauti vienos iš žaliausių Europos valstybių statuso, turi ir savo neigiamą pusę. Siekiant palaikyti aukštos kokybės ir nepertraukiamą svečių priėmimo verslą, reikia žmonių srauto, kuris mūsų šalyse yra tik sostinėse arba į penketuką patenkančiose turistinėse vietovėse. Ryšium su pandemija šiems sektoriams buvo suorganizuotas renginys „Perfect Storm“ (katastrofiška situacija)²⁷ ir mes turime būti sąžiningi sau ir aplinkiniams: šių paslaugų kokybės ir laisvo prieinamumo visose maršruto vietovėse, kurios nėra didmiesčiuose, šiuo metu nėra ir nebus artimiausioje ateityje. Turistai ir turistinio gyvenimo organizatoriai turi atsižvelgti į šį faktą. Maitinimo paslaugų teikėjai dažnai dirba tik „pagal pareikalavimą“ – galimybės paskambinti individualiems keliautojams, suderinti tikslų atvykimo į tam tikrą vietą, paruošti ir patiekti gal net labai aukštos kokybės patiekalą nėra, jei tarp lankytinų punktų, meistriškumo klasių vietos ir galimos maitinimo vietos yra kelios dešimtys kilometrų. Viešbučiai, kuriuos galima laikyti tikrais viešbučiais, kuriuose registratūra dirba 24 val. per parą, su automobilių stovėjimo aikštelėmis, pusryčiais ir kokybiškais kambariais yra tik didmiesčiuose. Šiaurės šalyse, kurioms priklauso ir mūsų valstybės, geriausi vasaros svečių namai yra rezervuojami dar prieš prasidedant vasarai (žinoma, bent jau savaitgaliams) ir būna užimti praktiškai per visą trumpą vasaros

sezoną. O žiemą jie panašiai daugiausia būna uždaryti. Atliekant Projekto dalyvių apklausą ir interviu su jais metu, daugiau kaip 50 proc. pažymėjo, kad tai yra viena didžiausių problemų. Į maršrutą įtrauktos apgyvendinimo ir maitinimo vietovės Latgaloje, kurios dirbant vietoje nebuvo uždarytos ir atitiko Agentūros viziją dėl šios grupės objektų. Tam, kad būtų galima tuos objektus pasiekti, nebuvo būtina keliauti daugiau kaip 5 km nuo pagrindinės maršruto linijos.

Vietiniuose maršrutuose, kuriuos parengė partneriai Lietuvoje, Lietuvos ekspertų pasirinkti apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų teikėjai yra nurodyti atspausdintuose žemėlapiuose. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad dėl objektyvių išorinių aplinkybių situacija šioje srityje nuolat dinamiškai kinta: paslaugų teikėjai staiga gali išnykti arba atnaujinti savo veiklą kitu pavadinimu ir kitoje vietoje. Todėl į šią Konceptiją ir žemėlapius yra įtrauktas minimalus skaičius ir daugiausia – tik iliustraciniais tikslais.

23 pav. Viešbutis „Latgola“ yra viena iš keleto vietų, kuriose žiemos laikotarpiu registratūra veikia 24 val. per parą.

12. Rekomendacijos, kaip sėkmingai plėtoti turizmą Projekto teritorijoje (vietovėse), projekto partnerių teritorijose (vietovėse) vietiniu, nacionaliniu ir tarpvalstybiniu lygmeniu

Pažvelgę apskritai į viso turizmo²⁸ plėtojimą visais lygmenimis (vietiniu, nacionaliniu ir tarpvalstybiniu), šio Projekto ir Konceptijos rėmuose galime rekomenduoti amatų ekosistemos integravimą į gerokai didesnę turizmo ekosistemą, kas būtų abipusiškai naudinga ir leistų plėtoti bendradarbiavimą visais įvardytais lygmenimis.

Kadangi turizmo srities sąvokos įvairiose pasaulio šalyse skiriasi, šiek tiek nukrypsime į klasifikacijos klausimą. Pavyzdžiui, Didžiosios Britanijos turizmo vystytojai konceptualiai pagrindinius turizmo lygmenis apibrėžia kitaip (mūsų manymu, tiksliau ir logiškiau): vietinis, atvykstamasis ir išvykstamasis turizmas.²⁹ Latvija ir Lietuva yra per mažos šalys, kad skirstytų turizmą į vietinį ir nacionalinį, tačiau tarpvalstybinis turizmas ir jo valdymas savo pobūdžiu labai skiriasi nuo atvykstamojo ir išvykstamojo turizmo, todėl jų vertinti kartu neįmanoma.

Antrasis nukrypimas. Kadangi dokumento pradžioje jau nurodėme, kad manome, jog šiuo metu prasmingomis laikome tik trumpalaikes veiklas, o vidutinio laikotarpio ir ilgalaikes veiklas reikia įtraukti į planus be konkrečių skaičių.

12.1. Galimos turizmo ekosistemos, kaip visumos, inovacijos, kurios būtų susijusios su veiklomis ar jų planavimu ir kurias galėtų įgyvendinti Latgalos planavimo regionas (LPR), o sėkmingai įgyvendinus – ir partneriai Aukštaitijoje (Lietuva) bei Žiemgalos regione (Latvija)

12.1.1. Sukurti bendrą ir unifikuotą hibridinį³⁰ regiono Turimo informacijos centrą (TIC). Hibridinio centro idėja šiuo atveju reiškia, kad darbas fiziškai vyktų viename iš, pavyzdžiui, LPR biurų, kuriuose visu etatu dirbtų bent du darbuotojai. Bent du tam, kad būtų užtikrintas paslaugos tęstinumas komandiruočių, atostogų ir galimo nedarbingumo atvejais, o taip pat, kad būtų galima pateikti bent jau ribotus atsakymus

internetiniame pokalbių kanale, pavyzdžiui, „Crisp“³¹ pagal tarpusavyje sutartą grafiką. Tačiau šis TIC niekada nepriiminėtų lankytojų vietoje. Vietoje dirbantis personalas su lankytojais nebendrautų. Tai nereiškia, kad tokia idėja siekiama sukurti konkurentą (vidinę konkurencija) esamam rajono TIC, vietiniams istorijos muziejams ar anksčiau spontaniškai susiformavusioms turizmo struktūroms. Tai reiškia, kad siekiant nuolat ir savarankiškai atnaujinti informacijos bazę, interneto svetainę (kuri turėtų būti atsižvelgus į tokią hibridinę TIC specifiką) ir minimalų konkretų buvimą socialiniuose tinkluose, pirmiausia reikia pateikti informaciją grindžiamas, prasmingas ir logiškas rekomendacijas dėl valdymo apskritai ir ryšių su klientais valdymo. Antra, siekiama surinkti veikiančius projektus jų baigiamaisiais etapais, kad pasibaigus projektų terminui, būtų išsaugota sėkmingiausia veikla ir materialinės bei nematerialinės vertybės. Tam reikia vykdyti instrukcijas, kurios buvo aiškiai išdėstytos dirbant vietose ryšium su dabartine praktika ir įgyvendinant įvairius projektus turizmo sektoriuje. Idėja nėra unikali. Žiūrint konceptualiai, taikydami panašias technologijas dauguma socialinių tinklų šiuo metu vykdo ryšių su klientais valdymą ir užtikrina komunikaciją daugelio lygiagrečiai vykdomų projektų atveju. Nukrypstant reikia pasakyti, kad, be abejo, kiekinė išraiška tokių rinkos žaidėjų komandos yra tūkstančius kartų didesnė nei dviejų specialistų komanda. Tačiau daugumoje atvejų jų klientų aptarnavimo srities darbuotojai nėra pasiekiami net dideliems instituciniams žaidėjams. Šiuo metu mes esame labai kritiški tokios praktikos, kai verslui pasitelkiami socialiniai tinklai, atžvilgiu, nes socialinių tinklų įtaka dažnai tampa didesnė negu atskirų vyriausybės pajėgumas veikti. Apskritai, socialinė žiniasklaida tradicinę žiniasklaidą išstūmė iš rinkos taip, kad pastarosios dalis labai sumažėjo, o socialinių tinklų automatiškos sistemų dirbtinio intelekto kokybė ir veiklos pasekmės yra labai ginčytina tema. Tačiau iš pradžių tokia strategija jiems leido užsitikrinti spartų augimą ir tikrą klientų pasitenkinimą tuo pačiu metu išleidžiant gerokai mažiau pinigų, nei jų išleidžia klasikiniai rinkų žaidėjai ir jų klientų aptarnavimo modeliai.

Trečia galima tokio hibridinio TIC užduotis būtų atgaivinti ir užtikrinti praktiškai Latvijoje nesančių, tačiau Europoje ir pasaulyje suprantamų institucijų arba paslaugų, kaip antai sektoriaus arba regioninio ombudsmeno³², kurį latviai kartais vadina ombudsmeno įstaiga, įgyvendinimą. Latvijos Respublikos ombudsmenas yra gerokai bendresnio pobūdžio institucija nei dauguma ombudsmeno įstaigų pasaulyje, kurių specializacija yra specifinės srities ar sektoriaus priežiūra ir tarpininkavimo paslaugos³³ teikimas. Šiuo atveju mes tikrai arbitražo netapatiname su tarpininkavimo paslauga, kuris yra kitokia teisinė institucija. Hibridinis TIC paslaugas gali teikti griežtai regiono ir sektoriaus ribose, o jo tikslas būtų pasiekti emocine prasme neutralų rezultatą galimų konfliktų tarp verslininkų ir klientų, kurie galėtų rimtai pakenkti regiono ir atskirų subjektų, kurie teikia svečių apgyvendinimo paslaugas, reputaciją. Laikui bėgant, toks TIC galėtų tapti žinoma įstaiga, galinčia patarti įvairiais sudėtingesniais, tačiau sektoriui svarbiais klausimais, kuriais verslininkai galbūt neturėtų būtinų žinių. Be abejo, tokia struktūra, nusileidžianti į vietinių ir siauro segmento problemų ratą, galiausiai gali tapti tam tikra „skundų nagrinėjimo tarnyba“, kuri apskritai galėtų daugiau padėti nei pakenkti, nes tinkamai ją valdant ir esant tam tikram sėkmės veiksniumi, ji tampa galimų krizių valdymo tašku.

12.1.2. Įsteigti turizmo paslaugų teikėjų sertifikavimo instituciją, kuri reikštų naują kokybės ženklą, tačiau koncepciniu lygmeniu turėtų labai specifinę bazinę užduotį: sukurti ir palaikyti priemonę, kuri užtikrintų pačių dalyvių norą pastoviai ir savarankiškai tvarkyti savo kontaktinius duomenis ir informaciją apie savo veiklos statusą. Idėja apie tai, kaip galbūt tokį sertifikavimą būtų galima apsaugoti nuo biurokratizmo, nepripažinimo ir formalizmo: sukurti Latgalos turizmo gildiją, kuri turėtų unikalias ir suasmenintas priemones. Tokiu atveju mes matytume, kaip kartu su atgimstančiomis senovinėmis socialinėmis-ekonominėmis struktūromis atgimsta senieji amatininkystės įgūdžiai. Formalų, tačiau funkcionalų sertifikavimą sujungus su atnaujinta istorinės Gildijos institucija ir šiuolaikinėmis komunikacijos priemonėmis, panaudojant kokybės ženklus iš geriausios praktikos (pvz., Žalioji šaukštas), galima būtų sukurti inovatyvią priemonę, skirtą užtikrinti greitesnę, aukštesnę kokybę ir tvaresnę amatininkystės plėtojamą tiek Latgaloje, tiek ir likusiame pasaulyje. Tai padėtų projekto vietose sėkmingiau integruoti amatininkų bendruomenę į turizmo sektoriaus procesus.

Tikslas būtų ne parengti kitą geresnę ar prastesnę iliustruotą interneto svetainę, brošiūrą ar žemėlapi, kuriame ne mažiau kaip 51 proc. sektoriuje veikiančių asmenų kasmet kartojasi (subjektyvus autorių vertinimas!), vienodai „tolygiai“ maišydami paslaugų sritis, galimybes, net nepateikdami tikrų, su sezonu susijusių darbo valandų, o sukurti platformą, kurioje vietiniai keliautojai, atvykstantojo turizmo organizatoriai ir dauguma iniciatyvių keliautojų galėtų gauti operatyviai atnaujintą informaciją apie paslaugas, kurios yra artimesnės 24/7 statusu veikiantiems paslaugų teikėjams – apie viešbučius, restoranus, kavines, muziejus, amatininkų dirbtuves ir panašias kultūrinės institucijas bei dažnytinius objektus. Jei iš pradžių sudarytame baziniame šaltinyje būtų tik tie rinkos žaidėjai, kurie gali užtikrinti maksimaliai galimą buvimą, apibrėžtas darbo ir paslaugų teikimo valandas, iš jo būtų galima išbraukti gana didelį skaičių subjektų, kurių buvimas yra tarpusavio susitarimo rezultatas. Apie tokius subjektus jau plačiai skelbiama daugybėje Latgalos internetinių priemonių ir spaudoje, tačiau klientai paprastai neturi

galimybės gauti patogią informaciją apie paslaugas, kurias galima gauti „priimant sprendimą ryte dėl kelionės į Latgalą po pietų ar vakare aptariamą dieną.“

Mūsų nuomone, dabartinė socialinė ekonominė padėtis ir gyvenimo ritmas reikalauja, kad būtų toks portalas itin trumpiems turizmo pasiūlymams. Pokalbių lygmeniu – atverti, pasirinkti, važiuoti – jūs būsite mielai laukiamas ir aptarnaujamas. Dabar ir kiekvieną dieną, nes antraip tai reikėtų, kad paslaugos tiekėjas neatitinka reikalavimų būti įtrauktam į tokį portalą. Tai nereiškia, kad ateityje negalėtų būti sudaryti papildomi išskirtinių paslaugų teikėjų sąrašai, įtraukiant alternatyvius paslaugų teikėjus, arba sukurtas specialus ekologiškas paslaugų teikėjų klasteris. Visa tai tikrai nėra prerogatyva.³⁴ Mes žinome, kad nei Latgala, nei LPR negali savarankiškai išspręsti kritinės situacijos, kuri tyra daugelyje sričių, negali sumažinti atstumo iki Rygos ar Vilniaus, negali pakeisti klimato. Tačiau LPR gali suskirstyti į segmentus ir išduoti leidimus tiems paslaugų teikėjams, kurie iš tikrųjų siūlo tinkamos klasės, kokybiškas ir įperkamas svetingumo ir amatų paslaugas, nepaisant kritikos, kad tokioje platformoje yra ignoruojami geriausi, gražiausi ar pigiausi.

12.1.3. Siekiant užtikrinti tinkamo lygio Latgalos, kaip jungtinio turizmo produkto, reprezentavimą tiek nacionalinėje turizmo mugėje „Balttour“³⁵, tiek ir vėliau, kai sumažės geopolitinė įtampa ir baigsis karo veiksmai Europoje, siekiant atgaivinti atvykstatamąjį tarpvalstybinį turizmą, kuris dėl pandemijos ir dabartinio karo Ukrainoje iš esmės buvo sunaikintas, reikia sukurti inovatyvius standus pasaulyje vykstančiose turizmo parodose, pavyzdžiui, „ITB Berlin“³⁶, „IMEX America“³⁷, arba „ITB Asia“³⁸, kurios apima daugumą svarbių komponentų. Galimos temos – „Gatavi gaminiai Baltijos šalių turizme“.

24 pav. Bendras Latgalos stendo parodoje „Balttour 2015“ su jungtine turizmo sektoriaus darbuotojų ir amatininkų komanda vaizdas.

12.2. Su amatininkų veiklomis ar jų planavimu susijusios galimos amatininkų ekosistemos inovacijos, kurias galėtų įgyvendinti Latgalos planavimo regionas (LPR), o sėkmingai įgyvendinus – ir partneriai Aukštaitijoje (Lietuva) bei Žiemgalos regione (Latvija)

12.2.1. Įsteigti Amatininkų paramos centrą (APC). Arba jei iš pradžių bendradarbiaujama su hibridiniu TIC, naują struktūrą būtų galima pavadinti Latgalos amatų ir turizmo paramos centru (LATPC). Šiuo atveju būtų taikoma identiška Konceptcijos 12.1. punkte minėta hibridinio centro idėja ir sąlygos. Jungtinės struktūros atveju pirminis minimalus visu etatu dirbančių darbuotojų skaičius būtų trys. Visi darbuotojai

turėtų būti baigę mokymus ir parengti tokiu laipsniu, kad galėtų visiškai pakeisti vienas kitą ir teisėtai visiškai pakeisti struktūrinio padalinio vadovą jo ilgesnės komandiruotės (pavyzdžiui, į parodas) atveju. Jie turėtų būti vienodai kompetentingi turizmo ir amatų klausimais ir prireikus turėtų teikti ombudsmeno paslaugas vietinėje amatų ekosistemoje.

12.2.2. Svarbiausios APC arba LATPC užduotys tiesiogiai organizuojant amatų gyvenimą Latgaloje, kurias sėkmingo įgyvendinimo atveju galėtų adaptuoti ir perimti Projekto partneriai, būtų tokios:

- a. Nuolat įgyvendinti specialias amatų meistrų švietimo programas. Galimos temos: elektroninė prekyba, autorių teisių klausimai, mokesčių sistema, ypatingą dėmesį atkreipiant į sudėtingesnes situacijas, kai atliekami sandoriai už ES teritorijos ribų, darbas su vaikais, darbas su jaunimu, psichologinių konfliktų sprendimas, kasmetinės pasaulinės mados tendencijos, energijos vartojimo efektyvumas, tarptautinės programos, susipažinimas su „žaliojo kurso“ galimybėmis ir jų tyrinėjimas, darbo vietos ergonomika, saugos darbe klausimai, svečių priėmimo veiklos pagrindai amatininkams, norintiems papildyti savo pasiūlymą tiesioginėmis svečių priėmimo paslaugomis.
- b. 8/5 amatininkų, kurių paslaugų spektras ribos, pagalba pagal formulę 10/7 – galimybė taikyti fiksuotą mokesť, kuris iš dalies subsidijuotų nuotolines konsultacines paslaugas registruotam amatininkui trimis svarbiausiomis temomis, kurių atvejų gali prireikti skubios išorinio specialisto pagalbos, pvz., teisiniai klausimai (autorių teisės, BDAR taikymas, mokesčiai, psichologinės konsultacijos, IT specialisto konsultacija socialinių tinklų platformų ir su turinio kūrimu nesusijusių problemų valdymo klausimais.
- c) Sertifikavimo įstaigos įsteigimas ir nuoseklus jos veiklos palaikymas LPR teritorijoje. Įstaiga turi būti organizuota laikantis prekės ženklo kokybės principo ir tuo pačiu metu turėtų užtikrinti Konceptijos 11.1.2 punkte išdėstytas nuostatas dėl operatyvinės informacijos visuomenei atnaujinimo ir buvimo. Kitaip nei tiesioginio turizmo atveju, sertifikuojant amatininkus svarbu tuo pačiu metu sukurti atskirų amatų sričių mini klasterius, kad išorinėje komunikacijoje būtų lengviau pasiūlyti į segmentus suskirstytus ir (arba) tiksliau apibrėžtus produktus, įskaitant jų integravimą į turizmo paslaugas.
- d. Centralizuotas saulės energijos modulių projektų propagavimas ir valdymas, tuo siekiant užtikrinti finansavimo galimybes aprūpinant daug energijos naudojančias amatininkų dirbtuves alternatyviais energijos šaltiniais gaunant institucinių fondų paramą.
- e) Amatų produktų pardavimo kultūros pakeitimas ir pardavimo stendų organizavimas LPR teritorijos degalinėse, panašiai, kaip kelis dešimtmečius buvo organizuojama Vokietijoje ir Prancūzijoje. Kaip ir šmakovka praeityje: tokia veikla, kuri Vakarų Europoje buvo savaimė suprantama, iki šiol Rytų Europoje buvo ignoruojama, tačiau keičiantis vartotojų įpročiams ir bandomojo projekto sėkmės atveju tokių Latgalos produktų stendų plėtojimas būtų galimas ir visoje Latvijoje, pavyzdžiui, ne tokiuose konservatyviuose degalinių tinkluose, kaip antai KOOL.³⁹
- f. Užtikrinti galimą amatininkų dalyvavimą vietinėse ir tarptautinėse turizmo parodose, sutelkiant jėgas kartu su Latgalos turizmo sektoriaus atstovais.
- g. Vienodų sertifikuoto LPR amatininko ženklo (fizinio) sukūrimas, gamyba ir pastatymas, kas leistų keliaujantiems automobiliu, kurie gerai neišmano vietinio kelių ar gatvių tinklo, lengvai pasiekti tas vietas, įskaitant visos biurokratinės ir administracinės naštos prisiėmimą koordinuojant individualius projektus LR ir vietinės savivaldos įstaigose.
- h. Veiklos žiemos laikotarpiui sukūrimas ir palaikymas. Pavyzdžiui, galėtų būti partizaninės rinkodaros⁴⁰ veiklos inovacijos ir organizacinė pagalba laikotarpiu nuo spalio iki kovo mėn. (GMOM).
- i. Kasmetinė „Tour de Crafts“ maršruto apžvalga, užtikrinanti Projekto tvarumą ir kitas maršruto redakcijas. Jau bus ir amatininkų konkurencija dėl galimybės užimti ribotą vietų skaičių. Kiekvienai šaliai netgi galima skirti atskirą vietų skaičių.
- j. Specialių profesinės srities maršrutų, skirtų kitų Latvijos ir Lietuvos regionų amatininkams, plėtojimas. „Stellu ceļš“ (Senovinių audimo staklių kelias) arba „Tikai māls“ (Tik molis), kuriuos būtų galima sujungti su specifinėmis temomis du ar keturis kartus per metus, susiejant su metų laiku. Konkrečiomis datomis lengviau užtikrinti amatininkų buvimą, dalyvavimą ir kokybę bei renginio unikalumą, nes galima rengtis specialiai tam renginiui ir pasirinkti metų temą panašiai, kaip organizuojami „augalo metai“ ar „gyvūno metai“.
- k. Amatų mugės galima būtų organizuoti bendradarbiaujant su esamais organizatoriais ir tokių renginių rėmėjais.

13. Rekomendacijos rinkodaros srityje

Esant dabartinei socialinei-ekonominei padėčiai (hiperinfliacija ir išteklių stoka bei daugelio pramoninių produktų ir paslaugų paklausos smukimas) ir objektyviai situacijai, kurią lėmė neramumai pasaulyje, kurie dinamiškai vystosi, nėra naudinga įgyvendinti plataus masto veiklą, nes verslo aplinkos

sąlygos – energijos išteklių ir žaliavų kainų lygis, galima paklausa ir galima politinė aplinka – vidutinės trukmės perspektyvoje (orientyras – kitas turizmo sezonas) nėra žinomos. Tačiau tokiais laikais svarbu neprasti ryšių su potencialiais klientais viešojoje ir institucinėje aplinkoje, nes po krizių būna vienodai žiaurus ir nekompromisinis startuolių augimo laikotarpis (dažnai – labai trumpas), kurio metu rinka paprastai duoda tam tikrų galimybių tiems žaidėjams, kurie konkurentų neveiklumo laikotarpiu (tokie konkurentai tamsiausiais krizės laikotarpiais aukoja kitiems tikslams savo rinkodaros ir viešųjų ryšių biudžetus) pasižymėjo teigiama komunikacija. Šiuo metu tai galėtų būti LPR viešieji ryšiai, sujungti su kiekvieno asmens kūryba ir kokybiško bei reguliaraus (bent du kartus per savaitę) paskelbimu socialiniuose tinkluose. Abiem atvejais tema ir dėmesys turi būti orientuotas į estetinę kokybę, dizainą, emocijas, idėjas ir produkto istoriją, tačiau tikrai neturėtų pabrėžti kvietimo pirkti arba kainos. Piniginė pusė šiuo metu yra toksiška, todėl jos turėtume vengti to, kol vidutinės trukmės laikotarpiu stabilizuosis bendra situacija.

Būtų sumanu nestandartiniais produktams parengti ir įgyvendinti nestandartinę rinkodarą. Tačiau „Tour de Crafts“ idėja nėra vienareikšmiškai laikoma nestandartine ar ypač inovatyvia, kadangi beveik visose didelėse ekonomikose, kur išvystytas turizmo sektorius, įvairūs „prekybos maršrutai“ ar „pramoniniai maršrutai“ yra įprasta arba net kažkiek senamadiška praktika. Be to, mes nustatėme, kad bent jau Latvijoje Latgalos kryptis jau seniai asocijuojasi su amatais kaip veiksmu leistas į kelionę. Taigi, sėkmingame produkte turėtų būti ieškoma galimybės šį netradicinį arba inovatyvų komponentą priskirti kiekvienam konkrečiam atvejui. Tinkamas pavyzdys būtų specifinis darbas ypatingą dieną ypatingose vietovėse. Labiausiai atpažįstamas ir praktikuojamas yra keramikos degimo krosnies uždegimas ir atvėrimas arba tiesiog atvėrimas. Kūrybinės galimybės organizuoti tokius vietinius užsiėmimus yra labai plačios. Jei renginys būtų sėkmingai įgyvendintas savivaldybės arba LPR ribose, tai būtų dingstis pradėti tokios veiklos rinkodaros kampaniją Latvijos mastu, tuo pačiu metu atliekant tyrimą, o tuo atveju, jei tam tikromis valandomis pagal atvykstamojo turizmo programą būtų laisvas laikas, tokią veiklą būtų galima pasiūlyti bendradarbiavimo pagrindais.

Bet kokią meistriškumo klasę amatininkų dirbtuvėse galima paversti specialiu projektu, jei ją susiejame su papildoma veikla, spalvinimu, patiekalo gaminimu bendromis jėgomis arba su ypatinga renginio vieta. Pakvietus į tokį renginį tradicinių žiniasklaidos priemonių atstovus, galima pasiūlyti informacinius mainus: reguliarios švilpinių gamybos meistriškumo klasės gali tapti, pavyzdžiui, „naujienu portalu X švilpinių gamybos meistriškumo klasėmis kartu su duonos kepimu“. Jei toks renginys pavyktų, tai galėtų reikšti nemokamą informacijos platinimą informacinio partnerio kanaluose, įskaitant plačiai nušviestą renginį po to, kai jis įvyksta. Jei renginys vyksta turistinėje vietovėje, iš karto bus sujungti (integruoti) trys komponentai: amatai, Latgalos kulinarijos paveldas ir turizmas kaip toks. Kita vertus, papildant tokias meistriškumo klases galimybe gauti „Molinių švilpinių gamybos meistro“ licenciją. Toks būdas taikomas daugelyje populiarių turistinių vietovių ir juo siekiama suasmeninti bei paversti netgi iš pirmo žvilgsnio nereikšmingas turistines atrakcijas ypatingomis. Jei tokia licencija yra paruošiama kaip kitos srities amatų specialisto darbas ir ją įteikia žinomas bendruomenės asmuo, dalyviai tikrai ją pademonstruos savo socialinių tinklų kanaluose, tokiu būdu papildomai paskleisdami informaciją⁴⁴ apie toki mini projektą. Be abejo, visas projektas visada turi būti įgyvendinamas užtikrinant aukščiausią kokybę, nepriklausomai nuo biudžeto.

Kalbant apie visas į Projekto sritį įtrauktas teritorijas, mes matome vieną universalų kanalą, per kurį galima pasiekti atvykstamojo turizmo subjektus: tai – nacionalinis oro vežėjas „airBaltic“. Tiesioginė reklama salono leidinyje „BalticOutlook“, „Tour de Crafts“ bukletai ir žemėlapiai lėktuvo salone su kiekvieno amatininko kontaktiniais duomenimis, nuskenuojamo QR kodo forma, galimybės įsigyti amatininkų darbų skrydžio metu – tai tik kelios idėjos. Be abejo, tam, kad būtų galima naudotis tokiu kanalu, reikia santykinai didelio ir kompleksinio administracinio bei komunikacijos srities darbo, kad būtų galima surasti bendrą rėmėją bendradarbiavimui ir iki minimumo sumažinti išlaidas, kurios tokių kampanijų atveju be paramos iš visuomenės gali būti labai didelės. Reikėtų pabrėžti, kad „airBaltic“ kaip kanalas vienodai gerai tiks ir atvykstamajam turizmui, ir vietiniams klientams su garantuota perkamąja galia.

14. Galimų sprendimų, skirtų užtikrinti, kad turistai keliautų visu „Tour de Crafts“ maršrutu arba maršrutais vienos kelionės metu

Tam, kad būtų galima kokybiškai ir prasmingai keliauti vietiniais Latgalos maršrutais „Vandens kelias“ ir „Ugnies kelias“, kurie numatyti rengiant „Tour de Crafts“, kiekviena suinteresuotoji šalis privalo pradėti tam tikrus planavimo, viešinimo ir pasirengimo darbus, tuo tikslu rezervuodama sustojimus amatininkų buvimo vietose ir dirbtuvėse (praktiškai labai sunku sukurti logišką seką, nes vasaros turizmo sezono

metu tikrai bus dienu, kai vienas ar keli amatininkai bus užimti kitur arba jie bus užsiėmę keliautojui priimtinais laiku). Taip pat reikia laiku užsakyti nakvynę ir pagalvoti apie pageidaujamą pramogų planą, pavyzdžiui, žvejybą, paplaukiojimą valtimis ar jodinėjimą žirgais. Šiuo atveju reikėtų orientuotis, kad kiekvienas toks maršrutas truks savaitę. Kita vertus, kelionės iš Balvų į Duobelę per Aukštaitiją, kai 90 proc. kelionės sudaro apsilankymai pas amatininkus, trukmė būtų dvi savaitės, jei laikysimės poilsinio, o ne greito tempo ir stengsimės įgyti amatininkystės įgūdžių. Objektiviai kalbant, esant dabartinėms svečių priėmimo paslaugų ir kuro kainoms, tokios kelionės išlaidos būtų panašios į savaitgalio kelionės į Paryžių lėktuvu arba kelionės automobiliu per visą Suomiją iki Šiaurės poliarinio rato išlaidas.

Išdėstydami koncepciją, keliose vietose jau minėjome, netgi tokios išlaidos tikriausiai neatrodys grėsmingiausia tiems, kurie nori keliauti minėtais maršrutais. Galimybės pasiekti amatininkus pačiame sezono įkarštyje, kai sėkmingiausi patys atostogauja, pavyzdžiui, Italijoje, ar su vaikais išvažiavo dar žiemą žadėtą kelionę prie jūros, bus labai mažos, kaip ir galimybės gauti nakvynę savaitgaliais tinkamo lygio svečių namuose. Dėl to jau planuojant maršrutas taps nebe pažintinis, bus sumažintas įtraukiamų punktų skaičius ir gausis panašiai, kad keliautojai savarankiškai apsilankys kai kuriose vietovėse, kurios nėra įtrauktos į projektą, o ne pasinaudos dabartiniu pasiūlymu. Rezultatas bus teigiamas, nes jie vis tiek apsilankys Latgaloje, Aukštaitijoje ir Žiemgaloje. Tačiau yra pakankamai galimybių pasiekti idealų tikslą – aplankyti bent jau 75 proc. maršruto punktų, būna azartas, atsirandantis ryšium su žaidybiniu komponentu, kuris sukelia jaudulį ir padeda pasiekti tikslą tiek organizatoriams, tiek ir dalyviams. Kalbant apie galimybę ilgai gyvendinti visą „Tour de Crafts“ projektą, reikia pasakyti, kad veikloms, kurias mes siūlome, reikės institucinio organizatoriaus – LPR, vieno iš Partnerių arba geriausiai – hibridinio TIC, APC arba LATPC, kuriuos įsteigti pasiūlėme koncepcijoje.

14.1. Ilgalaikis sprendimas, kuris leistų jums gerėtis Latgala ir partnerio vietovėmis per visą sezoną keliaujant po „Tour de Crafts“ vietoves, yra kampanija „Išmok amatų ir parsivežk prizą!“.

Idėja yra ta, kad dalyviai tam tikru laikotarpiu gali užsiregistruoti interneto šaltinyje ir el. paštu arba siunta gauti narystės sertifikatą, kuriame būtų palikta tuščios vietos atitinkamam antspaudo ar lipdukų skaičiui. Kampanijos taisyklėse būtų nustatyta, per kiek laiko dalyvis turi surinkti kelis arba visus autentiškus kiekvieno amatininko ženklus. Be abejo, šiuo atveju kiekvieno amatininko lipdukai ar antspaudai turi būti unikalūs. Ant lipdukų būna numeris, kurį galima kontroliuoti, tačiau juos sunkiau naudoti ir jie būna brangesni. Antspaudai – demokratiškesnis sprendimas, tačiau nėra jokios kontrolės, kiek kartų jie buvo panaudoti.

Per nustatytą laikotarpį kiekvienas dalyvis keliones planuoja individualiai ir stengiasi gauti kaip galima daugiau žymų. Kampanijai pasibaigus, vienam amatininkų punktui suteikiama teisė ir prievolė surinkti užpildytas dalyvių korteles ir jas pakeisti į vieną iš amatininkų darbų. Nukeliavusiems visą maršrutą, įteikiami brangiausi darbai, o įveikusiems 50 proc. ar 75 proc. maršruto irgi galima įteikti gražų suvenyrą, pavyzdžiui, švilpynių komplektą ir vardinį „Tour de Crafts“ diplomą už dalyvavimą projekte. Su į šį projektą įtrauktais dalyviais (amatininkais) organizatorius sudaro sezoninę bendradarbiavimo sutartį dėl dalyvavimo šioje „Tour de Crafts“ reklamos kampanijoje ir nuperka prizų asortimentą tarpusavyje sutartomis kainomis. Prizai reklamuojami kampanijos medžiagoje. Tokiu būdu autoriai tampa visiems žinomi, kas antraip būtų neįsivaizduojama, nes šiuo atveju viešųjų ryšių komponentas bus ypač stiprus. Platforma leidžia sugalvoti labai daug papildomos veiklos, pavyzdžiui, registraciją specialiesiems prizams gauti, specialų prizą pirmajam dalyviui, surinkusiam visus lipdukus (antspaudus), pabaigtuvių ceremoniją ir daug kitos kūrybiškos veiklos. Be abejo, bus specialiai paskelbiama, kur įvyks apdovanojimų įteikimas. Logiškai tokia vieta galėtų būti punktas, kuriame išduodamas paskutinis lipdukas ar antspaudas.

Mūsų manymu, jei žiūrėtume į maršrutus Latgaloje, toks vaidmuo tiktų Kraslavos amatų centrui, o jei įtrauktume Aukštaitiją – Upytės tradicinių amatų centrui Panevėžio rajone. Tuo atveju, jei įveikiamas visas ilgas maršrutas, galutinė žymėjimo ir apdovanojimo vieta galėtų būti Duobelės amatų rūmuose.

14.2. Orientavimosi sporto varžybos su automobiliais, kurios vyksta konkretų savaitgalį ir kurių metu reikės apsilankyti visos „Tour de Crafts“ maršruto punktuose („Latgalos amatininkų ralis“ arba „Tour de Crafts ralis“)

2007 m. šios koncepcijos autoriai organizavo panašų automobilių orientavimosi renginį Latgaloje. Pagrindinis renginio prizas – naujas „Toyota“ RAV4 automobilis. Atsakas ir entuziazmas šiame renginyje buvo labai aukšto lygio. Mes esame tikri, kad tokios varžybos (netgi esant gerokai kuklesniam Didžiajam prizui) galėtų pritraukti daug dalyvių ir būtų plačiai nušviestos masinėse žiniasklaidos priemonėse bei socialiniuose tinkluose. Idėja paprasta, tačiau norint ją įgyvendinti, reikia laiku suburti projekto

komanda, sudaryti žiuri ir įtraukti renginio techninės dalies organizavimo specialistus tam, kad būtų laikomasi saugumo reikalavimų, BDAR ir sąžiningos konkurencijos reikalavimų bei būtų užtikrinta rezultatų apskaita, greitas jų surinkimas ir įtraukimas per vieną savaitgalį. Papildomos išlaidos – suteikti nakvynę dideliame dalyvių skaičiui ir be abejojimo, privalomas atributas – baigiamasis banketas po rezultatų paskelbimo, techniškai turėtų būti užtikrinta, kad įvykdyta vien tik užduotis aplankyti įtrauktus punktus ir kiekviename punkte atlikti tam tikrus simbolinius veiksmus, bet ir vidutinio greičio apskaita, kuri yra viena iš priemonių užkirsti kelią greičio lenktynėms nuo paties starto. Taip pat turėtų būti didelis savanorių, kurie pajėgtų trasoje dirbti 24+ valandų, nes praktiškai stebėti bus suvažiavusi visa Latvija. Tokiame ralyje visi dalyviai (įgulos) gauna atminimo prizus (medalius) už dalyvavimą, o didieji prizai tradiciškai skiriami moterų, vyrų ir šeimų klasėse. Dėl to koncepcijos sprendimas priimamas prieš paskelbiant apie renginį. Paprastai nepriklausomai nuo klasės dar įteikiamas vienas Didysis prizas. Šiais laikais toks prizas neabejotinai turėtų būti atskira elektromobilių klasė, kurios atveju dėl įkrovimo variantų arba galimybių įkrauti nebuvimo reikėtų aplankyti mažiau punktų arba jiems būtų numatyti kitokie maršrutai. Įprastų automobilių klasei galima numatyti ekologiško vairavimo ruožą – varžybas, kas sunaudos mažiausia kuro.

Abu sprendimai duoda pridėtinę vertę: reklamuojamas visas regionas ir pristatoma, kaip Projekto zonos turizmo pasiūlyme yra integruoti amatininkai, bei garantuojama jų reklama.

15. Nematerialiojo paveldo istorijos. Papildomas įkvėpimo šaltinis kurti turistinius maršrutus

Nesvarbu, ar būtų trumpa ar ilga, kelionė yra nuotykis. Vaizdingai kalbant, ji nuspalvina kasdienybę, yra kaip kibirkštis, kaip žvakės liepsnos plevenimas, kuri pavirsta į liepsnojančią deglą. Viskas priklauso nuo to, ko norime tikėtis, ką norime pamatyti ir ką gauti iš kelionės. Nesvarbu, ar tai būtų naujos, praktikoje naudingos žinios ir įgūdžiai, kuriuos pademonstravo amatų meistrai, ar akiračio praplėtimas susipažįstant ir atrandant vietas, kuriose dar nesate buvę, ar tai būtų nepamiršamos emocijos, kurias sukėlė gamtos vaizdai, įstabus kultūros ir istorijos paveldas, žmonės, kuriuos sutikote pakeliui ir netikėti vingiai, suteikiantys prasmingo džiaugsmo prisiminimams apie kelionę net praėjus keleriems metams.

Kitas dalykas prie rūpestingai suskaičiuotų įdomių turistinių objektų, kurie yra įtraukti į parengtus maršrutus, yra vadinamieji su nematerialioju paveldu susiję sustojimai. Jie sukuria aplinką, sąlygas, sužadina jausmus ir padeda suprasti, kodėl tradicijos, kalba, kasdieniai įpročiai ir emocinis prisirišimas prie šios vietos yra būtent toks ir ne kitoks. Tai – kasmetiniai konkretaus regiono festivaliai, didesnio ar mažesnio masto, kurie yra tradicinės šventės ir žmonių sugrįžimas prie savo šaknų, renginiai, kurie padeda atgaivinti kultūrą ir istorines vietas bei motyvuoja vėl ir vėl čia sugrįžti.

Šie renginiai vyksta konkrečiomis datomis arba mėnesių savaitėmis, todėl planuojant turistinį maršrutą per Latviją, Žiemgalą Latvijoje ir Aukštaitiją Lietuvoje, verta sužinoti, ar yra galimybė numatytą kelionę paversti dar labiau jaudinančia. Būtent todėl mes siūlome įkvėpimui 23 puikius su nematerialioju paveldu susijusius punktus, kurie leidžia pažvelgti į įvairių regionų ir rajonų tradicijas, kultūrą ir gyvenseną, kuri kelionės nuotykiui suteikia papildomas vertes.

Pasakojimai išdėstyti abėcėlės tvarka (pagal pavadinimus latvių kalba).

15.1. Didžioji šventė Agluonoje: Švenčiausios Mergelės Marijos ėmimo į Dangų šventė

25 pav. Romos katalikų Švenčiausios Mergelės Marijos ėmimo į Dangų bazilikos Agluonoje centrinis įėjimas.

Nuo senų laikų Latgala vadinamas Maros arba Švenčiausios Mergelės Marijos žeme. Būtent Latgaloje yra vienas iš didžiausių Baltijos šalių katalikybės centrų, Latvijos katalikų religinis centras ir visame pasaulyje žinoma šventa vieta – Agluona bei Švenčiausios Mergelės Marijos ėmimo į Dangų bazilika. Bazilika pastatyta vėlyvojo baroko stiliumi, jos statyba vyko nuo 1768 m. iki 1780 m. Bokštų aukštis – 60 m. Viduje yra kryžminiai skliautai, arkos, puošniai rokoko stiliaus ornamentais dekoruotos kolonos. Bazilikoje saugoma turtinga paveikslų, skulptūrų ir meno vertybių kolekcija. Čia yra ir įžymus 17-tame amžiuje sukurtas šventasis paveikslas „Aglunos Stebukladarė Dievo Motina“, kuris atidengiamas tik religinių švenčių metu.

Švenčiant Agluonos bazilikos 200-ąsias metines, popiežius Jonas Paulius II bazilikai suteikė titulą „Basilica Minoris“ (mažoji bazilika). Agluonos bazilika yra vienintelė Latvijoje, kuriai suteiktas šis titulas. Agluonos bazilikoje popiežius Jonas Paulius II lankėsi 1993 m. Be to, 2018 m. rugsėjo 24 d. Agluonoje lankėsi ir Popiežius Pranciškus, kuris čia atvyko sraigtasparniu.

Kasmet rugpjūčio 15 d., kai iškilmingai švenčiama Švenčiausios Mergelės Marijos ėmimo į Dangų diena, aplankyti Agluonos baziliką atvyksta šimtai tūkstančių maldininkų iš visos Europos. Šventės prasideda rugpjūčio 11 d. Kiekvieną dieną melžiamasi už skirtingus dalykus: rugpjūčio 11 d. – už ligonius, rugpjūčio 12 d. – už šeimas, rugpjūčio 14 d. meldžiamasi šv. Meinardo garbei, rugpjūčio 15 d. – Dievo Motinos ėmimo į Dangų garbei, rugpjūčio 14 d. šventoriuje žmonės eina Kryžiaus kelią, o vidurnaktį vyksta šv. Mišios. Tačiau šventės kulminacija yra iškilmingos šv. Mišios rugpjūčio 15 d., kurių metu vyksta įvairios ceremonijos.

Šaltiniai:

<https://www.aglonasbazilika.lv/>

<https://www.youtube.com/watch?v=l1MOw9VHUCK>

<https://www.redzet.eu/travel/apskates-vietas/baznicas/aglonas-romas-katolu-bazilika>

<https://daugaupils.travel/aglonas-bazilika/?lang=lv>

<https://www.latvia.travel/lu/apskates-vieta/aglonas-bazilika>

15.2. Obuolinės Anykščiuose

26 pav. Kartą per metus, įprastas obuolys gali tapti Karaliumi. Tai pamatysite Anykščiuose (Lietuva)

Anykščiai (Lietuva) dažnai vadinami obuolių ir obuolių skynėjų miestu. Tradicija tapusios Obuolinės vyksta kasmet rugsėjo pabaigoje. Jų nekantriai laukia tiek vietiniai gyventojai, tiek ir miesto svečiai. Kasmet Obuolinių programa nustebina kokia nors naujove, tačiau pagrindinis šventės elementas buvo ir tebėra obuolys. Renginio metu viskas sukasi apie obuolį: demonstruojami obuolių gaminiai, ruošiami įvairiausių rūšių skanėstai – pradedant pagamintais pagal paprastus receptus ir baigiant išties sudėtingais delikatesais. Ar esate ragavę obuolių sūrio? Iš obuolių spaudžiamos sultys, gaminamas vynas ir sidras, kurio galima paragauti vietoje. Pagrindinis šventės prekybos produktas – obuoliai ir viskas, kas susiję su obuoliais. Obuoliai ekspozicijose, jie „vaidina“ ant scenos, yra jiems skirtų dainų ir šokių, rengiamos varžybos ir įvairūs pasirodymai. Vakare šventė tęsiasi toliau ir susilieja su turizmo naktimi, kuri irgi yra kasmetinis, tuo pačiu metu vykstantis renginys. Anykščių gatvės šurmuliuoja beveik visą naktį, Vyksta koncertai, parodos, šviesų instaliacijos. Iš tiesų šventinė atmosfera padeda pasisemti teigiamų emocijų visam ateinančiam rudenii.

Šaltiniai:

<https://www.lithuania.travel/lu/news/atrodi-savu-celu-uz-lietuva-10-marsruti>

<https://www.kulturos-miestas.lt/lt/anyksciai-renginiu-kategorijos/tradicines-sventes-obuolines>

<https://welovelithuania.com/obuolinese-didziausia-anyksciu-vardo-delione-is-obuoliu-visu-sventes-renginiu-programa/>

<https://madeinvilnius.lt/naujienos/uz-vilniaus-anyksciuose-derliaus-svente-obuolines-ir-turizmo-naktis/>

15.3. Svarbus Anykščių kultūrinio gyvenimo įvykis – Kūrybinių industrijų festivalis

27 pav. Anykščių menų inkubatorius-menų studija

Anykščių menų inkubatorius-menų studija – tai pirmasis kūrybinis inkubatorius Aukštaitijos regione. Inkubatorius įsikūręs senojo Anykščių dvaro teritorijoje, renovuotame buvusios mokyklos pastate. Inkubatoriuje dirba įvairių sričių menininkai ir amatininkai. Kartą per metus, rugsėjo pradžioje, vyksta Kūrybinių industrijų festivalis, kuri tikslas – supažindinti vietos gyventojus ir miesto svečius su įvairiomis inkubatoriuje „gyvenančiomis“ kūrybinėmis industrijomis.

Festivalis kasmet skiriamas kokiam nors temai. Pirmasis festivalis įvyko 2015 m. ir buvo skirtas vilnos menui, kito festivalio tema buvo stiklas ir apšvietimo menas. Paskui vyko festivalis keramikos tema. Vėliau vykę festivaliai skirti tekstilės menui, metalo menui ir juvelyrikai, grafinio dizaino menui ir popieriaus menui. Festivalis trunka dvi dienas, į programą įtraukti renginiai vyksta ir inkubatoriaus patalpose, ir po atviru dangumi. Priklausomai nuo konkrečios temos, festivalio metu kuriamos instaliacijos, nuotraukų ekspozicijos, lankytojai gali dalyvauti kūrybinėse dirbtuvėse, švietėjiškose paskaitose, seminaruose, taip pat vyksta meno gaminių aukcionai. Kaip ir kiekviename tikrame festivalyje, veikia amatininkų darbų mugė. Vakaraus populiarus muzikos grupės sukviečia į koncertą. Anykščių kūrybinių industrijų festivalis – tai linksmas susibūrimas, kuris įkvepia, lavina ir paglosto širdį.

Šaltiniai:

<https://www.infoanyksciai.lt/lu/atraciju-vietas/anikscu-makslu-inkubators/>

<https://www.menuinkubatorius.lt/>

https://www.youtube.com/watch?v=V_7MS2GdrP4

15.4. Anykščių miesto festivalis

Anykščiai – nedidelis turistų pamėgtas miestelis, kuris įsikūręs Šiaurės vakarų Lietuvoje, Šventosios ir Anykštos upių santakoje. Kasmet liepos pabaigoje švenčiamas Anykščių gimtadienis. Per tris dienas trunkančią šventę miesto gyventojai ir svečiai klausosi įvairių muzikos atlikėjų koncertų, dalyvauja sporto renginiuose ir pramogose, kuriose kiekvienas miesto gyventojas ir svečias visada ras ką nors tinkamo ir linksmo. Tradicija tapo pirmąją šventės dieną gaminti įmantrius kilimus iš gėlių. Juos kuria floristai, atvykę ne tik iš kitų Lietuvos vietovių, bet ir iš kaimyninių šalių. Pirmos dienos vakare miesto centre vyksta iškilmingas šventės atidarymas ir pasakiškas koncertas.

Kitą dieną šventės organizatoriai kviečia jus apsilankyti amatininkų ir namudininkų dirbinių mugėje ir pasidžiaugti spalvinga šventine programa. Vyksta daug įvairių užsiėmimų, ypač vaikams ir jaunimui. Nepamiršamas ir sportas. Norintys ramesnio poilsio gali apsilankyti Bažnytinio meno centre ir Angelų muziejuje, kur šventės metu siūloma speciali programa. Svečiai gali apsilankyti ir šv. Apaštalo evangelisto Mato bažnyčioje, kuri žinoma kaip miesto simbolis ir kurioje šventės metu galima klausytis koncerto. Trečioji šventės diena, sekmadienis, prasideda nuo rytinių pamaldų, tačiau mugė, pramogos ir atrakcijos tęsiasi iki paties vakaro.

Šaltiniai:

<https://welovelithuania.com/anyksciu-miesto-svente-laimes-ziburio-miestas-kuiecia-svesti/>

<https://travelblog.lv/lu/ko-apskatit-anikscos/>

<https://lv.wikipedia.org/wiki/Anikšči>

https://www.explorebaltics.eu/lu/tourism-list_poi/anikscu-su-mateja-baznica/

<https://www.infoanyksciai.lt/lu/atraciju-vietas/engelu-muzejs-sakralas-makslas-centrs/>

15.5. A.R.T. Ėriškiai

Kasmetinis tapybos pleneras „A.R.T. Ėriškiai“ galėtų būti puiki priežastis apsilankyti Lietuvoje, Plenerą kasmet vasarą rengia Panevėžio rajono Ėriškių kultūros centras. Plenero tikslas – sutelkti profesionalius menininkus, meno mėgėjus, tautodailininkus, vietinius gyventojus ir svečius.

Plenero trukmė – trys dienos, per kurias dailininkai iš įvairių Lietuvos regionų eina į gamtą ir tapo apylinkių kraštovaizdžius, kaimo objektus, gamtos elementus, gyvūnus. Tuo pačiu metu kiekvienas lankytojas gali sekti dailininkų darbą, stebėti, kaip vyksta tapybos procesas, gal net drauge tapyti. Plenero metu būna ir programa atviraime lauke, kur galima dalyvauti kūrybinėse dirbtuvėse, susipažinti su įvairiomis tapybos technikomis, jas išbandyti ir pasikalbėti su menininkais. Be to, informatyvūs bei įdomūs užsiėmimai rengiami ir vaikams. Antrosios dienos vakare visi dalyviai kviečiami į koncertą, o trečią dieną vyksta paroda – visi gali apžiūrėti plenero metu sukurtus darbus, kurių autoriai, ne tik profesionalūs menininkai, bet ir mėgėjai.

Šaltiniai:

<https://www.eriskiukc.lt/964-2/>

<https://paninfo.lt/ivyko-treciasis-tapybos-pleneras-a-r-t-eriskiai/>

<https://jp.lt/eriskiai-atsiveria-kurybai/>

<https://aina.lt/triju-dienu-tapybos-pleneras-eriskiuose-birzelio-17-19-d/>

15.6. Balvų dvaras

28 pav. Balvų savivaldības muzejus įsikūręs Balvų dvaro teritorijoje esančiame svirne.

Balvų dvaras kadaise buvo vienas didžiausių Latgalos dvarų dabartinės Balvų savivaldības teritorijoje. Ištaigingiausias pastatas – dvaro namas arba rūmai – stovi ant vaizdingo Balvų ežero pakrantės. Šaltiniuose Balvų dvaras pirmą kartą paminėtas 1765 m., kai Viliakos valdytojo žmona Konstancija Hilzenienė prie Balvų ežero pastatė nedidelį dvarą. Per kelis šimtmečius Balvų dvaro šeimininkai keitėsi kelis kartus. 1976 m. tuometinis savininkas dvaro rūmus perstatė neoklasikiniu stiliumi, pastatė svirną ir ūkinius pastatus. 1920 m. dvaras sudegė, tačiau buvo atstatytas ir jame įsikūrė Balvų gimnazija. 1944 m. dvaras vėl sudegė, o vėliau buvo atstatytas mokyklos reikmėms.

Po kelių šimtų metų iš dvaro originalaus eksterjero liko labai nedaug. Dvaro rūmuose prie įėjimo nebėra kolonų, o kitoje pastato pusėje nebeliko sraigtiškų laiptų. Antrasis aukštas, kuris buvo įrengtas tik vidurinėje rūmų dalyje, dabar įrengtas per visą pastato ilgį. Senove alsuojančią aurą pastatui suteikia neįprastai storos sienos ir cokolinio aukšto skliautai. Dvaro rūmų salė garsi tuo, kad joje yra viena geriausių akustikų Latvijoje. Kasmet paskutinį rugpjūčio savaitgalį čia vyksta Balvų kamerinės muzikos festivalis. Yra išlikę dvaro teritorijoje esantys ūkiniai pastatai, ampyro stiliaus svirnas, kuriame įsikūrė Balvų savivaldības muzejus. 2017 m. dvaro parke iškilo statinys su vėjo varpeliais „Gaiiss“, kuris yra didžiausias vėjo varpelių ansamblis pasaulyje.

Šaltiniai:

<https://www.pilis.lv/act/castls-manors/castle-popup?id=64>

https://lv.wikipedia.org/wiki/Balvu_mui%C5%BEa

<https://latgale.travel/listing/balvu-muizas-apbuve-parks-un-laca-darzs/>

<https://www.delfi.lv/turismagids/latvija/balvu-muiza.d?id=47049545>

15.7. Duobelės amatų rūmai ir tarptautinis amatininkų pleneras

29 pav. Duobelės amatų rūmai

2010 m. duris atvėrė Duobelės amatų rūmai, kuriuose sukurta maloni mokymosi, tobulėjimo ir senovinių bei šiuolaikinių amatų kūrybinės santarvės aplinka. Amatų rūmuose renkasi ir tie, kurie gerai išmano amatus, ir tie, kurie nori išmokti kažką naujo. Čia galima austi, vyti, megzti, verpti, gaminti papuošalus, molinės keramikos gaminius, išbandyti senovinius receptus. Amatų rūmuose yra erdvi parodų salė, kurioje amatininkai ir menininkai eksponuoja savo darbus.

Švenčiant Duobelės amatų rūmų gimtadienį, kasmet rugsėjo mėn. rengiamas tarptautinis amatininkų pleneras, į kurį iš arti ir iš toli suvažiuoja amatininkai ir taikomios dailės meistrai. Plenero metu jie drauge dirba, vieni iš kitų mokosi, su visais besidominčiais dalijasi savo žiniomis bei įgūdžiais. Siekdami paskatinti tarptautinį bendradarbiavimą, plenero dalyvauja ir amatininkai ir Estijos bei Lietuvos. Siekiant keistis patyrimu, rengiamos meistriškumo klasės, praktinės pamokos, lankytojai gali tikėtis, kad vyks amatininkų ir namudininkų mugė, parodos, užsiėmimai vaikams. Be abejojimo, groja liaudies muzika, kvepia skanėstai ir visur vyrauja šilta bei kūrybiška atmosfera.

Šaltiniai:

https://www.lps.lv/uploads/docs_module/Dobele_amatu%20maja.pdf

https://www.youtube.com/watch?v=Ml9M8Qd_G3c

<https://www.travelzemgale.lv/dobeles-amatu-maja/>

<https://www.dobeledara.lv/events/xi-amatnieku-pleners-stasts-par-maizi-dobele/>

15.8. Alyvų žydėjimo festivalis Duobelėje

30 pav. Alyvų žydėjimo festivalis Duobelėje – visoje Latvijoje populiari tradicija. Čia kasmet atvyksta daugybė žmonių.

Tuo metu, kai galutinai įsisiūbuoja pavasarinis žydėjimas, kaip aplinkui viskas žaliuoja, tarpsta ir nuostabiai kvėpia, jūs privalote apsilankyti Duobelėje. Daugiau kaip dešimt metų alyvų žydėjimo laikotarpiu gegužės pabaigoje čia vyksta Alyvų žydėjimo festivalis.

Alyvos į Latviją atkeliavo XIX a. pabaigoje. Duobelė yra viena iš pirmųjų vietų Latvijoje, kur pradėta sodinti, auginti alyvas ir išvedinėti jų rūšis. Pagrindinė festivalio vieta – didžiulis Duobelės sodininkystės instituto alyvų sodas, kuriame auga apie 240 alyvų rūšių. Tai – didžiausia kolekcija Baltijos valstybėse ir Europos Sąjungoje.

Alyvų sodas dar vadinamas P. Ūpyčio sodu – šis pavadinimas suteiktas įžymaus Latvijos sodininko ir augintojo Peterio Ūpyčio (Pēteris Ūpītis) (1896 – 1976) garbei. Per savo gyvenimą P. Ūpytis išvedė 35 alyvų rūšis bei daug perspektyvių hibridinių veislių. Jis svajavo paversti Latviją alyvų supervalstybe. P. Ūpytis labai mėgo meną ir klasikinę muziką, jo sode dažnai lankydavosi įvairūs muzikantai ir menininkai. Ūpyčio sode sukurta tradicija apsupti alyvų sodą gražia muzika tebegyvuoja ir šiais laikais. Alyvų žydėjimo festivalio metu žaviame, kvėpiančiame sode vyksta klasikinės muzikos koncertai, jausmas truputį siurrealistinis: sėdėti kvėpiančioje koncertų salėje iš visų pusių apsuptam žydinčiais alyvų krūmais ir mėgautis nuostabia muzika.

Šaltiniai:

<https://dobelevu/en/events/dobele-cerinu-svetki>

<https://www.dobelercerini.lv/lv/cerinu-svetki>

<https://www.latvia.travel/lv/pasakums/dobele-cerinu-festivals>

15.9. Duobelės kasmetinė obuolių šventė

Obuolių šventę, kuri kasmet vyksta Duobelėje, dar vadina Latvijos sultingiausia švente. Kodėl gi ne, jei obuoliai auginami garbingai, yra skanūs, palankūs sveikatai, sultingi ir juos galima plačiai naudoti įvairiuose receptuose. Į obuolių šventę susirenka vietiniai gamintojai, obelių augintojai, vaisių augintojai ir sodininkystės ekspertai. Šventinė švietėjiškų ir pramoginių renginių programa atrodo kaip spalvotas, gyvas kaleidoskopas ir užtikrina, kad viskas būtų susiję su obuolių tema.

Žinoma, kai yra šventė, būna ir turgus. Be įvairiausių obuolių rūšių šiame obuolių turguje galima įsigyti įvairių rudens gėrybių ir daug kitų naudingų daiktų. Be to, Obuolių šventė yra tas laikas, kai įteikiamas didžiausias apdovanojimas vaisių augimo sektoriuje – „Obuolių ordinas“. Jis įteikiamas už ypatingus nuopelnus ir indėlį į obuolių auginimą Latvijoje. Tarp kitko, Duobelėje, kur yra Sodininkystės institutas – pažangiausias sodininkystės mokslinių tyrimų ir vaisių auginimo Latvijoje centras, XVII a. Duobelės rūmų sode buvo sukurtas pirmasis obuolių vaismedžių sodas.

Šaltiniai:

<https://dobelevu.lv/events/dobeles-abolu-svetki-0>

<https://www.youtube.com/watch?v=fOiK354vE9Q>

<https://www.llu.lv/lv/raksts/2019-09-30/5-oktobri-norisinases-latujas-suligakais-festivals-dobeles-abolu-svetki>

15.10. Folklorinės muzikos festivalis „Kapelmaušis“

Kasmet rudenį Lietuvos folklorinės muzikos mėgėjai susirenka į Aukštaitijos regiono kolektyvų festivalį – varžytuves „Kapelmaušis“. Šiame nuostabiame renginyje muzikos kolektyvai varžytuvėse griežia savo regiono muziką, atspindinčią Lietuvos etnografinių regionų unikalumą ir tradicijas. Atlikėjus vertina ne tik žiuri, bei ir žiūrovai.

Tam, kad kolektyvas galėtų dalyvauti festivalyje „Kapelmaušis“, reikia praeiti griežtą atrankos procesą. Į finalą kviečiami tik geriausiai, todėl šioms varžytuvėms kolektyvai labai kruopščiai ruošiasi visus metus. Konkurencija visuomet būna arši, kiekvienas pasirodymas nušlifuojamas kaip deimantas, užtikrinama ir muzikos, ir pasirodymo kokybė. Dalyviai rengiasi savo regionui būdingais tautiniais kostiumais, todėl kiekviena detalė būna labai svarbi.

Be renginių scenoje, visą dieną skamba smagi muzika, dainos, vyksta šokiai. Veikia amatininkų mugė ir folklorinių galvos apdangalų meistrų dirbtuvės, kur galima išmokti senovinės amatininkystės įgūdžių, taip pat galima įsigyti ir paragauti tradicinių kulinarinių gardumynų iš turtingo Lietuvos kulinarinio paveldo. Kaip visuomet, vakarais laukia muzikinis siurprizas folklorinės muzikos tradicijų dvasia ir žinoma, negalima susilaikyti nedainavus ir nešokus.

Šaltiniai:

<https://www.panrs.lt/kviecia-jubilejinius-kapelmausis/>

<https://www.youtube.com/watch?v=8L4geAWrJSY>

<https://sekunde.lt/leidinys/sekunde/kapelmausis-kviecia-svesti-25-aji-gimtadieni/>

<https://www.youtube.com/watch?v=pouILjc46L8>

15.11. Krekenavos bazilika ir Žolinės atlaidai

Krekenava – nedidelis miestelis Panevėžio rajone. Krekenava labiausia didžiuojasi Romos katalikų Švenčiausios Mergelės Marijos ėmimo į Dangų bazilika, kurios neogotikiniai bokštai matomi iš tolo. Dabartinės bazilikos vietoje stovėjo 1409 m. pastatyta medinė bažnyčia, o dabartinis bažnyčios pastatas iškilo 1901 m. bažnyčia garsi savo didžiajame altoriuje esančiu Švenčiausios Mergelės Marijos su vaikelio Jėzumi ant rankų paveikslas. Kalbama, kad šis paveikslas yra stebuklingas.

Nuo neatmenamų laikų Krekenava garsėja Žolinės atlaidais, kurie vyksta kasmet devynias dienas nuo rugpjūčio 14 d. iki 22 d. Lietuvių kalba „žolinė“ reiškia „žolynų dieną“. Tai laikas, kai ūkininkai dėkoja už naują derlių, kad gautų palaiminimą, į bažnyčią žmonės nešasi žolynų puokštes, iš naujo javų derliaus kepama duona, patiekiamos daržovės ir medus, bažnyčioje vyksta apeigos, kalbamos maldos, atliekami religiniai ritualai. Be to, rugpjūčio 15 d. Lietuvoje švenčiamas Švenčiausios Mergelės Marijos ėmimas į Dangų – viena svarbiausių katalikų bažnyčios švenčių. Šią dieną šimtai tikinčiųjų ir maldininkų susirenka į Krekenavos bažnyčioje laikomas šventas mišias. Kaip šventinės savaitės tęsinys be religinių renginių Krekenavoje vyksta mugė ir įvairūs su derliaus švente susiję renginiai.

Šaltiniai:

<https://www.krekenavosbazilika.lt/home-en-us/>

<https://www.esinvesticijos.lt/lt//naujienos-1/naujienos/atgimusi-krekenavos-bazilika-ruosiasi-didziausiai-metu-svente>

<https://sekunde.lt/zyma/krekenavos-bazilika/>

https://www.explorebaltics.eu/lu/tourism-list_poi/krekenavas-su-jaunavas-marijas-debesis-uznemsanas-bazilika/

<https://jp.lt/tikinciuju-keliai-susikirto-krekenavoje-zoline-svente-minios/>

15.12. Latgalos šventē „Upītes oubēldourzs“

Šventē atsirado 2002 m., kai Latgalos poetas ir regiono kultūros istorijos tyrinėtojas Ontons Slišāns nusprendē jsteigti savitā šventē, skirtā propaguoti ir išsaugoti latgalių kalbā. Nuo to laiko kasmet trečiąj rugšējo šeštadienį Škilbēnų valsčiaus Upīte kaime j šventē „Upītes oubēldourzs“ susirenka Latgalos poetai ir muzikantai, kuriantys latgalių kalbā.

Nors festivalio steigējas jau mirēš, tačiau jo sūnus Andris ryžtingai tęsia tėvo pradētā darbā ir kartu su kitais Slišānų šeimos nariais puoselēja Latgalos tradicijas bei rūpinasi latgalių kalbos išsaugojimu, Šventēs metu galima išgirsti ir pamatyti garsius Latgalos muzikantus ir jaunuosius pretendentes jais tapti, kuriems šventē yra puiki galimybē pademonstruoti savo talentā. Šventēs metu skamba jvairių žanrų muzika – pradedant repu, folkloru, roku ir baigiant romantiškomis bardų dainomis. Kasmet šventėje dalyvauja ypatingi svečiai iš kitų Latvijos regionų.

„Upītes oubēldourzs“ nėra vien tik muzikantų pasirodymai. Šventēs metus savo literatūros kūrinis latgalių kalbā skaito poetai ir prozos meistrai. Poetų eiles keičia apsakymų fragmentai, juokā – ašaros, filosofinius apmąstymus – gyvenimo džiaugsmāi. Būtent tokia yra „Upītes oubēldourzs“ – šilta, plačiai atverta širdimi, kaip ir kiekviena Latgaloje gimusi šventē. 2014 m. šventēs metu netoli Upīte kultūros namų pasodintos 39 obelys. Tegu užauga tikras vaismedžių sodas!

Šaltiniai:

<http://balvurcb.lv/kb/index.php?View=entry&EntryID=578>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/izklaide/svines-latgaliesu-festivala-upites-uobelduorzs-divdesmitgadi.a421234/>

<https://vilaka.lv/2021/09/14/vecakajam-latgaliesu-festivalam-upites-uobelduorzs-20/>

15.13. Latgalių kalba

31 pav. Dauguvos upē netoli Kraslavos ir laivas „Batais Gulbis“ („Baltoji gulbē“), kurį galima pamatyti režisieriaus Viesturs Kairišs filme „Piļsāta pi upis“ („Miestas prie upės“). Tai vienas iš pilnametražių filmų latgalių kalbā.

Latgalių kalbā kalbama Latgaloje. Tai – latvių kalbos forma ir svarbi Latvijos kultūros ir istorijos paveldo, išlikusi iki šių dienų, dalis. Latgalių kalbos apsauga yra numatyta Valstybinės kalbos įstatyme, kuriame akcentuojama, kad valstybē privalo užtikrinti latgalių kalbos išsaugojimą, apsaugą ir plėtojimą. Latgalių

kalbą kasdienėje kalboje vartoja apie 8,8 proc. Latvijos gyventojų. Latgalos žmonėms ši kalba yra dar viena galimybė įrodyti savo unikalią tapatybę tuo pačiu metu priklausant Latvijos valstybei. Latgalių kalba turi kelis dialektus. Tai reiškia, kad skirtingose Latgalos dalyse kalba skiriasi.

Tas faktas, kad Latgala kelis šimtmečius (nuo 1629 m. iki 1917 m.) buvo atskirta nuo kitos Latvijos teritorijos, suvaidino reikšmingą vaidmenį kalbos vystymuisi. Valdant Lenkijai (nuo 1561 m. iki 1772 m.), Latgaloje aktyviai veikė religiniai ordinaai, ypač Jėzuitų ordinas. Didžiausias religinių ordinų nuopelnas – sukurtas latgalių kalbos raštas ir išleistas knygos.

Šiandien latgalių kalbą galima išgirsti per radiją ir televiziją, koncertuose ir įvairiuose viešuose renginiuose. Latgalių kalba leidžiama literatūra, įskaitant švietėjišką medžiagą, kuriamos dainos ir statomos pjesės. Internetu veikia ir portalai latgalių kalba. Bendravimui socialiniuose tinkluose latgaliai renkasi būtent tuos portalus.

Šaltiniai:

<https://tulkot.lv/latgaliesu-valoda/>

<https://lvportals.lv/norises/267001-kads-isti-ir-latgaliesu-valodas-statuss-2014>

<https://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>

https://vuc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=63_332

http://archive.lza.lv/LZA_VestisA/71_4/6_Anna_Stafecka.pdf

<https://enciklopedija.lv/skirklis/21191-latgaliešu-rakstu-valoda>

15.14. Lietuvos Karaliaus Mindaugo karūnavimo diena arba Valstybės diena

Lietuvoje kasmet švenčiamos trys pagrindinės valstybinės šventės: Lietuvos valstybės atkūrimo 1918 m. vasario 16 d. diena, Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m. kovo 11 d. diena ir Valstybės diena, arba Karaliaus Mindaugo karūnavimo diena liepos 6 d. Liepos 6 d. nuo 1991 m. yra valstybinė šventė, kuri švenčiama visoje Lietuvoje. Šią dieną 1253 m. Romos popiežiaus sprendimu buvo karūnuotas pirmasis Lietuvos karalius – Mindaugas, kuris norėjo suvienyti šiame regione gyvenusias baltų gentis. Tokiu būdu buvo pakloti Lietuvos valstybės pamatai.

Liepos 6 d. Lietuvoje atvirame ore vyksta įvairūs šventiniai renginiai, žmonės lanko istorines vietas ir įvairiuose renginiuose. Plati renginių programa vyksta ir Upytėje prie Panevėžio, kur vietos savivaldybė rengia šventę kartu su Upytės tradicinių amatų centru. Renginiai vyksta kaimo centrinėje aikštėje ir Čičinsko kalno papėdėje. Šventė prasideda šventomis mišiomis, kurios aukojamos šv. Karolio Baromėjaus bažnyčioje, o paskui procesija pasuka prie kalno, kur oficialiai paskelbiama šventės pradžia. Visą dieną siūloma plati ir įvairi programa, kurios kulminacija – bendrai giedamas valstybės himnas. Himną gieda visi Lietuvoje ir užsienyje gyvenantys lietuviai. Po to vakare tęsiasi koncertai, dainuojama ir šokama iki aušros.

Šaltiniai:

<https://tulkot.lv/latgaliesu-valoda/>

<https://lvportals.lv/norises/267001-kads-isti-ir-latgaliesu-valodas-statuss-2014>

<https://www.lu.lv/filol/dialekt/publikacijas/Vasals.pdf>

https://vuc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=63_332

http://archive.lza.lv/LZA_VestisA/71_4/6_Anna_Stafecka.pdf

<https://enciklopedija.lv/skirklis/21191-latgaliešu-rakstu-valoda>

15.15. Šventos gegužės giesmės

32 pav. Šventos gegužės giesmės Latgaloje. Fotografuota 2013 m. Kryžiaus kelyje, Vabolės valsčiuje (Augšdaugavas savivaldybėje).

Pavasarij, kai viskas aplinkui sužaliuoja ir tarpsta, ramiame Latgalos kraštovaizdyje vakarais galima išgirsti garsiai giedant. Tai – katalikai, kurie susirinko giedoti prie kryžiaus Šventos Marijos garbei. Pagal katalikų kalendorių gegužė yra Švenčiausios Mergelės Marijos mėnuo. Giedojimas prie kryžiaus, kaip jį vadina patys Latgalos gyventojai, yra būtina katalikų religinio gyvenimo dalis.

Tradicijos užuomazgas galima pastebėti XVIII a. pabaigoje. Parapijos buvo didelės, o bažnyčios – toli, todėl susiformavo tradicija apgyvendintose vietovėse gegužines pamaldas rengti netoli gyvenvietėje esančio kryžiaus – nukryžiuotojo. Rusijos imperijos laikais susibūrimai prie nukryžiuotojo sudarė galimybę išsaugoti nacionalinę kalbą ir latgalių tapatybę.

Šventos gegužės giesmės yra neatsiejama Latgalos kultūros dalis, kuri įtraukta ir į Latvijos kultūros kanoną. Giedama atvirame ore prie nukryžiuotojo, kuris paprastai būna pastatytas kaimo centre, pakelėse arba kokioje nors kitoje viešojoje vietoje. Nukryžiuotasis būna gražiai išpuoštas, o netoli jo pastatomi suolai, nes giesmės trunka valandą ar ilgiau. Giesmių tekstus galima rasti maldaknygėse, o melodijos perduodamos iš kartos į kartą, panašiai kaip žodinis folkloras. Be giedojimo, susirinkusieji meldžiasi, kalba rožinį ir „pātari“. Visos giesmės skirtos Mergelei Marijai ir vadinamos Marijos giesmėmis. Latgaloje yra daugiau kaip 120 nukryžiuotųjų, tačiau gegužės vakarais giesmės giedamos tik prie pusės tų nukryžiuotųjų.

Šaltiniai:

<https://nematerialakultura.lv/Elementi/maiija-dziedajumi-pie-ciemu-krustiems-ziemellatgale-2020/>

<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kulturtelpa/maiija-dziedajumu-tradicija-raksturo-latgales-saudabibu-ari-eiropas-konteksta.a319075/>

<https://www.youtube.com/watch?v=L5PLJ5IN-PM>

15.16. Naminės duonos šventė

33 pav. Istoriniuose Latgalos ir Aukštaitijos regionuose juntama ir rodoma didelė pagarba duonai.

Senovinės duonos kepimo šventė, kuri antrojoje liepos pusėje vyksta Panevėžio rajone esančiame Radviliškių kaime, traukia lankytojus iš toli ir iš arti jau daugiau kaip du dešimtmečius. Laikas pagerbti duonos kepimo tradiciją antrojoje liepos pusėje pasirinktas neatsitiktinai. Šiuo laiku senovės lietuviai šventė rugių derliaus nuėmimo pradžią atlikdami ypatingus ritualus, kuriais garbindavo duoną, nes tikėjo, kad tada derlius bus gausus ir jį pavyks sėkmingai nuimti.

Idėja surengti duonos šventę priklauso Stasei Eigirdienei, gerai žinomai šeimininkei iš Panevėžio rajono Miežiškių apylinkės, kuri laikosi senovinių tradicijų. Ji pakvietė visus regiono duonos kepėjus kartu pademonstruoti, kaip kepama tikra duona. Nuo to laiko Duonos šventė vykdavo kasmet. Ilgainiui šventė persikėlė į Radviliškių kaimą. Čia savo didelėje sodyboje ją organizuoja garsūs Lietuvos kepėjai Audronė ir Albinas Kisieliai.

Šventės metu pagerbiami duonos kepėjai, siūloma edukacinė programa „Duonos kelias“, kuri supažindina su duonos kepimo tradicijomis ir susijusiais papročiais. Norintys gali patys susiminkyti ir išsikepti savo duonos kepalą. Tuo pačiu metu vyksta amatininkų mugė, duonos ir pyragų kepėjai dalijasi savo patirtimi, ore tvyro duonos kvapas, groja smagi muzika ir tvyro tikras gyvenimo džiaugsmas.

Šaltiniai:

<https://radviliskiai.lt/duonos-svente-2022/>

<https://sekunde.lt/leidinys/sekunde/duonos-sventeje-atgaivintos-senosios-tradicijos/>

<https://paninfo.lt/sventeje-visur-duona-su-pluta-pagerbti-duonos-kepejai-prisimintos-senosios-tradicijos/>

15.17. Meno piknikas Luznavos dvare

34 pav. Vasarą vaizdingame Luznavos parke akį paprastai traukia kasmetinio meno pikniko garbei sukurti objektai.

Pačiame Latgalos viduryje, netoli Rēzeknės, vaizdingoje apylinkėje stūkso moderno stiliaus Luznavos dvaras – Latgalos perlas, kuris iškilo XX a. ir kuris svarbus tuo, kad atkartoja to laikmečio Europos architektūrą ir meno tendencijas. Per visą savo gyvavimo laiką Luznavos dvaras atliko įvairias funkcijas – Latgalos kultūros centro, kariuomenės štabo, kelių švietimo įstaigų, valsčiaus administracijos pastato ir bibliotekos funkcijas. Atlikus didelius rekonstrukcijos darbus, Luznavos dvaras atgavo savo buvusį didingumą ir elegantišką formą. Šiandien dvaras yra kūrybinių, aktyvių ir įkvepiančių susitikimų vieta: čia rengiami koncertai, parodos, seminarai, konferencijos, šventiniai renginiai, santuokos ceremonijos ir edukacinės ekskursijos.

Nuo 2016 m. Vasaros meno šventė tapo kasmetine Luznavos dvaro tradicija. Šis piknikas – tai jaudinanti įvairių įvykių karuselė, kviečianti atrasti ir įvertinti jus supančius gražius, įvairius ir įdomius daiktus. Kiekvienas ras savo širdžiai artimiausią malonumą, lankytojai gali tikėtis muzikinės programos, meno programos, keramikos krosnies atvėrimo, kūrybinių dirbtuvių jaunam ir senam, naujų skonio pjūčių gurmanams ir gausybės linksmybių, kuriose galima dalyvauti ir palengva jomis džiaugtis. Prieš grįžtant namo, verta sustoti prie vaizdingo dvaro parko, kuriuo eina maždaug kilometro kelias puikiam pasivaikščiavimui.

Šaltiniai:

<https://latgale.travel/listing/luznavas-muiza-un-parks/>

<http://www.luznavasmuiza.lv/notikumi/makslas-pikniks/>

15.18. Upytės tradicinių amatų centras Panevėžio rajone

35 pav. Upytės tradicinių amatų centras. Keramikos dirbtuvėse verda darbas

Lietuvoje netoli Panevėžio yra Upytės miestelis, kuris istoriniuose šaltiniuose minimas nuo XIII a. Šiandien miestelis rūpinasi istorinių ir etnografinių tradicijų išsaugojimu ir ypatingą pripažinimą pelnė tradiciniais amatais.

Siekiant išlaikyti ir populiarinti amatų tradicijas, buvusio Upytės dvaro sodybos teritorijoje įsteigtas Tradicinių amatų centras. Centro pastatas yra iš natūralių medžiagų ir pasižymi dideliu energijos vartojimo efektyvumu. Namų karkasas pagamintas iš medžio, ir užpildytas šiaudais, o sienos drėbtos molis ir tinkuotos, stogas dengtas specialiai augintų rugių šiaudais.

Amatų centras siūlo daug edukacinių ir praktinių užsiėmimų. Jame mokoma įvairių amatų, rengiami edukaciniai kursai, seminarai ir paskaitos, švenčiamos tradicinės šventės, amatininkų susitikimai ir kiti renginiai, lankytojai turi galimybę sužinoti, kaip staklėmis audžiami audiniai, kas vyksta kalvės žaidre, ką veikia bitininkas. Galima pačiam atsisėsti prie žiedžiamojo rato ir pasigaminti keramikos indą, kuris paskui išdegamas keramikos krosnyje, pasiklausyti tradicinės muzikos, pasimokyti gaminti žaislus, lieti žvakes ir pasigaminti kaukes. Ypatingas dėmesys skiriamas linininkystei: čia galima išmokti verpti linus, austi lininius audinius ir spausti linų sėmenų aliejų.

Upytės tradicinių amatų centras yra tarytum kūrybinė oazė, kurioje gerbiamas kultūros ir istorijos paveldas.

Šaltiniai:

<https://upyteszeme.lt/amatu-centras/>

https://www.explorebaltics.eu/lu/tourism-list_poi/upites-tradicionalo-amatu-centrs/

<https://www.eriskiukc.lt/tradiciniu-amatu-centras/>

<https://www.youtube.com/watch?v=9jAI2ltcaVI>

<https://www.youtube.com/watch?v=vbm2RCAGNnU>

<https://www.15min.lt/galerija/upytes-tradiciniu-amatu-centras-263602#galerija/263602/7190808>

15.19. Pilies šventė Duobelėje

Senasis Duobelės pilies piliakalnis ir jo apylinkės yra mėgstama Duobelės gyventojų poilsio vieta ir tikra turistų traukos vieta. Siena apsuptos Livonijos ordino pilies griuvėsiai yra seniausias Duobelės pastatas, kuris išliko XIV a., o žmonės jame gyveno iki 1730 m. Laikui bėgant, pilis palaipsniui buvo užleista. Didelė dalis pilies sienų išliko iki šių dienų. Atkurtas ir atstatytas pilies kapelos pastatas, kuris tapo daugiafunkciniu kultūros, amatų ir turizmo plėtojimo centru.

Kadaise, netgi dar prieš atstatant rūmus, jo kiemas buvo pagrindinė Duobelės kultūrinio gyvenimo vieta. Kartą per metus čia susirinkdavo senovės riterių kovų mėgėjai. Viduramžių atmosferą papildydavo pagal atitinkamą laikmetį apsirengę ponai ir ponios, viduramžių turgus ir amatininkų veiklos. Dabar ši tradicija atgaivinama ir yra naujos formos. Čia vėl kviečiama švęsti šventes, dalyvauti įvairiuose renginiuose ir tiesiog atsipalaiduoti. Pilies šventėje būna daug siurprizų ir jaunam ir senam: skamba dainos, vyksta šokiai, teatro vaidinimai, parodos. Kulminaciją šventė pasiekia vakare: pasirodo muzikos kolektyvai, o „žalasis“ pokylis ir šokiai vyksta iki pat aušros.

Šaltiniai:

<https://zinas.tv3.lv/novados/senas-pils-svetkos-atklati-dobeles-pilsdrupu-noslepumi/>

<https://www.youtube.com/watch?v=3beGkcY7mgk>

<https://dobelevu.lv/tourism/dobeles-pilseta-pilis-un-muizas-zemgalu-pilskalni-un-senas-kulta-vietas/zemgalu-pilskalns-un>

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/dobeles-pils>

15.20. Puodžių dienos Latgaloje

36 pav. Puodžiai visada užėmė ypatingą vietą Latgalos kultūros pavelde.

Balandžio pabaigoje Latgala kviečia į kasmet rengiamas Puodžių dienas, kurių metu puodžių dirbtuvės būna atviros kiekvienam besidominčiam šiuo amatu. Puodžių dienos – tai proga molio meistrams ir jų talento gerbėjams drauge pagerbti Latgalos molį, pasisemti įkvėpimo, patirti naujų įspūdžių ir smagiai praleisti laiką.

Puodžių dienos Latgaloje rengiamos nuo 1980 m. Idėjos sumanytojas – istorikas, Latgalos keramikos tyrinėtojas, meno kritikas ir knygos „Latgalos keramika“ autorius Jānis Pujāts. Nuo XX a. dešimto dešimtmečio Puodžių dienas organizuoja Rēzeknės savivaldybė, bendradarbiaudama su keramikų organizacijomis ir dirbtuvėmis.

Puodžių dienos visuomet pasižymi plačia programa. Neatsiejama Puodžių dienų tradicijas – degimo krosnies uždegimas vienoje iš keramikos dirbtuvių ir degimo krosnies atvėrimas kitą dieną. Tai malonaus siurprizo momentas kiekvienam dalyvaujančiam. Tuo pačiu metu vyksta įvairių molio meistrų darbų parodos. Kiekvienas meistras pasižymi savitu braižu ir molio apdorojimo technika, Puodžių dienomis galima apžiūrėti ir įsigyti žiedimo ratus, pačiam išbandyti žiedimo ratą ir pajusti stebuklingą molio transformacijos procesą.

Šaltiniai:

<https://rezekne.lv/latgales-podnieku-dienas/>

<http://www.luznavasmuiza.lv/jaunumi/params/post/2222018/cetrdesmitas-latgales-podnieku-dienas-2020>

<https://lr2.lsm.lv/lu/raksts/latvijas-simtgaides-stastu-raksti/latgales-podnieku-dienas.a102938/>

<https://www.youtube.com/watch?v=9-7gEhZDafY>

15.21. Preilių dvaro kompleksas su parku

37 pav. Preilių dvaro parkas ir arklidžių griuvėsių, kurios yra vienas iš populiariausių atrakcijų parke, vaizdas iš paukščio skrydžio.

Preilių rūmai su parku – tai vienas gražiausių Latgalos istorinės architektūros pavyzdžių. Rūmų pastatas statytas 1860–1865 m., jo architektūroje persipina neogotika, klasicizmas ir romantizmas. Jau kelerius metus restauruojamas rūmų pastatas, todėl šiuo metu pagrindinį pastatą lankytojai gali apžiūrėti tik iš išorės. Teritorijoje yra 47 ha užimantis parkas, vienas didžiausių urbanistinių parkų Latvijoje. Parko teritorijoje daug aktyvaus poilsio galimybių, vasarą galima išsinuomotį valtį.

Preilių rūmų naujienos

Netrukus Preilių rūmų 1 aukšto dalyje bus įrengta interaktyvi amatams skirta paroda, sukurta inovatyviu 5D formatu, papildanti pažintinį parodos procesą įvairiais jusliniais efektais. Parodoje bus pristatyta 12 vaizdo filmų, kurių pagrindiniai veikėjai – Preilių krašto amatininkai. Žiūrovas galės stebėti, kaip iki šių dienų vystėsi ir keitėsi įvairūs senovinių amatų įgūdžiai. Šią mažą vaizdo kelionę papildys realiai pajaučiami vandens pūslai, vėjas, šiltas oras, dūmai ir įvairūs kvapai, tad dalyvavimo visame kame efektas bus dar tikresnis. Įspūdingos pažintinės kelionės!

Šaltiniai:

<https://latgale.travel/listing/preilu-parks-un-borhu-muizas-komplekss/>

<https://www.pilis.lv/act/castls-manors/castle-popup?id=9371>

<https://www.atrastalattvija.lv/objekts/preilu-muizas-komplekss-un-parks/>

15.22 Šmakovka

38 pav. Agnese Miškova – Dominikos Respublikoje vykusio grožio konkurso „Miss Multiverse 2022“ titulo „MISS ALPHA FEMALE 2022“ laimėtoja, „Miss Tourism Queen International 2013“ ir „Miss Latvia 2010“ nugalėtoja demonstruoja, kaip ruošiama patiekti Šmakovka. Fotografas – Jānis Vidmants. Nuotrauka daryta Latgalos muziejuje „Andrupenės sodyba“ (Andrupenes lauku sėta).

Latgalos gyventojai yra svetingi, kaip jie patys sako – atviros širdies. Kiekvieną lankytoją šiltai sutiks ir pavaišins gardžiais tradiciniais Latgalos patiekalais. Latgalos kulinarinis paveldas turi galias šaknis: receptai, kurie buvo perduodami iš kartos į kartą, čia vis dar gerbiami. O kokios vaisės be gurkšnelio stipresnio gėrimo? „Šmakovka“ – tai pavadinimas, kurį žino kiekvienas Latgalos gyventojas. Tai savitas Latgalos regiono alkoholinis gėrimas, kuris gaminamas naminiu būdu. Gėrimas išliko ir per įvairiausius laikus. Nepaisant to, kad buvo nemėgstamas ir niekinamas, vėliau atgaivintas ir įgijo pagarbą.

Klasikinė šmakovka gaminama iš natūralių vietinių žaliavų: javų grūdų, cukraus ir mielių. Taip paprasta, tačiau tuo pačiu sudėtinga, nes kiekvienas meistras turi savitą receptą, išstobulintą iki giliausių niuansų. Tokį receptą dažnas meistras laiko paslapyje visą gyvenimą. Siekdami pajvairinti aromata, klasikinę žaliavų trejybę meistrai papildė kitomis žaliavomis, kurias išaugina savo soduose arba atsiveža iš užsienio. Cinamono lazdelė, citrinos žievelė ar kavos pupelės gali sukurti tikrus skonio stebuklus, kaip ir kmynai ar darželyje užaugintos mėtės.

Tikra šmakovka nėra silpnas gėrimas. Jos stiprumas siekia 40–50 laipsnių. Kaip sako meistrai, kad pajustum skonį, daug nereikia. Šmakovką reikėtų gerti mažais gurkšneliais, trumpai palaikant burnoje, kad atsivertų visi skoniai. Į sveikatą!

Šaltiniai:

<https://www.smakovka.lv/>

<https://www.la.lv/latgaliesu-nacionala-dzeriena-meklejumos-smakovka>

<https://web.archive.org/web/20140803120245/http://bar.lv/smakovka/>

15.23. Žiemgalių šventė Tērvetėje

Tērvetės pavadinimas siejamas su senovės laikų žiemgaliais, kurie iki XIII a. gyveno šiame krašte ir kovėsi už savo politinę bei ekonominę laisvę. Tērvetės piliakalnis ir prieškalnės yra Latvijos gyventojų valios stiprybės, nepalaužiamo, tvirto ir atkaklaus būdo simbolis. Siekiant išsaugoti istorinius įrodymus ir suteikti galimybę pažvelgti į senovės žiemgalių gyvenimą, atsižvelgus į archeologinių tyrimų rezultatus, šiuo metu atliekama XII a. senojo Tērvetės piliakalnio rekonstrukcija, kur iškilis medinė pilis. Iki šiol jau yra pastatyta rytinė pilies dalis, tačiau ilgainiui planuojama pastatyti visą pilį.

Beveik 20 metų vieną rugpjūčio savaitgalį ant Tērvetės kalno vyksta žiemgalių šventė. Čia susirenka senovinio žiemgalių gyvenimo būdo mėgėjai, kurie įsikuria kaip IX–XIII a. aplinkoje ir maloniai supažindina su ta aplinka kitus. Dvi dienas trunkančioje šventėje vyksta edukacinės paskaitos, apsilankymai Tērvetės piliatės ekspozicijose, amatininkų dirbtuvių veikla, veikia viduramžių turgus, kur parduodami ir senoviniai skanėstai, organizuojamos pramogos vaikams, šaudymo iš lanko turnyras ir folklorinių ansamblių pasirodymai. Pagrindinis šventės renginys – baltų ir Livonijos riterių turnyras, kuriame blyksi ietys, žvanga kardai ir šarvai. Nugali sumaniausias ir drąsiausias, o kitą dieną žiūrovai gali stebėti jų pasirodymą. Buvimo istorinėje aplinkoje jausmą papildo senovinių žiemgalių mūšių rekonstrukcijos, kuriuose viskas atrodo kaip tikrovėje.

Šaltiniai:

<https://www.dobeledara.lv/events/xix-zemgalu-svetki-tervete/>

https://www.travelzemgale.lv/wp-content/uploads/2022/04/Zemgales_Pasakumu_plans_2022_LV.pdf

<https://www.delfi.lv/turismagids/jaunumi/vestures-rekonstrukcijas-un-amatnieku-tirdzini-zemgalu-svetki-tervete.d?id=54621530>

<http://www.tervetesnovads.lv/Karte/tervetes-koka-pils/>

16. Vietinis turistinis maršrutas „Amatininkystė Latgalos regione“ Nr. 1.

Maršrutas „Vandens kelias“, skirtas odai ir tekstilei. Nuo aukštutinės Dauguvos krantų iki pelkėtų Lubano pievų.

Latgala stebina, jaudina, įkvėpia ir suteikia poilsio. Nuo Dauguvos vingių, kurie tarsi sidabru tviskanti juosta teka per Latgalą į plačiuosius Raznos ežero vandenis ir legendomis apipintus Lubano slėnius. Latgala spalvinga ir ryški kaip Latgalos audėjų lovatiesės. Ji šiek tiek kartoka kaip apynių alus ir stipri kaip tradicinė „šmakovka“. Siekiant išsaugoti istorinį paveldą, restauruojamos istorinės pilys, dvarai ir bažnyčios, atrandami tikri architektūros šedevrai. Užtenka pamatyti Balvų dvaro ir Kraslavos Platerių rūmus, Luznavos dvarą. Jiems galima priešpastatyti modernius Rēzeknės Gors'ą ir Zeimuls'ą su plataus masto kultūrine pasiūla. Pasivaikščiojus po miestą ir apžiūrėjus pastatus, laukia poilsis ir pramogos gamtoje: tai ir apžvalgos bokštai, skirti pasimėgauti nepamirštamu kraštovaizdžiu „iš paukščio skrydžio“ – Kraslavos Priedainės bokštas arba kopimas į Makonkalno viršukalnę. O tada pailsėjęs ir laimingas žmogus yra pasiruošęs sužinoti apie tai, kaip tai, kas auga pievoje, paversti fantastišku audėjos šedevru, kaip senoviniu būdu iš odos sukurti šiuolaikiškus aksesuarus. Mėgautis ir pažinti kūrybinę Latgalos amatininkų centrų, kuriuose tarsi avilyje gaudžia šurmuly, dvasią. Nes Latgaloje gyvena žmonės, sumaniai panaudojantys iš kartos į kartą paveldėtus įgūdžius, kūrybiškai prikelia tradicinius amatus net šiuolaikiniame pasaulyje.

16.1 Maršrutas Nr. 1 skaičiais

Visas maršruto ilgis – **414,48 km**⁴²

Atstumas nuo Rygos centro iki maršruto pradžios taško – **262 km**⁴³

Atstumas nuo Vilniaus centro iki maršruto pradžios taško – **218 km**⁴³

Atstumas nuo maršruto galutinio punkta iki Rygos centro – **217 km**⁴³

Atstumas nuo maršruto galutinio punkta iki Vilniaus centro – **295 km**⁴³

16.2. Maršrutas Nr. 1. Informacinė lentelė, kurioje pateikti kontaktiniai duomenys, adresai ir atstumai tarp lankytinų vietų. Amatininkų dirbtuvės ir lankytinos vietos

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Atstumas nuo ankstesnio maršruto taško*
55.90090, 27.16114	1	Kraslavos amatų centras	Pils iela 10, Krāslava, LV-5601, Latvija	+371 26348644	https://www.visitkraslava.com/	Maršruta sākumpunkts
55.87566, 27.54030	2	Audimo dirbtuvės „Indra“	Rīgas iela 3, Indra, LV-5664, Latvija	+371 26430121		33.4 km
55.87397, 27.53405	3	Bendruomenē „Laimīgi Indrā“	Sporta iela 1, Indra, LV-5664, Latvija	+371 20266514		0.68 km
56.19024, 27.39717	A	„Muziejus „Andrupenes lauku sēta“ (Andrupienēs sodyba)	Skolas iela 5, Andrupene, Krāslavas novads, LV-5687, Latvija	+371 26458876	https://www.visitkraslava.com/lu/turisms/ko-apskatit/muzeji-un-novadpetnieciba/muzejs-andrupenes-lauku-seta	44.9 km
56.51331, 27.33575	4	Etnografinio apavo dirbtuvės „Kristāla kurbīte“	Atbrīvošanas aleja 130, Rēzekne, LV-4601, Latvija	+371 29474998	http://www.kurpite.lv/	72.9 km
56.51330, 27.33563	5	Prekės ženkla „Zelma Kraft“	Atbrīvošanas aleja 130, Rēzekne, LV-4601, Latvija	+371 26447073	https://www.zelmakraft.lv/	Atrodas blakus punktam Nr.4
56.54849, 27.72698	6	Ludzas amatų centras	Tālavijas iela 27a, Ludza, LV-5701, Latvija	+371 29467925	https://www.ludzasamatnieki.lv/	26.6 km
56.59401, 27.99020	7	Kūrybinio poilsio centras „Līdumnieki“	Tautas iela 2, Līdumnieki, Līdumnieku pagasts, Ludzas novads, LV-5719, Latvija	+371 29242779	www.lidumnieki.lv ; https://latgale.travel/listing/biedriba-darba-un-kulturas-centrs-lidumnieki/	24 km
56.94029, 27.64683	8	Valentinos Daukstės audimo dirbtuvės	Jaunā iela 12a (nogriešanās no Tirgus iela 9), Baltinava, LV-4594, Latvija	+371 29325894		60.4 km

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Atstumas nuo ankstesnio maršruto taško*
56.96183, 27.59353	9 Tekstilė	Briežuciemo teminis kaimas	Briežuciema pagasta Tautas nams, "Briežuciems", Grūšļeva, Briežuciema pag., Balvu nov., LV-4595	+371 28781631		4.83 km
56.99232, 27.59549	9 Odos gaminiai	Briežuciemo teminis kaimas	Leatherely, Liepas, Bēliņi, Briežuciema pagasts, Balvu novads	+371 28303578		4.37 km
56.98471, 27.63651	9 Naminė duona	Briežuciemo teminis kaimas	"Kroniši", Briežuciema pagasts, Balvu novads	+371 26133911		6.69 km
56.96950, 27.69049	10	"Vilibalt" souvenirs	"Strautiņi", Demerova, Baltinavas pagasts, Balvu novads, LV-4594, Latvija	+371 26426889		6.45 km
57.01088, 27.70417	11	"Zeļču sola"	"Janki", Zeļči, Šķilbēnu pagasts, Balvu novads, LV-4587, Latvija	+371 29754060		6.07 km
57.05257, 27.64164	12	Kalvio dirbtuvēs	Parka iela 2, Šķilbani, Šķilbēnu pagasts, Balvu novads, LV-4587, Latvija	+371 26519040		10.8 km
57.19166, 27.67761	B	Viliakos ežero salas pasivaikščiojimų takas	Liepnas iela 48, Viļaka, Balvu novads, LV-4583, Latvija	+371 28386859	http://www.visitvilaka.lv/kodarit/daba/vilakas-ezera-pludmale-un-sala/	16.2 km
57.17853, 27.68105	B	Jēzaus Širdies Romos katalikų bažnyčia Viļakoje	Baznīcas iela 56, Viļaka, Viļakas pilsēta, LV-4583, Latvija	+371 29522542		1.89 km
57.13106, 27.25701	C	Balvų dvaro pilis ir Balvų krašto muziejus	Brīvības iela 46, Balvi, Balvu pilsēta, LV-4501, Latvija	+371 64521430	http://www.muzejs.balvi.lv	28.3 km
56.78421, 26.94393	D	Lubano ežeras ir vandens turizmo plētros centras „Bāka“	Kvāpāni, Gaigalavas pagasts, Rēzeknes novads, LV-4618, Latvija	+371 26663358	https://baka.rezeknesnovads.lv/	66 km

16.3. Maršrutas Nr. 1. Pagrindinių lankytinų vietų aprašymas

16.3.1. Kraslavos amatų centras

Kraslavos amatų centras yra viename iš XVIII amžiuje grafų Pliaterių pastatyto rūmų komplekso pastate. Čia nuolat veikia keturios teminės dirbtuvės – keramikos, medienos apdirbimo, audimo (rankdarbių) ir kulinarinio paveldo dirbtuvės. Amatų centre vyksta meistrų kursai, seminarai, mokoma senovinių amatų.

Amatų veiklos sritys

Keramikos, medienos apdirbimo, audimo, stiklo dekoracijų gaminimo, kvapų dirbtuvės, Latgalos kulinarinio paveldo dirbtuvės.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Talentingi keramikai Olga ir Valdis Pauliniai (Pauliņi) supažindina su tradicine Latgalos keramika.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas;
3 dienu

Registruojamas išankstinis meistrų kursų laikas:
1 savaitės

16.3.2. Audimo dirbtuvės „Indra“

Audimo dirbtuvių „Indra“ yra išsaugojusios seną Latgalos kraštui regionui būdingą antklodžių audimo tradiciją – „laseitos koldrys“ (virvelėmis austi apklotai). Dirbtuvėse galima apžiūrėti tekstilės kolekciją, susipažinti su audimo procesu ir patiems pabandyti austi kilimėlių. Dirbtuvėse rengiamos parodos ir meistriškumo kursai, įgyvendinami projektai. Dailininkės dalyvauja renginyje „Surask savąjį meistrą“.

Amatų veiklos sritys

Ateityje taip pat planuojami audimo, mezgimo ir kiti rankdarbiai, taip pat ir muilo liejimas, vaškinių žvakių gamyba.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Audėjos paveldėjo ir išsaugojo „laseitos koldrys“ (virvelėmis austi apklotai) audimo įgūdžius.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas;

3 dienas

Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas:

1 savaitės

16.3.3. Bendruomenė „Laimīgi Indrā“

Indros kaimo bendruomenė „Laimīgi Indrā“ (Laimīgi Indroje) užsiima tradicinių amatų įgūdžių ugdymu ir įdomiausių projektų įgyvendinimu. Taip buvo sukurtas unikalus Laimės muziejus – interaktyvi paroda, kviečianti visus veikti, jausti ir mėstyti, žvelgti į ateitį, o ne į praeitį. Muziejuje taip pat įrengtas Amatininkų kambarys, kuriame galima apžiūrėti vietinių amatininkų dirbinių, įsigyti suvenyrų.

Amatų veiklos sritys

Keramika, tekstilė, vilnonių skarų gamyba, papuošalai, bižuterija, rankdarbiai, muilo liejimas ir bičių produktai.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Šiaudų aplikacijų naudojimas, gaminant dizaino gaminius.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriško kursų laikas: 1 savaitės

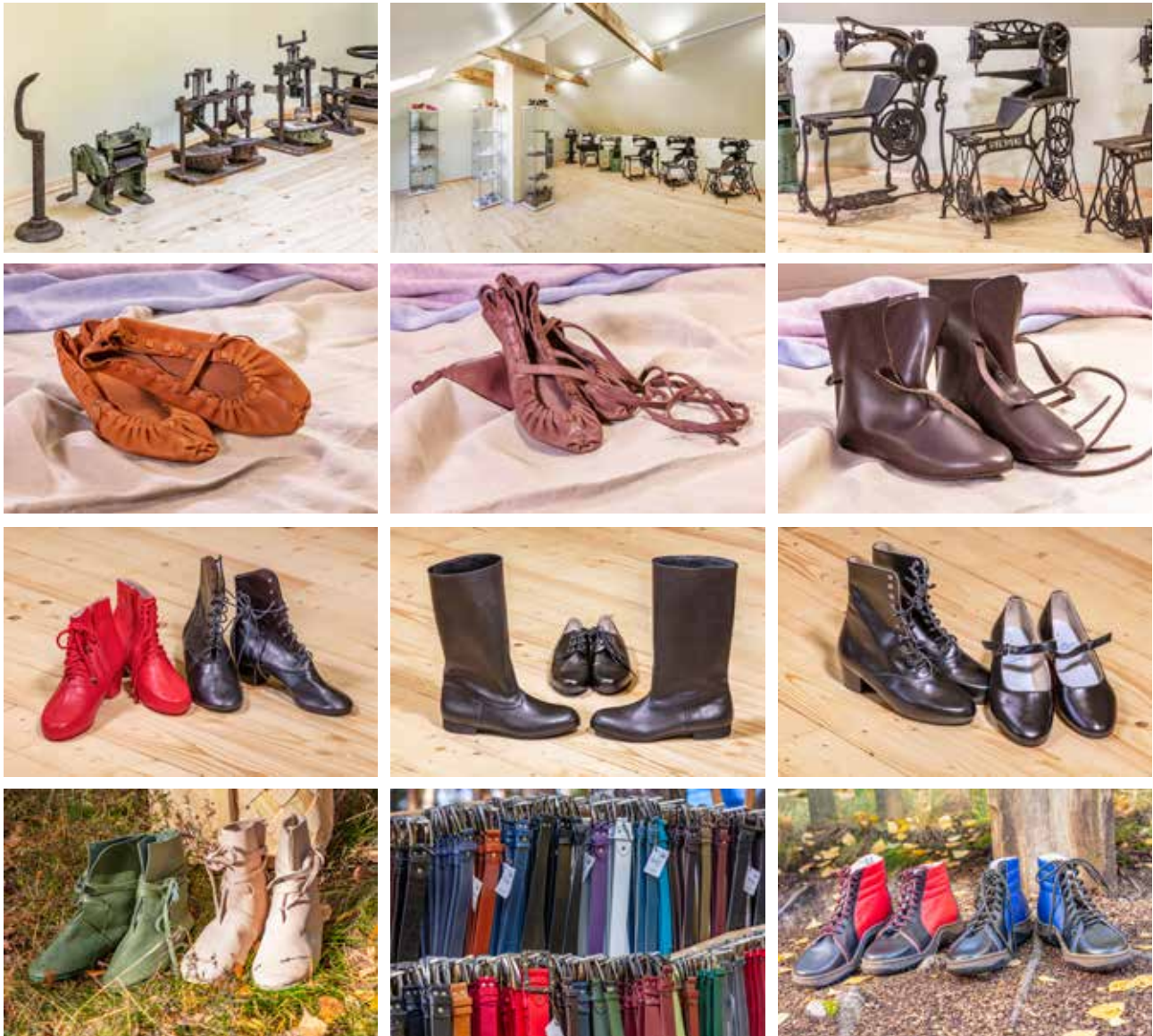
16.3.4. Muziejus „Andrupenes lauku sēta“ (Andrupienės sodyba)

Muziejuje „Andrupenes lauku sēta“ (Andrupienės sodyba) siūloma aplankyti XX amžiaus pradžios Latgalos kaimą. Čia stovi šimto metų kaimiška pirkia, klėtis, juodoji pirtis, kalvė, yra daug įvairių senų įrankių bei namų apyvokos reikmenų. Galima susipažinti su puodžių dirbtuvėmis ir krosnimi. Iš anksto užsiregistravus galima paragauti tradicinių Latgalos patiekalų. Specialus Latgalos „Kulinarinio paveldo“ pasiūlymas – Andrupienės duona. Už muziejaus yra įrengtas pasivaikščiavimo takas pelkėje vienodai puikus visais metų laikais.

16.3.4. Etnografinio apavo dirbtuvės „Kristāla karpīte“

Rēzeknēje nuo 1997 metų veikia odos dirbinių dirbtuvės „Kristāla Karpīte“ (Krištolinė karpaitė), kurioje šeiminkauja batsiuovys Andris Kačkans – jo įmonė yra didžiausia liaudies meno kolektyvams reikalingų batų gamintoja Latvijoje. Odinės naginės, šokių bateliai, aulinukai – tai meistro kasdienybė. Batsiuvio širdžiai mieliausi yra istoriniai batai, pagal užsakymą jis gamina ir etnografinius batus. Visi batai – 100% rankų darbo.

Amatų veiklos sritys

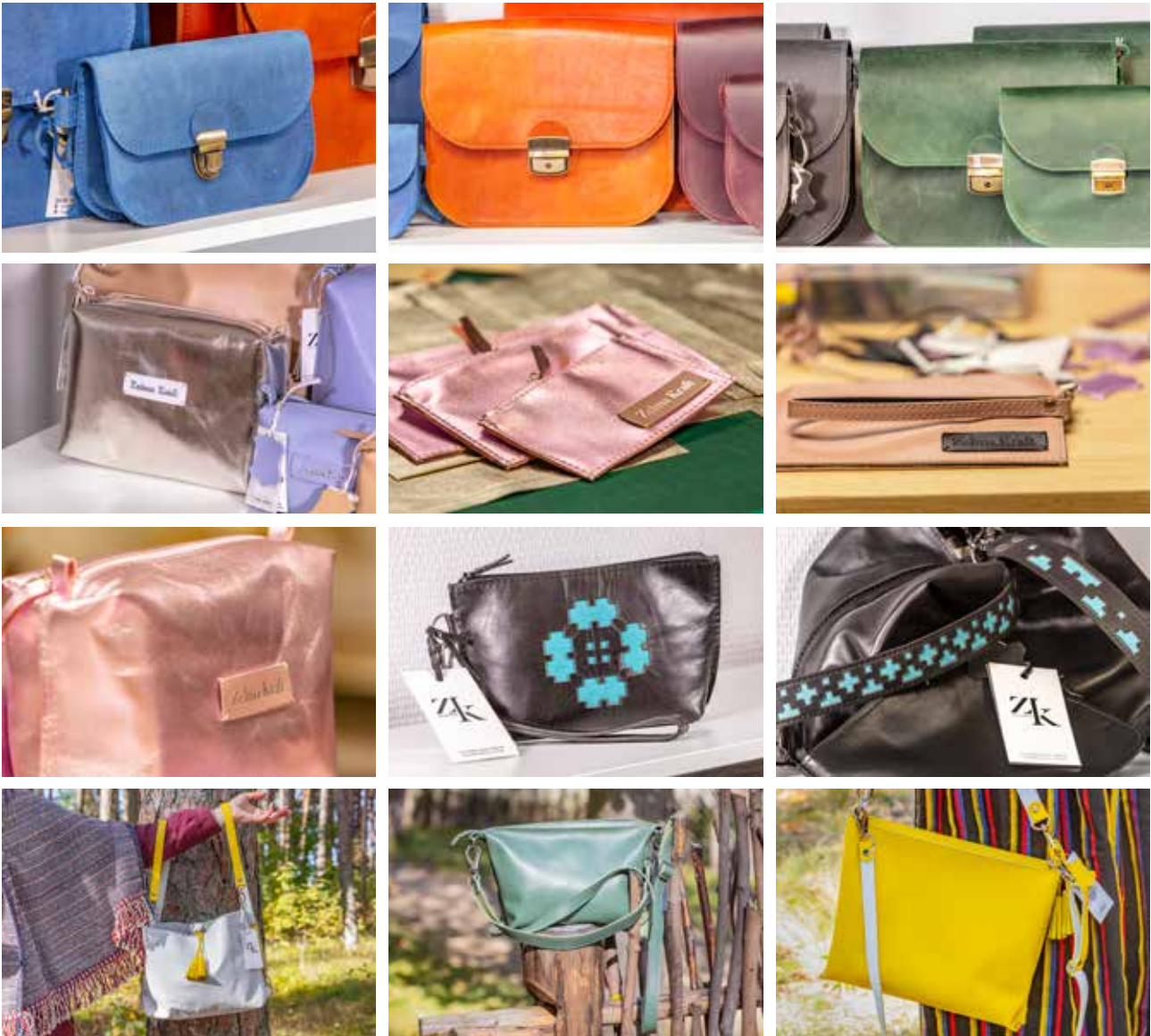
Natūralios odos rankų darbo naginės, archeologinio tipo moteriški ir vyriški batai, tautinių šokių kolektyvų ir kapelų aprūpinimas kostiumą atitinkančią avalynę, avalynė deranti prie etnografinio kostiumo, batai istoriniams filmams.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Batų gaminimas pagal lekalą, matavimas vietoje, konkretūs individualūs užsakymai.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas: 1 savaitės

16.3.5. Prekės ženklas „Zelma Kraft“

Zelma Pygožnė (Pīgožne), prekės ženklo „Zelma Kraft“ kūrėja, yra jau antros kartos odos gaminių dizainerė. Zelma kuria natūralios odos rankines ir aksesuarus, kuriuose derina istorines meistriškumo tradicijas su šiuolaikinėmis technologijomis. „Zelma Kraft“ vertybė – tvarus dizainas, kokybė ir tapatybė. Tai unikalūs ir kartu praktiški gaminiai, skirti individualumui išryškinti.

Amatų veiklos sritys

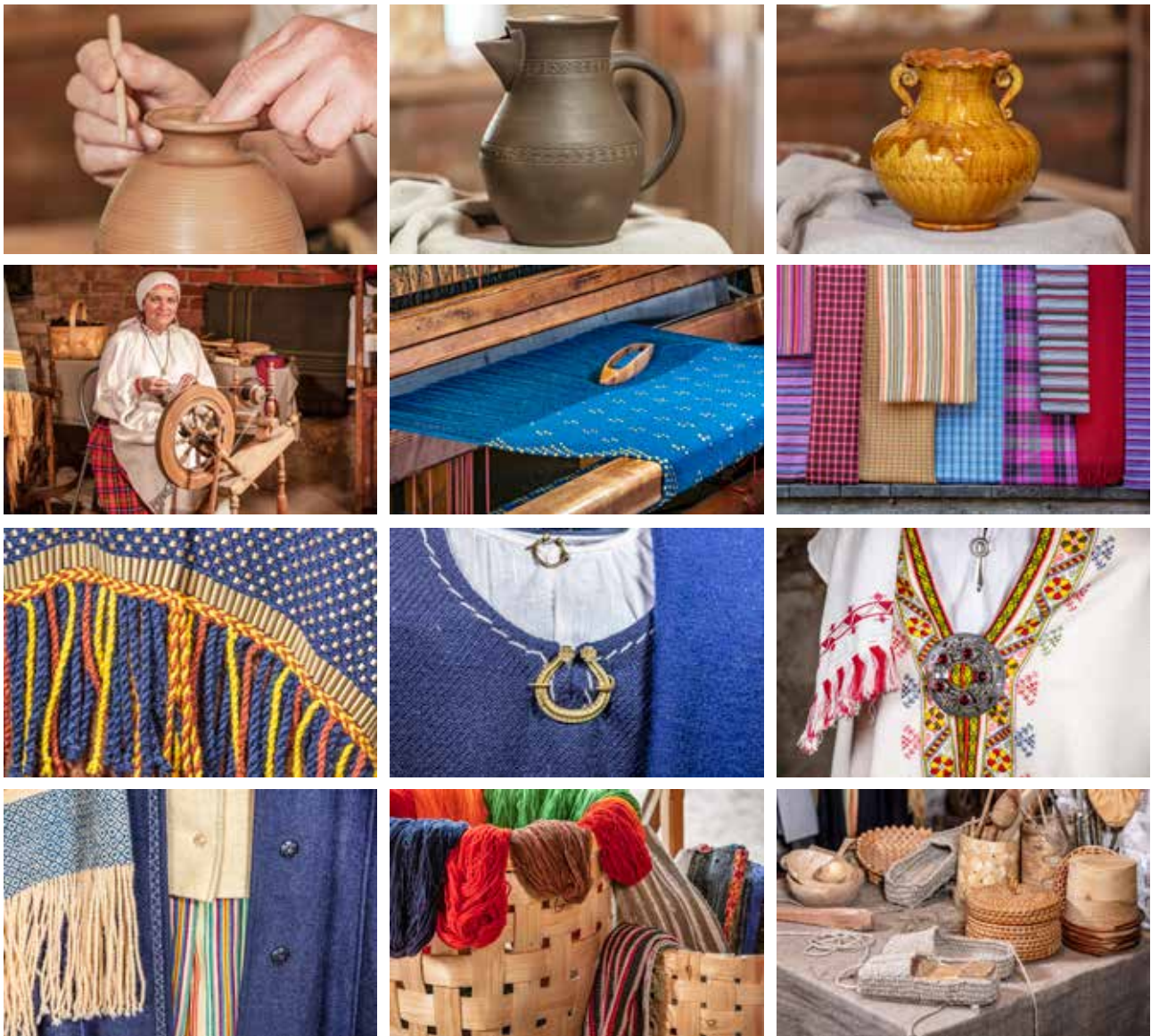
Odos gaminių dizainas – rankų darbo rankinės, aksesuarai, smulkmenos. Naujiena – dizainerių kurti drabužiai su odinėmis detalėmis.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Pagaminta vietoje dirbtuvėse, rankų darbo, klasikinio dizaino. Vienos spalvos egzempliorių nedaug, nes naudojamos medžiagos iš gamintojų/dizaino namų sandėlių, kuriuose likęs tik vienas odos lakštas, likučiai.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas: 1 savaitės

16.3.5. Ludzos amatu centras

Ludzos amatininkų centras įsikūręs galingo Ludzos piliakalnio papėdėje. Čia visi kviečiami stebėti, kaip dirba amatininkai, išmokti senovinių amatų įgūdžių. Galima drauge padirbėti audėjų, keramikos ir siuvimo dirbtuvėse, pasimatuoti senovinius latgalių kostiumus ir užsisakyti tautinius bet kurio Latvijos regiono kostiumus. Centro parodų salėje galima apžiūrėti regiono meistrų darbus. Siekiant skatinti latgalių tradicijų išsaugojimą ir populiarinimą, organizuojami renginiai. Ludzos amatininkų centras šeštadienį prieš Ligo (Lyguo) šventę organizuoja Didįjį Latgalių turgų ir kasmetinius Žaliuosius turgelius, Latgalių dienas, kai demonstruojami amatų įgūdžiai, skamba latgalių muzika ir vaišinama latgalių maistu. „Latvių paveldo“ ženklo laureatai.

Amatų veiklos sritys

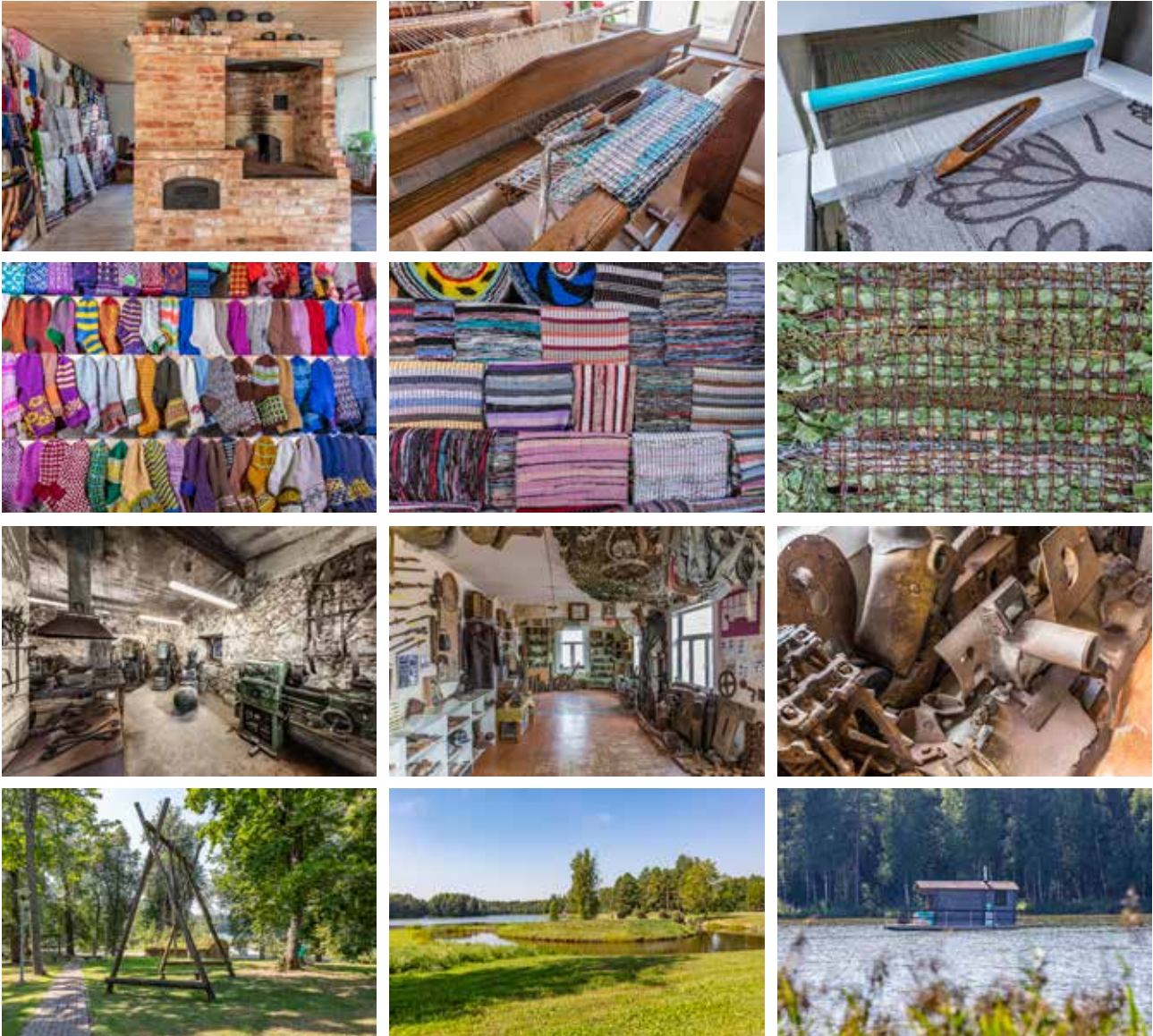
Keramika, audimas, mezgimas, siuvinėjimas, rankdarbiai, siuvėjo (skroderio) darbai, medienos ir skalanų apdirbimas, žvakių liejimas, Latgalos kulinarinis paveldas – „Latgalių virtuvė“ (Latgaļu kukņa)

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Ekskursijos su gido pasakojimais apie senovės latgalių gyvenimą, socialinės aplinkos principus ir dėsnius – į veiklas įtraukiant publiką. Galima naudotis ir įrašyta TV versija, matoma ekrane latvių ir anglų kalbomis.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas: 2 dienių

16.3.6. Kūrybinio poilsio centras „Lidumnieki“

„Lidumnieki“ – kupina veiksmo vieta, kurioje vyksta įvairūs kultūros, sporto ir šeimos renginiai. Erdviuose centro patalpose įrengtos audimo ir mezgimo, net saldainių gaminimo dirbtuvės, kalvė. Čia galima išmokti groti liaudies instrumentais, mokytis etnografinio dainavimo, susipažinti su vietinius folkloru. Centre vyksta parodos, koncertai, teminės dirbtuvės ir daug kitų įdomių renginių.

Amatų veiklos sritys

Audimas, mezgimas, nėrimas, rankdarbiai, kalviniai dirbiniai – kalvio dirbtuvėse „Kaļve“, duonos kepimas.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Skaitmeninės staklės, Pėterio Viliūmsono (Pēters Viļumsons) pusiau automatinės staklės, namų staklės. Augalų jaudimas staklėmis, lino panaudojimas audiniams gaminti bei plačios papildomos pramogų ir laisvalaikio galimybės, parodų muziejus, patalpos tinkamos renginiams organizuoti.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas: 1 savaitės

16.3.7. Valentinos Daukstės audimo dirbtuvės

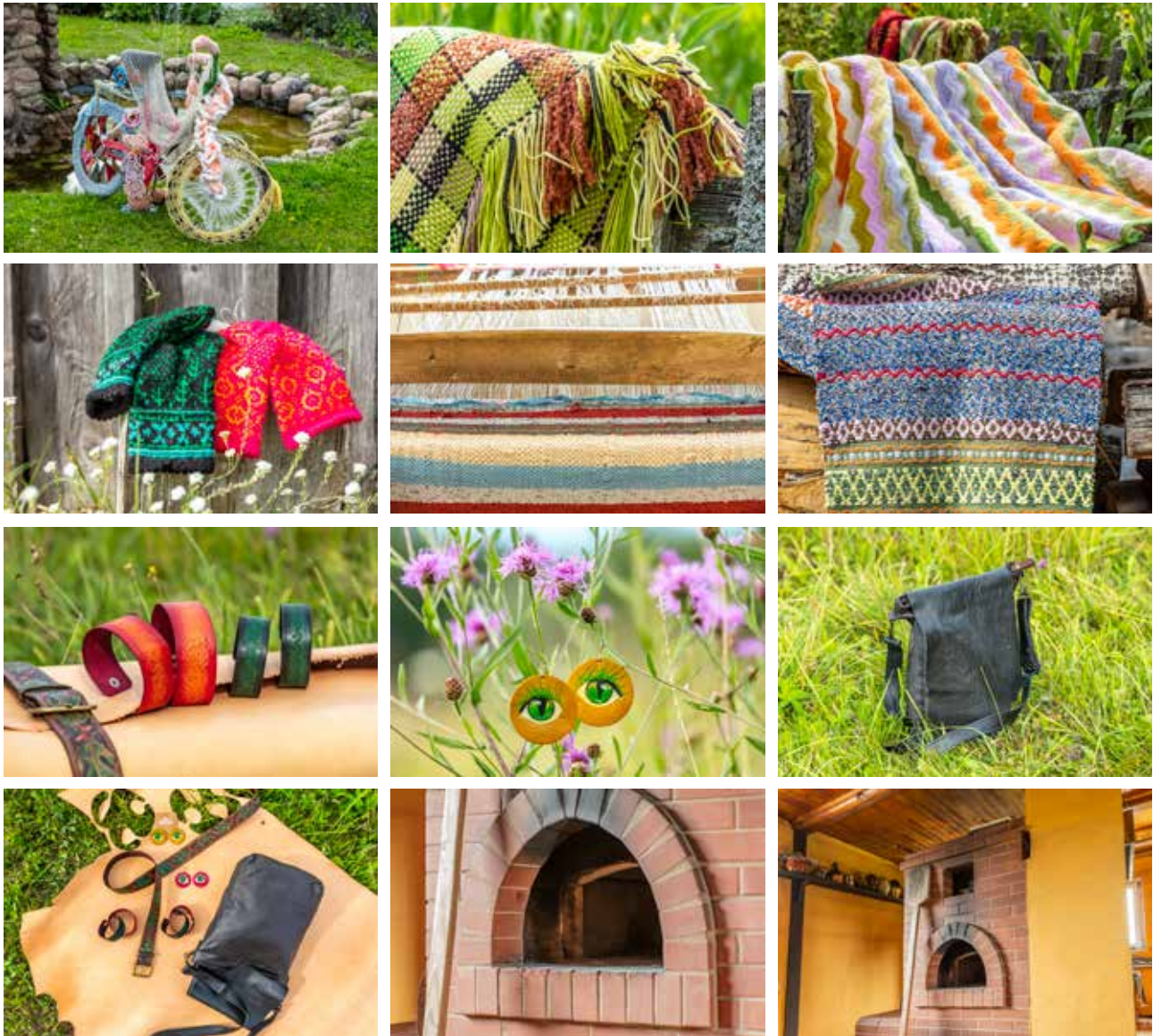
Valentina Daukstė iš Baltinavos – Latgaloje žinoma audimo meistrė, ūkio „Upeskrasti“ savininkė. Meistrė audžia kilimėlius iš skudurų ir iš gijų arba gobelenus, mezga pirštines, kojines, šalikus. Vasarą ji audžia šviežių žolynų antklodes, kurios naudojamos pirtyje ar maloniai kvėpinti kambarį. Audėją galima sutikti įvairiose amatininkų mugėse.

Amatų veiklos sritys
Audimas ir mezgimas

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje
Žolynų antklodės ir miniatiūriniai gobelenai

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas:
3 dienu

16.3.8. Briežuciemo teminis kaimas

Briežuciemo amatininkų kaimas – tai vieta, kurioje puoselėjami ir gerbiami senoviniai amatai. Čia kepama duona, verdamas alus, apdirbama oda, audžiami kilimėliai iš skudurų, kojų kilimėliai, antklodėlės ir kiti dalykai. Audėjos susivienijo į Briežuciemo rankdarbių dirbtuves „Atspolė“, kuriose visi norintys gali išmokti pirmųjų spalvingų antklodžių audimo ir kitų rankdarbių gamavimo įgūdžių, taip pat apžiūrėti ir įsigyti Briežuciemo audėjų ir rankdarbių meistrių darbų.

Amatų veiklos sritys

Audimas, skarų audimas rėmelyje, mezgimas ir nėrimas, žvakių liejimas, pyragų kepimas, kaimiškos duonos kepyklėlė „Kroniši“, odos gaminių prekės ženklas, dirbtuvės ir senovinių siuvimo mašinų paroda Leatherely.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Audimui naudojamos autentiškos senovinės staklės, rudi ir žali Šiaurės Latgalos atspalviai. Odos dizainui – specialiai sukurti spaudai ir odos apkalai. Duona „Kronišos“ kepama ant džiovintų klevo lapų pagal seną receptą.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas:
Bent 3 darbo dienos

16.3.9. „Vilibalt“ suvenyrai

Medienos darbų meistras Vilhelmas Laganovskis iš Baltinavos, pasitelkęs lazerinę pjovimo techniką, gamina suasmenintus medienos gaminius. Siūlomi suvenyrai, įvairaus dydžio ir dizaino dėžutės, krepšeliai, dekoracijos, pakabukai ir kt. Meistras turi savo medinių suvenyrų dirbtuves, kuriose lankytojai kviečiami dalyvauti kuriant gaminius iš medienos, suteikiama galimybė nusifotografuoti ir sukurti savo portretą ant medžio dekoru.

Amatų veiklos sritys

Dailidės darbai, medinių suvenyrų gamyba, graviravimas lazeriu, fotografo paslaugos.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Individualūs užsakymai nuo auskarų iki senovinių vežimų. Portreto graviūra ant medžio masyvo.

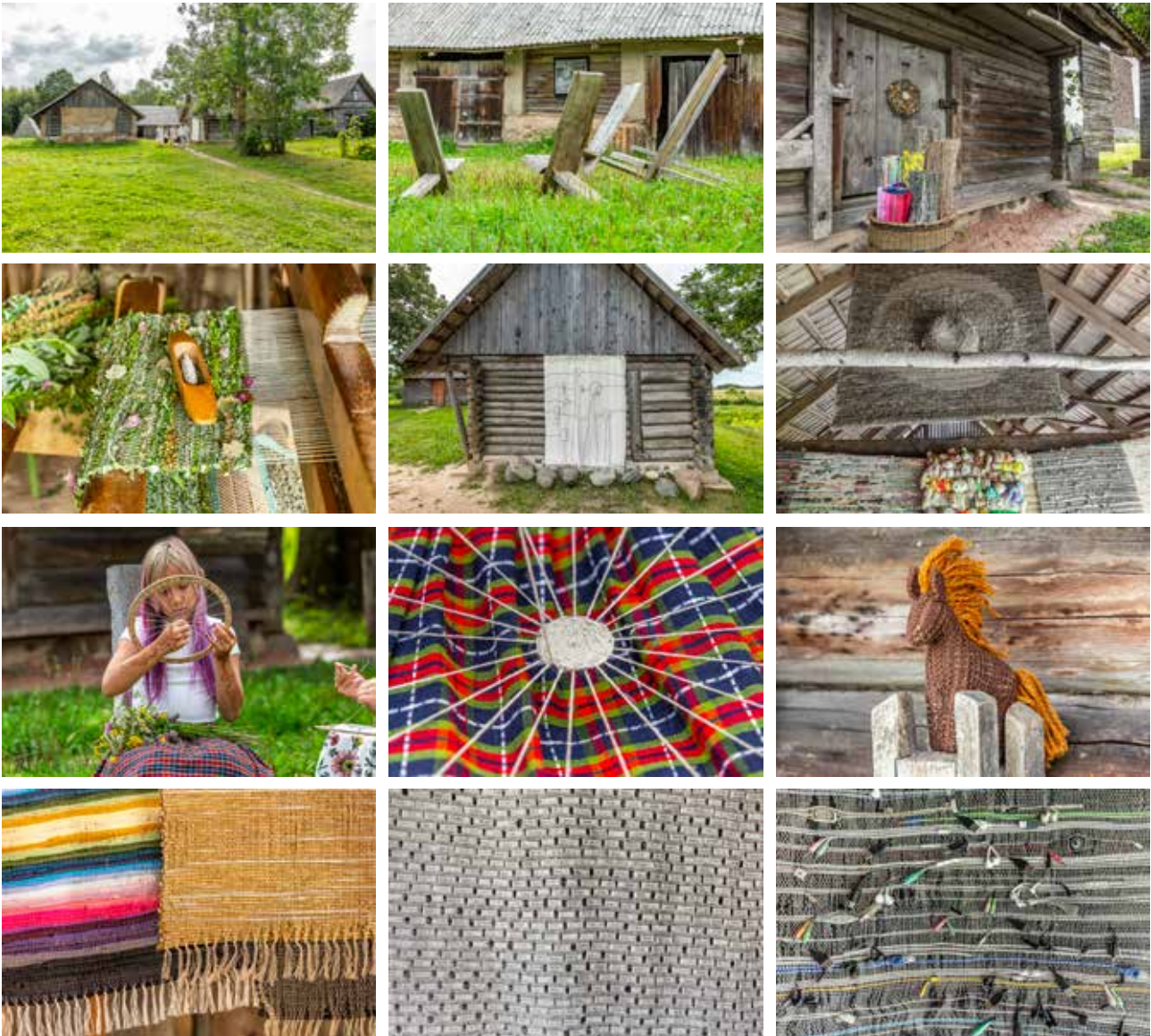
Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas;

1 dienos

Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas:

3 dienų

16.3.10. "Zeļču sola"

Anelē Slišānē (Annele Slišāne) – Latgalojē žinoma tekstilininkē, projekta „100 kilimēliju Latvijai” autorē, audēja, rankdarbiu gamintoja, latgaliu prozas autorē. Ji jkūrē jmonē „Anneles zeme”, kuri gamina ekoloģiski švairus žaislus, audžia iš jvairiu medžiagu kilimus, gobelenus, kilimēlius iš skuduru, kilimus pirtims, žalynu marškas. Anelēs gimtojojē istorinējē Latgalos kaimo sodybojē „Zeļču sola” (Zalkšiu sala) vyksta audimo meistriškumo kursai, kuriu metu kiekvienas gali išbandyti audimā tikromis staklēm. Zeļčiai (Zeļči) ypatingi tuo, kad, pradēdant nuo rytinēs šalies sienos, tai pirmoji gyvenvietē ties ilgiasia Latvijoje – 57-e lygiagrete.

Amatų veiklos sritys
Audimas, mezgimas, žaislų gamyba

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje
Etnografinė–autentinė aplinka, kuri gali tapti „laiko mašina” ir kūrybinių renginių bei parodų vieta. Audimui naudojamos įvairios medžiagos – gamtos išteklių, taip pat pramoninės gamybos gaminiai ir pakuotės, perdirbamos medžiagos.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas;
2 dienu

Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas:
Bent 2 dienos

16.3.11. Kalvio dirbtuvės

Igors Trešutins metalo kalvystės amato išmoko savarankiškai. Meistras gamina įvairius aplinkos objektus ir interjero daiktus, dailaus dizaino gaminius ir suvenyrus. Jo dirbtuvėse kiekvienas turi galimybę susipažinti su pagrindiniais metalo kalvystės principais, stebėti kalvio darbą, savo jėgomis nukalti suvenyrinę vinį, apžiūrėti ir įsigyti kaltinių kalvio darbų.

Amatų veiklos sritys
Metalo kaltiniai

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje
Vienintelis kalvis rajone, leidžiantis aplankyti savo darbo vietą. Ypatingas metalo kalvystės gaminy – drakono pavidalo durų belstuvai.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas:
3 dienas

16.3.12. Viliakos ežero salas pasivaikščiujimų takas ir katalikų bažnyčia

Viliakos ežere yra 1,8 ha sala, kurioje randami Marienhauzeno pilies, pastatytos 1509 m., fragmentai. Į salą veda vienas ilgiausių Latvijoje 144 m ilgio pontoninis tiltas. Saloje įrengtas 442 m ilgio pasivaikščiujimų takas. Čia įrengti medinių lentų takai su poilsio „kišenėle“, valčių prieplauka ir informacinės lentos. Viliakoje galima pamatyti Romos katalikų Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia, atidarytą dar 1890 m., – didingą gotikinio stiliaus pastatą su dviem 46 m aukščio bokštais.

16.3.13. Balvų dvaro pilis ir Balvų krašto muziejus

Balvų dvaro ponų namas arba pilis yra ant Balvų ežero kranto. Pirmosios žinios apie Balvos dvarą aptinkamos 1765 m. Bėgant amžiams pastatas daug nukentėjo, tačiau dabar jis restauruotas. Dvaro rūmų salė gali pasigirti viena geriausių akustikų Latvijoje. Iš dvaro teritorijoje esančių pastatų išliko ampyro stiliaus klėtis, kurioje įrengtas Balvų Krašto muziejus su daugiau kaip 25 tūkst. eksponatų ir dvi interaktyviosios ekspozicijos. 2014 metų rudenį atidaryta nauja, moderni paroda „Šiaurės Latgalai nematerialusis kultūros paveldas“. Penkios muziejaus ekspozicijų salėse atspindimos Šiaurės Latgalai būdingos temos, įskaitant etnografiją, tradicinę muziką, folklorą, papročius, psalmes, Gegužės giesmes ir amatininkų įgūdžius.

16.3.14. Lubano ežeras ir vandens turizmo plėtros centras „Bāka“

Lubanas yra didžiausias Latvijos ežeras, kartu su aplinkinėmis pelkėmis pripažintas unikalia Europos ir pasaulio svarbos saugoma gamtos teritorija. Lubano slėniai arba pelkės (pelkės, šlapios pievos, šlapi miškai) yra vieni didžiausių Europoje. Ežere gyvena 23 rūšių žuvis, o pakrantėse – 236 paukščių rūšys. Ežere galima žvejoti, plaukioti valtimi, aplankyti paukščių stebėjimo bokštus, mėgautis rūkyta žuvimi ir pasivaikščioti pelkių taku. Vandens turizmo plėtros centras „Bāka“ įsikūręs prie Lubano ežero.

17. Vietinis turistinis maršrutas „Amatininkystė Latgalos regione“ Nr. 2

Maršrutas „Ugnies kelias: keramika ir stiklas“. Nuo Slutiškių iki Agluonos

Į Latgalą galima keliauti ne vieną kartą ir kaskart atrasti kažką naujo. Ji tarsi unikalūs stiklo meistrų darbai, per kuriuos žvelgiant, pasaulis matomas kaskart vis kitaip. Pasisemti įkvėpimo iš vaizdingų gamtos vaizdų, matomų iš Dauguvos pakrantės apžvalgos bokštų, keliauti į praeitį ir aplankyti Slutiškių sentikių kaimą, kuriame gyvenimas vis dar teka harmonijoje su gamta ir vidine išmintimi. O Marko Rothko meno centras tarsi priešininkas vilioja apsisupęs ypatinga energetine aura. Šalia – Daugpilio teatras, o žemiau, Dauguvos pakrantėse – didžiojo Latvijos poeto Rainio vaikystės vietos. Latgaloje viskas yra tikra ir viskas iš širdies. Nuo bažnytinių ritualų iki molio gumulo ant puodžiaus rato, nuo pačių keptos duonos riekės iki geros dienos palinkėjimo nepažįstamajam ar pirties ritualo. Latgalos amatų tradicijos turi senas, tvirtas šaknis, kurias meistrai ir toliau puoselėja, plėtoja, dalindamiesi patirtimi su kitais. Stiklo pūtimas Lyvanuose, Preilių porceliano keramika, tikro molio keramikos dirbtuvės, perlų papuošalų gaminimas, natūralaus muilo virimas – tiek daug įvairiausių užsiėmimų, kai senovė žengia koja kojon su modernumu. Prieš keliaujant namo reikėtų dar kartą apsilankyti gamtoje – pasivaikščioti Dvietės salpos takais arba tiesiog pastovėti ant Dauguvos kranto, stebint, kaip keltas lėtai slenka nuo vieno kranto prie kito. Įgyti dvasios ramybės ir vidinės pusiausvyros.

17.1. Maršrutas Nr. 2 skaičiais

Visas maršruto ilgis – **250.25 km**⁴²

Atstumas nuo Rygos centro iki maršruto pradžios taško – **244 km**⁴³

Atstumas nuo Vilniaus centro iki maršruto pradžios taško – **199 km**⁴³

Atstumas nuo maršruto galutinio punkto iki Rygos centro – **237 km**⁴³

Atstumas nuo maršruto galutinio punkto iki Vilniaus centro – **219 km**⁴³

17.2. Maršruts Nr. 2. Informacinē lentelē, kurioje pateikti kontaktiniai duomenys, adresai ir atstumai tarp lankytinų vietų. Amatininkų dirbtuvės ir lankytinos vietos

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Atstumas nuo ankstesnio maršruto taško*
55.91375, 26.88601	E	Slutišķiķų kaimas ir Slutišķiķiķ sentiķiķiķ sodyba	Slutišķiķiķ, Naujenes pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5462, Latvija	+371 26532508	https://www.visitdaugavpils.lv/turisma-objekts/slutisku-sadza-un-slutisku-vecicibnieku-lauku-seta/ ; http://naujenesmuzejs.lv/	Maršruta sākumpunkts
55.87096, 26.51669	F	Šmakovkos muzejus Daugpilyje	Rīgas iela 22A (ieeja no Vienības laukumā puses jējimas iš Vienības aikštės pusės entrance from the square Vienības laukums), Daugavpils, LV-5401, Latvija	+371 25666201	https://www.smakovka.lv/	27.3 km
55.86597, 26.52455	13	Daugpilio molio meno centras	18. Novembra iela 8, Daugavpils, LV-5401, Latvija	+371 65425302	http://dnmm.lv/lv/Daugavpils-Malamakslas-centrs/	1.48 km
55.88378, 26.49743	G	Daugpilio Marko Rotko meno centras	Mihaila iela 3, Daugavpils, LV-5401, Latvija	+371 65430250	https://www.rothkocenter.com/	3.13 km
56.07072, 26.12788	14	Rankdarbiķiķ dirbtuvēs „Māra”	Bebrenes profesionālā vidusskola, Bebrene, Bebrenes pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5439, Latvija	+371 28608302		54 km
56.34419, 26.17748	15	Liaudies taikomosios dailės studija „Dubnā”	Sporta iela 5, Līvāni, LV-5316, Latvija	+371 29262019		45.3 km
56.35591, 26.16314	16	Lyvanķ stiklo ir amatķ centras	Domes iela 1, Līvāni, LV-5316, Latvija	+371 28603333	https://www.livanustikls.lv/	1.96 km
56.41140, 26.49038	17	Lienas rotas (Lienos papuošalai)	“Liepiņas”, Borovka, Rudzātu pagasts, Līvānu novads, LV-5328, Latvija	+371 29448328		30.7 km
56.32160, 26.52292	18	Žolininkēs pirtelē	“Latiņi”, Krivoki, Sutru pagasts, Līvānu novads, LV-5334, Latvija	+371 29425194	https://www.visitlivani.lv/lv/kodarit/amatniekudarbnicas/pirtnieces-zieddares-gitas-pirtina/	18.7 km

GPS	Žymējimas zēmēlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Atstumas no ankstesnio maršruta taško*
56.29139, 26.71546	19	Polikarpo Čerņiavsko keramikos namai	Talsu iela 21, Preiļi, LV-5301, Latvija	+371 29429630		13.7 km
56.29219, 26.73307	20	Porceliano dirbtuvēs Piece Of Touch	Jaunā iela 8, Preiļi, LV-5301, Latvija	+371 25729888		1.58 km
56.28608, 26.72276	P	Preiļu dvaro rūmų komplekss ir parkas	Pils parks, Preiļi, LV-5301	+371 29100689		Atrodas tiešā tuvumā abiem apskates punktiem Preiļos
56.21813, 26.78318	21	Keramikos darbtuvēs „Jašas podi“ (Jašos puodai)	“Jašas podi”, Aizkalnes pagasts, Preiļu novads, LV-5305, Latvija	+371 29175252	http://www. jasaspodi.com/	11.1 km
56.06446, 26.75634	22	Višķiņu amatīnīņu kaimas	Parka iela 2, Višķu tehnikums, Višķu pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5481, Latvija	+371 29207737	http://clay.lv/about	21.1 km
56.12499, 27.01385	H	Aglonas Romos katalīķu Švč. Mergelēs Marijas Ēmimo j dangų bazilika	Ciriša iela 8, Aglona, Aglonas pagasts, Preiļu novads, LV-5304, Latvija	+371 65381109	https://www. aglonasbazilika.lv/	20.2 km

17.3. Maršrutas Nr. 2. Pagrindinių lankytinų vietų aprašymai

17.3.1. Slutiškių kaimas ir Slutiškių sentikių sodyba

Naujenės krašto istorijos muziejaus etnografinis skyrius po atviru dangumi – „Slutiškių sentikių sodyba“ yra vienintelis tokio pobūdžio muziejinis objektas Latvijoje, esantis autentiškame apgyventame kaime, kuriame lankytojai gali susipažinti su unikaliu Latgalos sentikių dvasiniu gyvenimu ir buitinais papročiai. Čia išlikęs unikalus XIX a. pabaigos ir XX a. pradžioje statytų ir išplanuotų pastatų kompleksas. Visi pastatai yra pastatyti pagal rąstinių namų tradicijas, puošti meistriškais ražiniais, kiekvienas pastatas yra skirtingas.

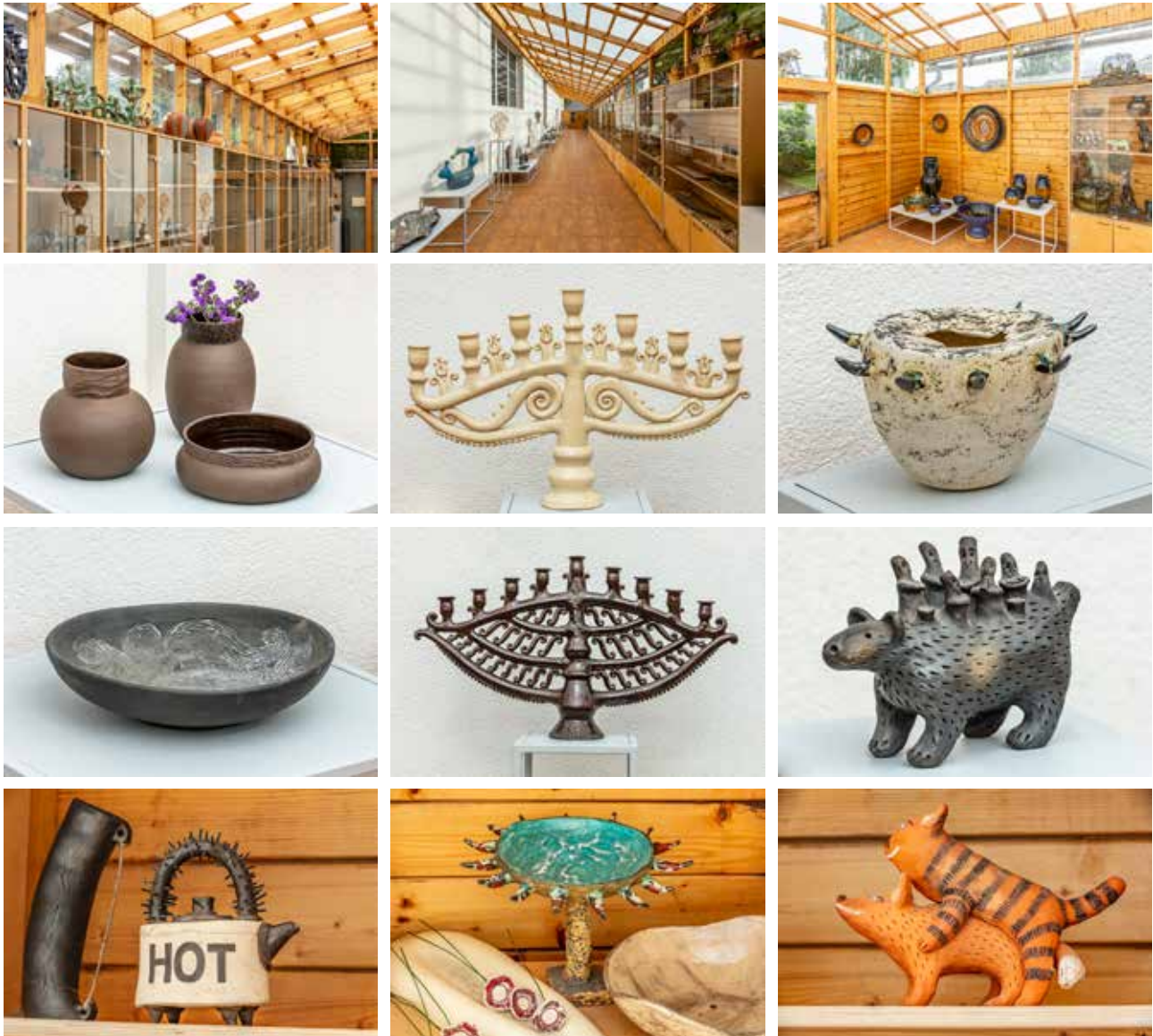
17.3.2. „Šmakovkos“ muziejus Daugpilyje

Naminis stiprus alkoholinis gėrimas „šmakovka“ yra neatsiejama Latgalos kultūrinio-istorinio ir kulinarinio paveldo dalis, unikalus Latgalos prekės ženklas. „Šmakovkos“ muziejuje šiuolaikišku ir patraukliu būdu galite susipažinti su jos gamtinimo istorija ir tradicijomis, apžiūrėti įvairių epochų eksponatus. Seniausias iš jų datuojamas 1890 m. Čia taip pat galėsite pasimėgauti tikros „šmakovkos“ gurkšniu. Grupės, norinčios apžiūrėti ekspoziciją, kviečiamos registruotis ne vėliau kaip prieš dieną.

17.3.3. Daugpilio molio meno centras

Daugpilio Molio meno centre galima susipažinti su garsiosiomis Latgalos keramikos ir puodininkystės tradicijomis. Čia dirba keramikai, vyksta užsiėmimai, meistriškumo kursai, galima stebėti, kaip dirba meistrai. Centre galima apžiūrėti unikalią Baltijos raku keramiką, kurios tolesnis apdorojimas vyksta fermentuotų ruginių miltų skystyje. Čia sukurta ekspozicija, tad kiekvienas gali užsisakyti ar įsigyti įvairių keramikos gaminių.

Amatų veiklos sritys

Keramikos užsiėmimai suaugusiems ir vaikams 3 dirbtuvėse ir studijoje; nuolatinė ekspozicija; parodų salė, kurioje kartą per 2 mėnesius keičiama tema.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Vienoje vietoje surinkta daugybė keramikos stilių – nuo spalvingų ir dažytų indų iki griežtų vienspalvių, nuo klasikinių iki šiuolaikinių. Vieta, kurioje gausiai reprezentuojama tradicinė Latgalos juodoji keramika.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas:
Bent 1 dienos

17.3.4. Daugpilio Marko Rotko meno centras

Daugpilio Marko Rotko meno centras skirtas vienam garsiausių pasaulio menininkų Markui Rotko (1903–1970), gimusiam Daugpilyje, suvaidinusiam svarbų vaidmenį plėtojant pokario tapybą JAV ir padėjusiam pamatus Niujorko abstrakčiojo ekspresionizmo krypties mokyklai. Tai didžiausias meno centras Latvijoje, siūlantis keletą nuolatinių ir besikeičiančių parodų net 2500 kv.m. plote. Daugiafunkcis šiuolaikinio meno, kultūros ir edukacijos centras įrengtas Daugpilio tvirtovėje – istoriniame Artilerijos arsenalo pastate. Centras nuolat plečiamas, o šiuo metu yra papildytas „Martinsono namais“, skirtais Pēteriui Martinsonui (Pēteriui Martinsonui) (1931–2013) – Daugpilyje gimusiam labiausiai tarptautiniu mastu pripažintam latvių keramikui.

17.3.5. Rankdarbių dirbtuvės „Māra“

Darbščiausios ir kūrybingiausios Bebrėnės apylinkių mezgėjos buriasi į „Māra“ rankdarbių bendruomenę. Čia gimsta kojines, pirštines, šalikai ir kiti mezgti gaminiai. Bebrėnės mezgėjos net mezgė kojines ir kepures italų mados namų „Neil Barrett“ 2020 metų kolekcijai. Dabar užsakymus mezginiams Bebrėnės meistrės gauna iš viso pasaulio. Į mezginius daug įtraukiama ir Sėlijos krašto etnografinių raštų.

Amatų veiklos sritys

Mezgimas, nėrimas, raštų tyrimas, ateityje taip pat planuojama gaminti žvakes iš natūralaus bičių vaško.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Pirštinių ir kojinių mezgimas, „prancūziško“ kulno naudojimas kojinių gamyboje, senovinių raštų atnaujinimas

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas: 1 savaitės

17.3.6. Liaudies taikomosios dailės studija „Dubna“

Lyvanų rajonas turtingas audimo tradicijomis. Liaudies taikomosios dailės studijoje „Dubna“ dirba audėjos, kurioms rūpi senųjų audimo tradicijų išsaugojimas, jos tiria Latgalai būdingą etnografiją ir į šiuolaikinės tekstilės darbus įaudžia senovinius ženklus. Studijoje organizuojami audimo mokymai, audimo meistrų kursai, čia galima apžiūrėti ir plačią darbų parodą. Taip pat siūloma ekskursija, supažindinanti su keliu nuo avies vilnos iki gatavų kojinių.

Amatų veiklos sritys

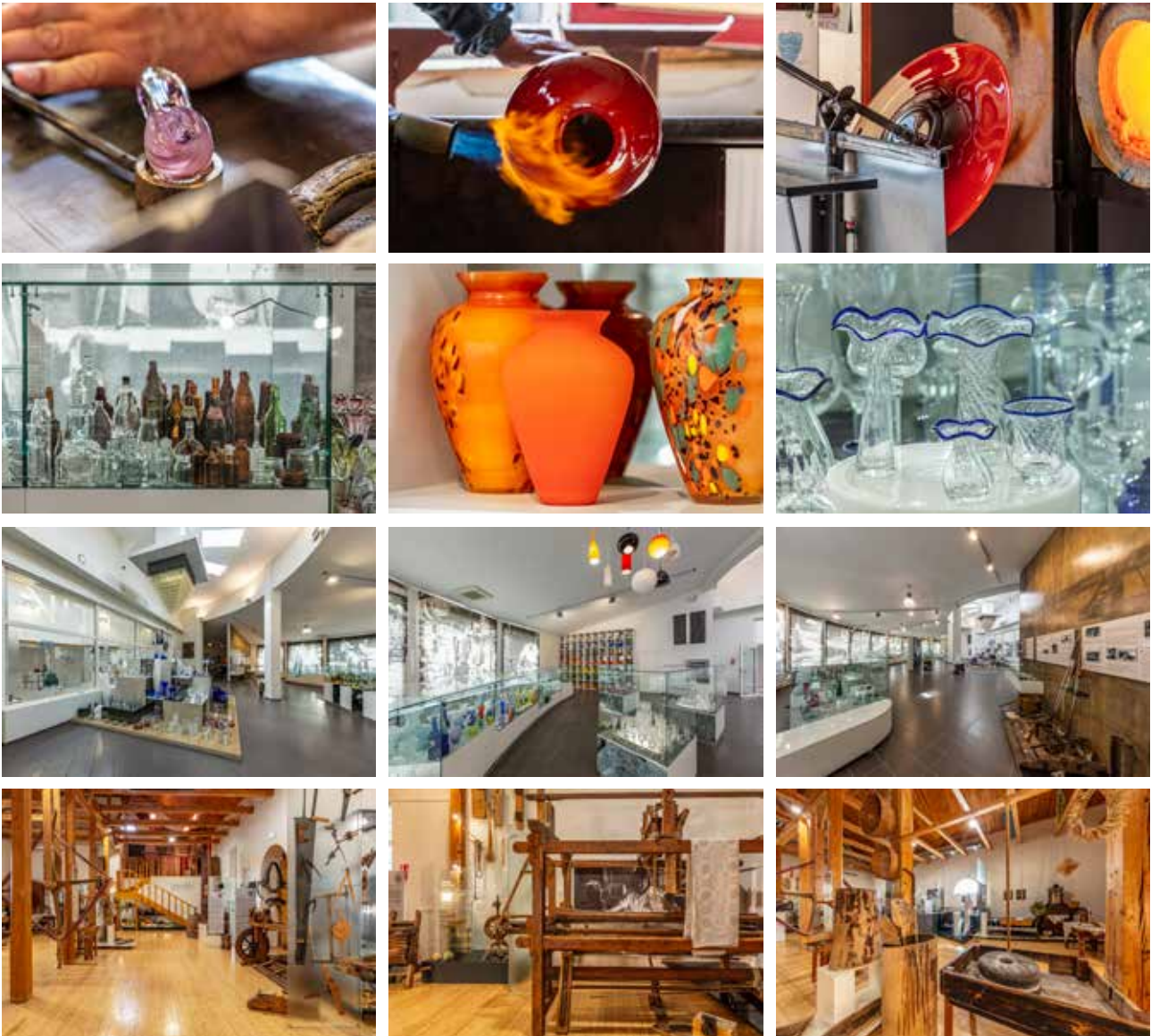
Audimas – antklodės, skaros, rankšluosčiai, kilimėliai, juostos ir sijonų audiniai; mezgimas.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Džinsinio audinio naudojimas kilimuose, lininio sijonų audinio gamyba, rankinių gamyba.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistrų kursų laikas:
2 dienas

17.3.7. Lyvanų stiklo ir amatų centras

Centre veikia paroda „Lyvanų stiklo muziejus“, kurioje surinkta keli tūkstančiai unikalių stiklo dirbinių, kadaise pagamintų Lyvanų stiklo fabrike. Nuo paprastų stiklinių butelių iki subtilaus dizaino meistrų šedevrų. Antrojoje ekspozicijoje „XIX–XX a. Latgalos amatininkai“ suteikiama galimybė sužinoti, kaip Latgalos žmonės gyveno praeityje. Unikalus pasiūlymas – galimybė asmeniškai apsilankyti Stiklo pūtimo dirbtuvėse ir pamatyti, kaip gimsta stiklo meno stebuklai.

Amatų veiklos sritys

Istoriniai „Lyvanų stiklo“ namai, apjungiantys Lyvanų stiklo muziejų, stiklo pūtimo dirbtuves ir tradicinę Latgalos amatų ekspoziciją.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Didžiausia istorinė „Lyvanų stiklo“ gaminių paroda Baltijos šalyse ir ilgiausia Latvijos liaudies juosta.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas;

Apytikriai 1,5 valandos

Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas

3 dienu

17.3.8. Lianas rotas (Lienos papuošalai)

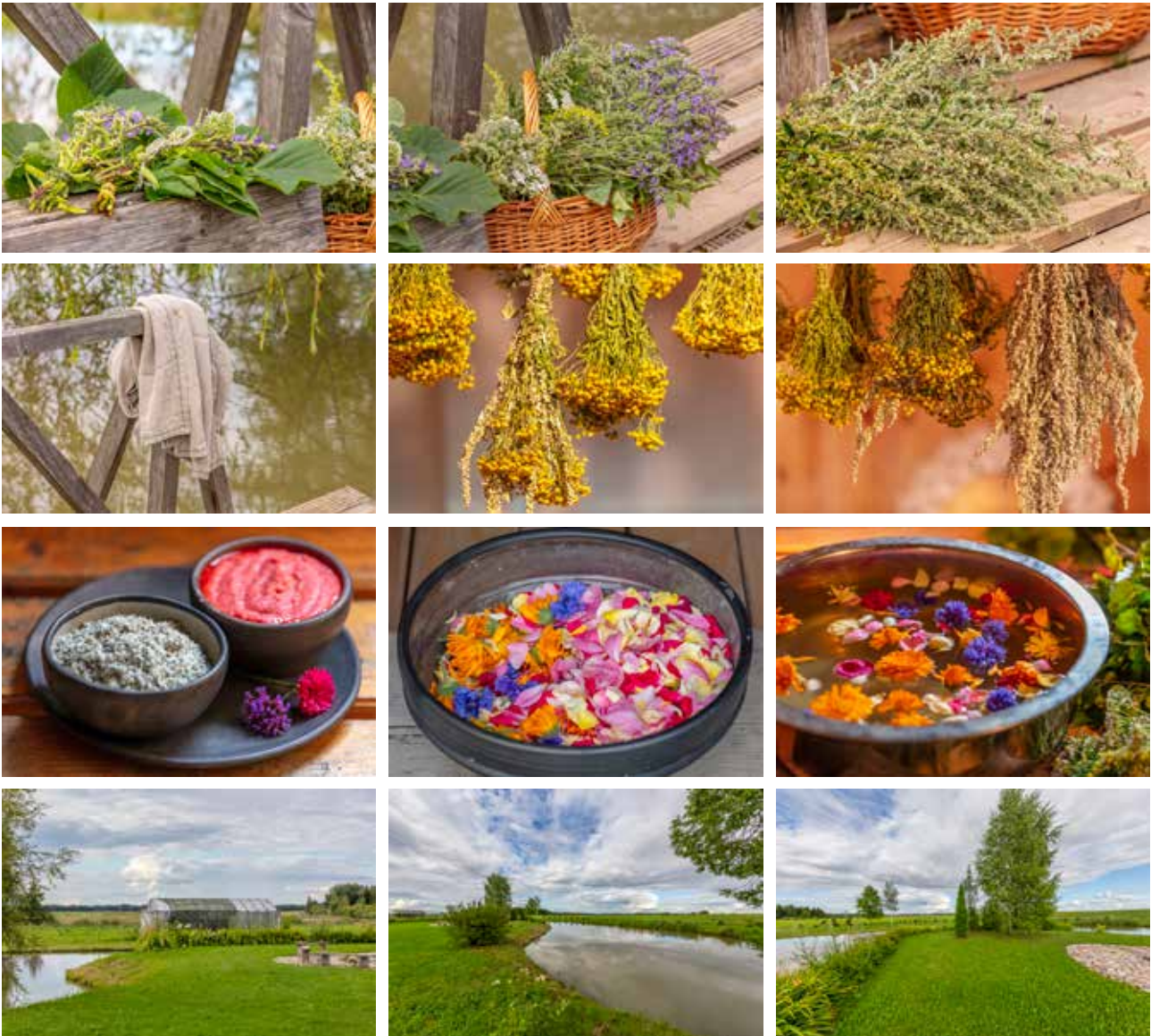
Liena Brūverė yra papuošalų menininkė iš Lyvanų rajono, kurianti nuostabius papuošalus – perlinius auskarus, apyrankes, angelus, sages, linines pinigines ir krepšius bei kitus gražius aksesuarus. Lianos prekinis ženklas – itin ilgi perliniai auskarai, kiekviena auskarų pora unikali, ypatingo dizaino ir spalvų derinio. Lianos papuošalus galima apžiūrėti ir užsisakyti keliose internetinėse platformose.

Amatų veiklos sritys
Papuošalų gamyba

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje
Native American Style karoliukų auskarai ir originalaus dizaino erdviniai karoliukų angelai, taip pat piniginės ir aksesuarai su liaudiškais ornamentais.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistrėškumo kursų laikas
1 savaitės

17.3.9. Žolininkės pirtelė

Pirtininkė, augalų ir gėlių žinovė Gita Usanė (Usāne) siūlo atgauti jėgas tradicinėje malkomis kūrenamoje kaimo pirtyje. Gita atlieka nuostabius pirties ritualus, kurių metu naudoja specialiai paruoštas, pačios surinktas žoleles. Gita iš augalų gamina arbatas, sirupus, žolelių miltelius, natūralią kosmetiką. Savo plačiomis žiniomis apie vaistažoles ir jų vartojimą Gita dalijasi meistriškumo kursuose, juose kiekvienas gali pasigaminti kosmetikos ir sužinoti daug naujo.

Amatų veiklos sritys

Pirtis, pirties reikmenų ir natūralių pirties ritualams naudojamų produktų gamyba, žolelių arbatos, natūrali kosmetika ir kūno priežiūros priemonės.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Gėlių ir augalų terapija, tradicinės pirties derinys su patogia ir modernia įranga.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas 1 savaitės

17.3.10. Polikarpo Čerņavsko keramikos namai

Polikarpas Čerņavskis (Polikarps Čerņavskis) (1923-1997) – keramikas, Latgalos keramikos tradiciju puoselētojas ir plētotojas. Jo Preiļiuosē esančiuosē namuosējrengta ekspozicija, kuriojē galima pamatyti meistro darbus – nuo paprastu būities rakandū iki jmantriū ir sudētingu dekoratyvinēs keramikos formū. Kasdien dabar čia dirba keramikas Raivo Andersons, vedantis ekskursijas, meistriškumo kursus, mokantis dirbti su moliu.

Amatū veiklos sritys
Keramika, tradiciju išsaugojimas

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje
Ekskursijos parodū salējē, tekiniemo pavydžiu demonstravimas. Tradiciju sintezē su modernumu, jvairiu spalvu molio naudojimas, darbas su pačiu kastiniu moliu.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursu laikas
1 dienos

17.3.11. Porceliano dirbtuvės Piece Of Touch

Po studijų Latvijos dailės akademijoje keramikė Sintija Logina sugrįžo į vaikystės namus Preiliuose, kuriuose ir įkūrė savo keramikos dirbtuves Piece of Touch. Cynthia daugiausia dirba su porcelianu, nes jis yra subtilesnis, jį galima suformuoti tokį ploną, kad net kiaurai švies. Sintija kuria porcelianinius indus, jų kolekcijas, porcelianinius papuošalus. Idėjų darbams semiasi gamtoje, kelionėse, kasdienybės akimirkose.

Amatų veiklos sritys

Keramika – porcelianas, molis, akmens masė

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Detalių subtilumas, tapyba ir natūralių augalų panaudojimas, kuriant dizainą. Lempų iš porceliano gamyba

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas Iki 2 savaičių

17.3.12. Preilių dvaro rūmų kompleksas ir parkas

Preilių rūmai su parku – tai vienas gražiausių Latgalos istorinės architektūros pavyzdžių. Rūmų pastatas statytas 1860–1865 m., jo architektūroje persipina neogotika, klasicizmas ir romantizmas. Jau kelerius metus restauruojamas rūmų pastatas, todėl šiuo metu pagrindinį pastatą lankytojai gali apžiūrėti tik iš išorės. Teritorijoje yra 47 ha užimantis parkas, vienas didžiausių urbanistinių parkų Latvijoje. Parko teritorijoje daug aktyvaus poilsio galimybių, vasarą galima išsinuomoti valtį.

17.3.13. Keramikos dirbtuvės „Jašas podi“ (Jašos puodai)

„Jašas podi“ – keramikės Kristinos Nicmanės (Kristinė Nicmane) sukurtas prekės ženklas. Savo dirbtuvėse ji kuria praktiškus ir meniškus įvairių stilių keramikos gaminius bei išskirtinius keraminius papuošalus iš porceliano. Grupėms siūlomos edukacinės ekskursijos ir meistriškumo kursai. Galima įsigyti pačių įvairiausių jau gatavų gaminių, taip pat yra sukurta prekės ženklo internetinė parduotuvė.

Amatų veiklos sritys

Keramika – akmens masė ir porcelianas

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Darbai sugrupuoti pagal kolekcijas – Afrika, Jūra, Gėlytės ir UPĖ. Taip pat siūlomi itin dideli indai, interjero daiktai, parodiniai darbai ir Raku keramika.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas Bent 1 savaitę

17.3.14. Viškių amatininkų kaimas

Viškių amatininkų kaime dirba Valdis Grebežs – unikalus meistras, nes vaktyviai dirba net keliose srityse. Jis kuria erdvinius keramikos pano, medžio skulptūras, smulkiosios plastikos darbus, dirba su stiklu, vytelėmis, akmenimis ir kitomis medžiagomis. Meistras turi savo dirbtuves, kuriose jis maloniai priima visus besidominčius ir yra pasirengęs parodyti, papasakoti bei apmokyti savo amato įgūdžių.

Amatų veiklos sritys

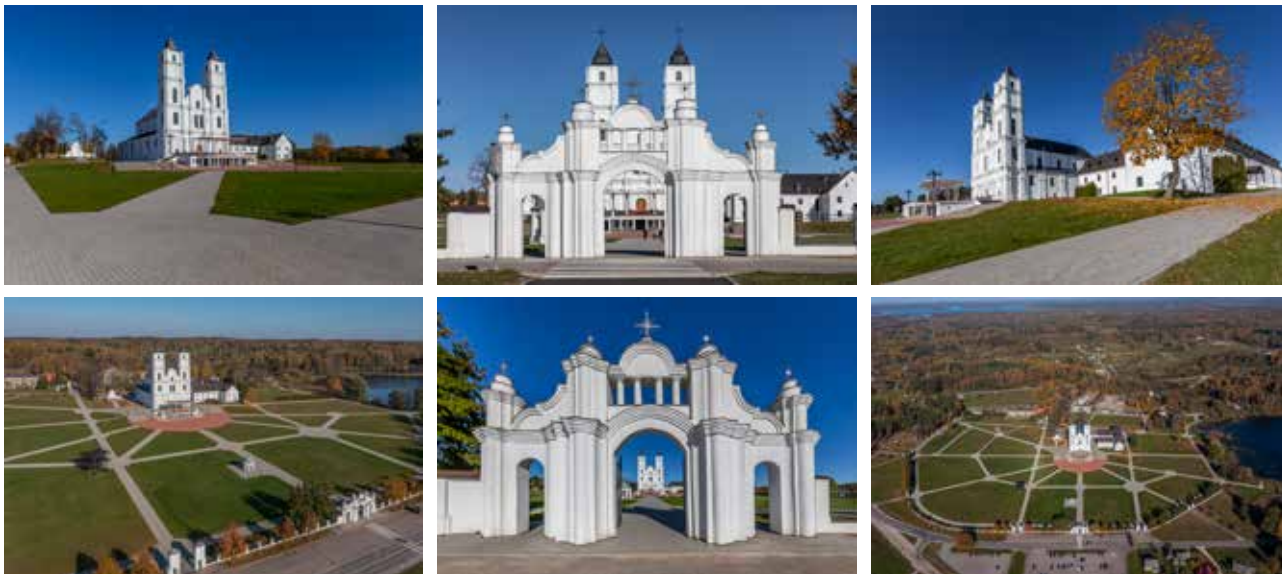
Neglazūruota keramika ir keraminiai paveikslai, pinti dirbiniai, sodo skulptūros ir dekoracijos iš medienos ir akytojo betono.

Kuo išsiskiria savo veiklos srityje

Apdegintos medienos naudojimas erdviniams objektams kurti, šeimos sagos kūrimas ir kiekvienos amato rūšies meistriškumo kursai. Ekskursija po Viškius ir apylinkes.

Registruojamas išankstinis ekskursijos laikas; Registruojamas išankstinis meistriškumo kursų laikas Bent 1 savaitę

17.3.15. Agluonos bazilika

Agluonos Švč. Mergelės Marijos Ēmimo j dangū Romas katalikų bazilika yra svarbus Latvijas katalikų religinis centrs ir tarptautinēs svarbos šventa vieta. Dabartinis bažnyčios pastats buvo pastatyts 1768–1780 m. Kasmet rugpjūčio 15-ajā – Mergelės Marijos Ēmimo j dangū dienā – j Agluonā atvyksta piligrimai. Bazilikā taip pat yra aplankē popiežius Jonas Paulius II (1993 m.) ir Popiežius Pranciškus (2018 m.). Ypatingas Agluonos bažnyčios lobis – virš pagrindinio altorīaus esantis šventasis paveiksls – Dievo Motina su Kūdikiu Jēzumi. Šis Dievo Motinos paveiksls dar vadinamas „Agluonos Dievo Motina“, pagal jo buvimo vietā.

18. Bendra lēmlē apie vietinius maršrutus Nr. 1 ir Nr. 2 su papildomomis lankytinomis vietomis – jdomūs objekti, susijusių paslaugu teikējai, rekomenduojami apgyvendinimo paslaugu ir viešojo maitinimo paslaugu teikējai,

18.1. Lankytinos vietas

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Pavadinimas	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabos
55.89262, 27.14622	A	Priedainės apžiūros bokštas prie Kraslavos su vaizdu į Dauguvos vingius	Priedaine, Krāslava, Krāslavas novads, LV-5601			
55.90090, 27.16114	B	Grafu Pliateriu pilies kompleksas su parku Kraslavoje	Pils iela 2 (Krāslavas TIC), Krāslava, LV-5601	+371 65622201	http://www.kraslavaspils.lv/	Krāslavas TIC
55.89773, 27.16963	C	Kraslavos Šventojo Liudviko Romos kataliku bažnyčia	Baznīcas iela 2A, Krāslava, Krāslavas novads, LV-5601			
56.09316, 27.53967	D	Dagdos Švenčiausiosios Trejybės Romos kataliku bažnyčia	Asūnes un Alejas ielu krustojums, Dagda, Krāslavas novads, LV-5674			
56.27926, 27.41520	E	Mākoņkalns (Debesu kalnas) su vaizdu į Raznos ezeru				Automobilu stovėjimo aikštēlē
56.50316, 27.32578	F	Latgalos ambasada GORS Rēzeknēje	Pils iela 4, Rēzekne, LV-4601	+371 64633303	https://www.latgalesgors.lv/	
56.54847, 27.72814	G	Ludzos viduramžiu pilies griuvēsiai	Baznīcas iela, Ludza, LV-5701			
55.91491, 26.81524	H	Vasargeliškiu apžvalgos bokštas prie Dauguvos vingiu	Vasargeliški, Naujenes pagasts, Augšdaugavas novads	+371 65471321		Naujenes kraštotyros muziejus
55.88383, 26.49591	I	Daugpilio tvirtovē	Daugavpils cietokšņa Kultūras un informācijas centrs, Nikolaja iela 5, Daugavpils, LV-5401	+371 28686331		
55.87490, 26.53486	J	Istorinē Daugpilio šratu gamykla	Varšavas iela 28, Daugavpils, LV-5401	+371 27766655	http://www.dsr.lv/	
55.87062, 26.53928	K	Daugpilio Bažnyčiu kalnas	18. novembra, Varšavas un Marijas ielu krustojums, Daugavpils, LV-5401			Indicative location

GPS	Žymējimas zēmelāpyje	Pavadināms	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabas
55.81647, 26.45622	L	Rainio namai Berkenēlēje	Birkineļi, Kalkūnes pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5449	+371 65474368	www.rainamaja.lv	
56.06688, 26.17722	M	Gamtos parks „Dvietes paliene”	Bebrene, Putnu sala, „Gulbji”, Bebreņu pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5439	+371 26109353		
56.21973, 26.21483	N	Dauguvos perkēla prie Dunavos	Gospori, Jersikas pagasts, Līvānu novads, LV-5315	+371 22467117		Tik vasaros sezonu
56.25876, 26.20633	O	Jersikos Kristaus Atsimainymo stačiatikių bažnyčia	Jersika, Jersikas pagasts, Līvānu novads, LV-5315			
56.28608, 26.72276	P	Preilių dvaro rūmų kompleksas ir parks	Pils parks, Preiļi, LV-5301	+371 29100689		Preiļu TIC
56.20227, 26.78557	R	Rainio muzejus „Jasmuiža”	Parka iela 3, Aizkalne, Aizkalnes pagasts, LV-5305	+371 29427554	http://www.aspazijarainis.lv/raina-muzejs-jasmuiza/	
56.05756, 26.77527	S	Višķių Šventojo Jono Krikštytojo Romos katalikų bažnyčia	Krāsļavas iela 2, Višķi, Višķu pagasts, LV-5481	+371 29470188		

18.2. Kita veikla

GPS	Žymējimas zēmelāpyje	Pavadināms	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabas
55.97861, 27.59391	1	Mini zoologijas sodas „Akati”	Z/S „Akati”, Priežu iela 26, Robežnieki, Robežnieku pagasts, LV-5666	+371 26157690		
56.71781, 27.71781	2	Šmakovkos varkla „Latgolys Šmakovka”	Kļavu iela 11, Malnava, Malnavas pagasts, Ludzas novads, LV-5750	+371 28321856	http://www.latgalesmakovka.lv/	
56.94245, 27.63724	3	Pirtis ir vynos degustacija „Diķmalas”	Viesu māja „Diķmalas”, Skolas iela 9, Baltinava, Baltinavas pagasti, LV-4594	+371 29471150		
57.16630, 27.20986	4	Pramoģu ir poilsio parks „Škladi”	Kalna iela 19D, Kubuli, Balvu novads, LV-4566	+371 20031204	https://www.skladigo.lv/	

GPS	Žymējimas zemeļlapīje	Pavadinimas	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabas
56.85464, 27.08526	5	Latgališko naminio alaus virimas „Kolnasāta“	Stacijas iela 4, Bērzpils, Bērzpils pagasts, Balvu novads, LV-4576	+371 26452844		
56.32522, 26.20230	6	Gamtos enerģiju tyrinējumu vieta „Olūti“	“Olūti”, Jersikas pagasts, Līvānu novads, LV-5316	+371 29483759		
56.36331, 26.17722	7	Relaksavimo vieta „Apinamiņš” ir „Krauklišu” medus	Latgales iela 6a, Līvāni, LV-5316	+371 29680028		Sezoninis veikimas
56.48022, 26.26771	8	„Turkiškos pirties kaimas” – balta ir juoda (dūminē) pirtis	“Vidussala”, Vidsala, Turku pagasts, Līvānu novads, LV-5316	+371 27701575		
56.32026, 26.58101	9	Renginiai vestuvīnīkams su latgaliu tradīcijomis „Nākotnes Ozolu ciems” (Ažuolu ateities kaimas)	“Mazie Upenāji”, Kaži, Sutru pagasts, Līvānu novads, LV-5334	+371 26595334		
56.27102, 26.71586	10	Dailinīko Janio Plivos (Jānis Plivda) tapybos meistriškumo kursai	“Cīruliši”, Jaunsaimnieki, Preiļu pagasts, Preiļu novads, LV-5301	+371 26525625		
56.13365, 27.02528	11	Intos Rečios kūrybīnu jūgdzīu dirbtuvēs	Līvdānu iela 13, Aglona, Aglonas pagasts, Preiļu novads, LV-5304	+371 29429422		
56.13335, 27.00144	12	Aglonos Duonos muziejus	Daugavpils iela 7, Aglona, Aglonas pagasts, Aglonas novads, LV-5304	+371 29287044		Tik susītarus

18.3. Maitīnimas

GPS	Žymējimas zemeļlapīje	Pavadinimas	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabas
55.89592, 27.16592	1	Kavinē „Mārīte” Kraslavoje	Tīrgus iela 2 (Ieeja no Brīvības ielas 3), Krāslava, Krāslavas novads, LV-5601	+371 20055716		
56.35785, 27.26052	2	Restoranas „Pērles” Lūznavos dvare	Pils iela 8, Lūznavā, Rēzeknes novads, LV-4627	+371 28233994		Rezervācija ne vēlīau kaip pīrēs 24 valandas!

GPS	Žymējimas zemeļlapjē	Pavadinimas	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabos
56.50808, 27.33564	3	Kebabine „Ausmeņa Kebabs“ Rēzeknēje	Nikodema Rancāna iela 41, Rēzekne, LV-4601	+371 20112200		
56.54752, 27.72586	4	Kavinē „Kristīne“ Ludzoje	Baznīcas iela 25, Ludza, Ludzas novads, LV-5701	+371 26527888		
57.12282, 27.25983	5	„Kureti Café“ – Balvu aktyvaus gyvenimo būdo centras	Bērpils iela 62c, Balvi, Balvu novads, LV-4501	+371 29336428		
55.87377, 26.52436	6	Šimos restoranas „SkovoroTka“ Daugpilyje	Rīgas iela 65, Daugavpils, LV-5401	+371 28000034	https://skovorotka. business.site/	
55.86818, 26.51580	7	Restoranas „Gubernators“ Daugpilyje	Lāčplēša iela 10, Daugavpils, LV-5401	+371 65422455	http://www. gubernators.lv/	
56.38794, 26.15266	8	Kavinē „Kalnakrogs“ (Kalno smuklē)	Jaunā muiža, Turku pagasts, Līvānu novads, LV-5316	+371 29343049		

18.4. Apgyvandinimas

GPS	Žymējimas zemeļlapjē	Pavadinimas	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabos
56.08990, 27.55306	1	Glampingas „Uz salas“ (saloje) – pojuču nakynē	Jelgavas iela 10, Dagda, Krāslavas novads, LV-5674	+371 28214800	https://uzsalas. com/	Vasaros metu
56.29882, 27.50462	2	Polsio kompleksas „Rāznas stāvkrasti“ (Statūs Raznos krantai)	Lesinski, Kaunatas pagasts, Rēzeknes novads	+371 20221941		
56.35785, 27.26052	3	Lūznavos dvaras (rezidencija)	Pils iela 8, Lūznava, Rēzeknes novads, LV-4627	+371 28686863	http://www. luznavasmuiza.lv	Reservation no later than 24 hours in advance!
56.50039, 27.32731	4	Viešbutis “Kolonna Hotel Rēzekne”	Brīvības iela 2, Rēzekne, LV-4601	+371 64607820	https://www. hotelkolonna.com/ lv/rezekne/	
56.54725, 27.58905	5	Poilsio kompleksas „Dzerkaļi“ prie Cirmos ežero	Dzerkaļi, Cirmas pagasts, Ludzas novads	+371 26182240		
55.87156, 26.51713	6	Viešbutis „Park Hotel Latgola”	Ģimnāzijas iela 46, Daugavpils, LV-5401	+371 65404900	http://www. hotellatgola.lv/	

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Pavadinimas	Adresas	Telefonas	Tinklapis	Pastabos
55.86755, 26.53065	7	Viešbutis „Biplan Hotel“	18. Novembra iela 50, Daugavpils, LV-5401	+371 29999950	https://biplan.lv/	
55.90349, 26.37631	8	Viešbutis, restoranas ir karinės technikos muziejus „Sventes muiža“ (Sventės dvaras)	Alejas iela 7, Svente, Sventes pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5473	+371 65427822		
56.35958, 26.16913	9	Šiuolaikinių Latgalos amatų vertybių namai ir išskirtiniai nakvynės namai „Handmade Latgola“	Vectīcībnieku iela 15, Līvāni, Līvānu novads, LV-5316	+371 29443621	https://www.handmadelatgola.lv/	
56.15134, 26.61146	10	Arendolės dvaras	Arendole, Rožkalnu pagasts, Preiļu novads, LV-5325	+371 29421413	http://www.arendole.lv/	Išankstinis rezervavimas
56.13320, 26.99854	11	Svečių namai „Aglonas cakuli“ ant Ciryšos ežero kranto	Ezera iela 4, Aglona, Aglonas pagasts, LV-5304	+371 29333422	http://www.aglonascakuli.lv/	

19. Tarpvalstybinis turistinis maršrutas „Profesionalios amatininkystės įgūdžiai turizmo aplinkoje“. Latgala – Aukštaitija – Žiemgala.

Pojūčiams, patirčiai ir malonumui: nuo Balvų iki Duobelės per Latgalos, Aukštaitijos ir Žiemgalos regionus. Metas susiruošti!

Kiekvieną kartą leidžiantis kelionėn – trumpesnėn ar ilgesnėn – sukyla nuostabus jaudulingas džiaugsmas, žadantis – nuotykius bus! Ypač jei tai tikslinga kelionė ir joje galima pamatyti, patirti, pasigrožėti, pasidžiaugti ir išmokti ką nors naujo. Įgyti naujų įgūdžių ir pamatyti veikiančius meistrus, pačiam dalyvauti kuriant stebuklą. Pajusti, kaip tarp pirštų slysta molis, pamatyti, kaip iš siūlų gimsta audinys, o avies iš vilnos – minkštas siūlų kamuolys, išlieti savo ypatingą žvakę rudens vakarams ir įkisti krosnin savo rankomis suformuotą duonos kepalaitį. O tada išeiti į lauką – į gamtą: užlipti į aukštą kalną ir pamatyti, koks platus yra pasaulis, arba pasivaikščioti virš medžių lajų, pabėgioti miške ir susitikti su pasakų personažais arba linksmai juokiantis ieškoti išėjimo iš labirinto. Užvertus galvą žiūrėti, kaip didingai į dangų kyla bažnyčių bokštai, sužinoti, kokias paslaptis saugo seni restauruoti dvarai ir pilys bei jų vaizdingi parkai ir sodai. Viso maršruto metu galima įsitikinti regionų tradicijų ir etnografijos įvairiapusiškumu, bei tuo, kaip istorija persipynė su šiuolaikiškumu. Mėgausimės dvasios milžinų buvimu jiems skirtuose muziejuose, sužinosime stebinančius faktus karinės technikos ekspozicijoje ar leisimės pavėjui pasivažinėti rankiniu geležinkelio vežimėliu – drezina. Daugiau kaip 70 įdomių turistinių vietų mūsų laukia keliaujant nuo Balvų Latgaloje iki Duobelės Žemgaloje, per Aukštaitiją Lietuvoje. Laikas į kelią!

19.1. Maršrutas Nr. 3 skaičiais

Visas maršruto ilgis – **1196.04 km⁴²**

Atstumas nuo Rygos centro iki maršruto pradžios taško – **222 km⁴³**

Atstumas nuo Vilniaus centro iki maršruto pradžios taško – **344 km⁴³**

Atstumas nuo maršruto galutinio punkto iki Rygos centro – **76 km⁴³**

Atstumas nuo maršruto galutinio punkto iki Vilniaus centro – **291 km⁴³**

19.2. Tarpvalstybinis turisticinis maršrutas. Informacinė lentelė, kurioje pateikti kontaktiniai duomenys, adresai ir atstumai tarp lankytinų vietų. Amatinių dirbtuvės ir lankytinos vietos.

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Pastabos
57.13106, 27.25701	1	Balvų dvaro pilis ir Balvų krašto muziejus	Brīvības iela 46, Balvi, LV-4501, Latvija	+371 64521430	http://www.muzejs.balvi.lv	**
57.19166, 27.67761	2A	Viliakos ežero salas pasivaikščiojimų takas	Liepnas iela 48, Viļaka, Balvu novads, LV-4583, Latvija	+371 28386859		automobiļu stovējimo aikštelē; *
57.17853, 27.68105	2B	Jēzaus Širdies Romos kataliķu bažnyčia Viļakoje	Baznīcas iela 56, Viļaka, Viļakas pilsēta, LV-4583, Latvija	+371 29522542		
57.05257, 27.64164	3	Kalvio dirbtuvēs	Parka iela 2, Šķilbani, Šķilbēnu pagasts, Balvu novads, LV-4587, Latvija	+371 26519040		**
57.01088, 27.70417	4	"Zeļču sola"	"Janki", Zeļči, Šķilbēnu pagasts, Balvu novads, LV-4587, Latvija	+371 29754060		Īsikūres pasienio juostoje!; **
56.96950, 27.69049	5	"Vilībalt" suvenyrai	"Strautiņi", Demerova, Baltinavas pagasts, Balvu novads, LV-4594, Latvija	+371 26426889		Īsikūres pasienio juostoje!; **
56.98471, 27.63651	6A	Briežuciemo teminis kaimas - "Kroniši"	"Kroniši", Briežuciema pagasts, Balvu novads	+371 26133911		Naminē duona; **
56.99232, 27.59549	6B	Briežuciemo teminis kaimas - "Leatherely"	Liepas, Bēliņi, Briežuciema pagasts, Balvu novads, LV-4595, Latvija	+371 28303578		Odos gaminiai; **
56.96183, 27.59353	6C	Briežuciemo teminis kaimas - "Tautas nams"	"Briežuciems", Grūšļeva, Briežuciema pagasts, Balvu novads., LV-4595	+371 28781631		Tekstilēs menas; **
56.94029, 27.64683	7	Valentinos Daukstēs audimo dirbtuvēs	Jaunā iela 12a, Baltinava, LV-4594, Latvija	+371 29325894		**
56.77818, 27.71777	8	Šmakovkos varykla „Latgolys Šmakovka“	Kļavu iela 11, Malnava, Malnavas pagasts, Ludzas novads, LV-5750, Latvija	+371 28321856	http://www.latgalessmakovka.lv	

**) Aprašymas ir nuotraukos – žiūrėkite Latgalos vietinių turistinių maršrutų skiltis!

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Pastabos
56.59401, 27.99020	9	Kūrybinio poilsio centras „Līdumnieki“	Tautas iela 2, Līdumnieki, Līdumnieku pagasts, Ludzas novads, LV-5719, Latvija	+371 29242779		**
56.54849, 27.72698	10	Ludzas amatų centras	Tālavijas iela 27a, Ludza, LV-5701, Latvija	+371 29467925	https://www.ludzasamatnieki.lv	automobiļu stovējimo aikštelē; **
56.51330, 27.33563	11	Prekės ženkla „Zelma Kraft“	Atbrīvošanas aleja 130, Rēzekne, LV-4601, Latvija	+371 26447073	https://www.zelmakraft.lv	**
56.51331, 27.33575	12	Etnografinio apavo dirbtuvės „Kristāla kurpīte“	Atbrīvošanas aleja 130, Rēzekne, LV-4601, Latvija	+371 29474998	http://www.kurpite.lv	**
56.50316, 27.32578	13	Latgalos ambasada GORS Rēzeknēje	Pils iela 4, Rēzekne, LV-4601, Latvija	+371 64633303	https://www.latgalesgors.lv	
56.35785, 27.26082	14	Restoranas „Pērles“ Lūznavos dvare, Lūznavos dvaras (rezidencija)	Pils iela 8, Lūznava, Rēzeknes novads, LV-4627, Latvija	+371 28686863	http://www.luznavasmuiza.lv	išankstinis rezervavimas 24h
56.27926, 27.41520	15	Mākoņkalns (Debesų kalnas) su vaizdu j Raznos ežerā	Mākoņkalna pagasts, Rēzeknes novads			automobiļu stovējimo aikštelē
56.19024, 27.39717	16	„Muziejus „Andrupenes lauku sēta“ (Andrupienės sodyba)	Skolas iela 5, Andrupene, Andrupenes pagasts, Kraslavas novads, LV-5687, Latvija	+371 26458876		
56.09316, 27.53967	17	Dagdos Švenčiausiosios Trejybės Romos katalikų bažnyčia	Asūnes un Alejas ielu krustojums, Dagda, Krāslavas novads, LV-5674			
55.87397, 27.53405	18	Bendruomenė „Laimīgi Indrā“	Sporta iela 1, Indra, LV-5664, Latvija	+371 20266514		**
55.87566, 27.54030	19	Audimo dirbtuvės „Indra“	Rīgas iela 3, Indra, LV-5664, Latvija	+371 26430121		**
55.89262, 27.14622	20	Priedainės apžiūros bokštas prie Kraslavos su vaizdu j Dauguvos vingius	“Priedaine, Krāslava, Krāslavas novads, LV-5601			

**) Aprašymas ir nuotraukos – žiūrėkite Latgalos vietinių turistinių maršrutų skiltis!

GPS	Žymējimas Zemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Pastabas
55.90090, 27.16114	21	Kraslavos amatų centras / Grafu Pliateriu pils kompleksas su parku Kraslavoje	Pils iela 10, Krāslava, LV-5601, Latvija	+371 26348644		automobiļu stovējimo aikštelē; **
56.12499, 27.01385	22	Aglonas bazilika	Ciriša iela 8, Aglona, Aglonas pagasts, LV-5304, Latvija	+371 65381109	https://www. aglonasbazilika.lv	automobiļu stovējimo aikštelē; **
56.05756, 26.77527	23	Višķu Šventojo Jono Krikštytojo Romos kataliku bažnyčia	Krāslavas iela 2, Višķi, Višķu pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5481, Latvija	+371 29470188		
56.06446, 26.75634	24	Višķu amatiniku kaimas	Parka iela 2, Višķu tehnikums, Višķu pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5481, Latvija	+371 29207737		**
56.20227, 26.78557	25	Rainio muzejus „Jasmuiza“	Parka iela 3, Aizkalne, Aizkalnes pagasts, LV-5305, Latvija	+371 29427554	http://www. aspazijarainis.lv/ raina-muzejs- jasmuiza/	
56.21813, 26.78318	26	Keramikos darbtuvēs „Jašas podi“ (Jašos puodai)	„Jašas podi“, Aizkalnes pagasts, Preiļu novads, LV-5305, Latvija	+371 29175252	http://www. jasaspodi.com	**
56.28608, 26.72276	27	Preiļu dvaro rūmu kompleksas ir parks	Pils parks, Preiļi, LV-5301, Latvija	+371 29100689		automobiļu stovējimo aikštelē, Preiļi TIC
56.29219, 26.73307	28	Porceliano darbtuvēs Piece Of Touch	Jaunā iela 8, Preiļi, LV-5301, Latvija	+371 25729888		**
56.29139, 26.71546	29	Polikarpo Čermiavsko keramikos namai	Talsu iela 21, Preiļi, LV-5301, Latvija	+371 29429630		**
56.32160, 26.52292	30	Žolininkēs pirtelē	„Latīņi“, Krivoki, Sutru pagasts, Līvānu novads, LV-5334, Latvija	+371 29425194		**
56.41140, 26.49038	31	Lienas rotas (Lienos papuosalai)	„Liepiņas“, Borovka, Rudzātu pagasts, Līvānu novads, LV-5328, Latvija	+371 29448328		**

**) Aprašymas ir nuotraukos – žiūrėkite Latgalos vietinių turistinių maršrutų skiltis!

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Pastabos
56.35591, 26.16314	32	Lyvanų stiklo ir amatų centras	Domes iela 1, Līvāni, LV-5316, Latvija	+371 28603333	https://www.livanustikls.lv	automobilių stovėjimo aikštelė; ***
56.34419, 26.17748	33	Liaudies taikomosios dailės studija „Dubna“	Sporta iela 5, Līvāni, LV-5316, Latvija	+371 29262019		**
56.25876, 26.20633	34	Jersikos Kristaus Atsimainymo stačiatikių bažnyčia	Jersika, Jersikas pagasts, Līvānu novads, LV-5315, Latvija			
56.21973, 26.21483	35	Dauguvos perkēla prie Dunavos	Gospori, Jersikas pagasts, Līvānu novads, LV-5315, Latvija	+371 22467117		Tik vasaros metu
56.07072, 26.12788	36	Rankdarbių dirbtuvės „Māra“	Bebrenes profesionālā vidusskola, Bebrene, Bebrene pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5439, Latvija	+371 28608302		**
55.90349, 26.37631	37	Viešbutis, restoranas ir karinės technikos muziejus „Sventes muiža“ (Sventės dvaras)	Alejas iela 7, Svente, Sventes pagasts, LV-5473, Latvija	+371 65427822		
55.88378, 26.49743	38	Daugpilio tvirtovė / Daugpilio Marko Rotko meno centras	Daugavpils cietokšņa Kultūras un informācijas centrs, Nikolaja iela 5, Daugavpils, LV-5401, Latvija	+371 28686331	https://www.rothkocenter.com	Daugpilio tvirtovės TIC; **
55.86597, 26.52455	39	Daugpilio molio meno centras	18. Novembra iela 8, Daugavpils, LV-5401, Latvija	+371 65425302	http://dnmm.lv/lv/Daugavpils-Malamakslas-centrs/	**
55.87490, 26.53486	40	Istorinė Daugpilio šratų gamykla	Varšavas iela 28, Daugavpils, LV-5401, Latvija	+371 27766655	http://www.dsr.lv	
55.87096, 26.51669	41	Šmakovkos muziejus Daugpilyje	Rigas iela 22A, Daugavpils, LV-5401, Latvija	+371 25666201	https://www.smakovka.lv	Jėjimas iš Vienybės aikštės pusės
55.81647, 26.45622	42	Rainio namai Berkenėlėje	Birkinēļi, Kalkūnes pagasts, Augšdaugavas novads, LV-5449, Latvija	+371 65474368	http://rainamaja.lv	

**) Aprašymas ir nuotraukos – žiūrėkite Latgalos vietinių turistinių maršrutų skiltis!

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Pastabos
55.72757, 26.24494	43	Zaraso ežero apžvalgos ratas	D. Bukonto g. 20, Zarasai 32132, Lietuva			automobilių stovėjimo aikštelė
55.47546, 25.39332	44	Vytauto Valiušio keramikos muziejus	Topolių g. 7, LT-28361 Leliūnai, Utenos r., Lietuva	+370 68622807		
55.50091, 25.21629	45	Burbiškio dvaras	Parko g. 1B, Burbiškio kaimas, Anykščių rajonas 29211, Lietuva	+370 61673095	https://www.burbiskis.lt	
55.48051, 25.08187	46	Labirintų pramogų parkas	Skapiškių k. 5, Anykščiai Skapiškių k, 29168, Lietuva	+370 65219991	https://www.labirintu-parkas.lt	
55.48528, 25.05987	47	Medžių lajų takas	Dvaronių k. 5, Anykščiai 29168, Lietuva			
55.53265, 25.10854	48	Siauruko muziejus	Vilties g. 2, Anykščiai 29107, Lietuva	+370 61281067		
55.52913, 25.12010	49	Anykščių menų inkubatorius - menų studija	J. Biliūno g. 53, Anykščiai 29110, Lietuva	+370 65244555	https://www.menuinkubatorius.lt/	
55.57331, 25.08673	50	Anykščių rajono tradicinių amatų centras Niuronyse / Arklio muziejus	Muziejaus g. 4, Niūronys 29175, Lietuva	+370 62370629	https://arkliomuziejus.lt	automobilių stovėjimo aikštelė
55.65023, 25.09574	51	Ligitos ir Kazio Morkūnų "Pintinių sodelis"	Sielių g. 20, Sedeikiai 29331, Anykščiai district, Lietuva	+370 61600451		
55.59737, 24.35631	52	Bistrampolio dvaras	Bistrampolio g. 1, Kučių kaimas 38240, Panevėžio r., Lietuva	+370 68566151	https://bistrampolis.lt	
55.50415, 24.30277	53	Senasis Ramygalos malūnas	Dariaus ir Girėno g. 46B, Ramygala 38265, Lietuva	+370 69981131		
55.47430, 24.14701	54	Radviliškių kaimo kepykla	Truskavos g. 12, Linkaučiai 58424, Radviliškių k., Panevėžio r., Lietuva	+370 68730226	https://radviliskiai.lt	
55.64673, 24.22606	55	Upytės Tradicinių amatų centras	3050, Upytė 38291, Panevėžio r. sav. Lietuva	+370 62657415		automobilių stovėjimo aikštelė
55.68856, 24.15368	56	Naujamesčio kultūros centras - Dailės galerija	S. Nėries g 14, Naujamiestis 38335, Lietuva	+370 61005255	https://www.naujamesciokultura.lt	automobilių stovėjimo aikštelė

**) Aprašymas ir nuotraukos – žiūrėkite Latgalos vietinių turistinių maršrutų skiltis!

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklalapis	Pastabos
55.80572, 24.01537	57	Smilgių etnografinė sodyba	Panevėžio g. 21, Smilgiai 38374, Lietuva	+370 45553639		
55.84266, 24.33786	58	Skulptoriaus Juozo Zikaro memorialinis muziejus	Paistrio kultūros centras, Jaunystės g. 1, Gegužinė 38432, Lietuva	+370 45554325		Kontaktai skirti kultūros centrui, o ne memorialiniams namams!
55.82843, 24.36010	59	Įstros Aviaparko lėktuvų muziejus	Stanionių kaimas, Panevėžio rajonas, LT-38436, Lietuva	+370 45554332	http://www.aviapark.lt	
56.12361, 24.47707	60	Raubonių vandens malūnas ir karšykla-verpykla	3129, Raubonių k, Raubonys 39447, Lietuva	+370 69814356		
56.20495, 24.75357	61	Biržų pilis	J. Radvilos g. 3, Biržai, Lietuva	+370 45033390		
56.20786, 24.72333	62	„Rinkuškių“ alaus muziejus	Rinkuškių alaus darykla, Alyvų g. 8, Biržų k., 41180 Biržų r., Lietuva	+370 45035293		
56.44056, 24.57938	63	Auseklio malūnas ir muziejus po atviru dangumi	„Ausekļu dzirnavas“, Bārbeles pagasts, Vecumnieku novads, LV-3905	+371 26396878	https://www.ausekludzirnavas.lv	
56.40334, 24.17802	64	Bauska pilis	Pilskalns, Bauska, LV-3901, Latvija	+371 63922280	https://www.bauskaspils.lv	automobilių stovėjimo aikštelė
56.41455, 24.02186	65	Rundalės rūmų kompleksas	Pilsrundāle, Rundāles pagasts, Bauskas novads, LV-3921 Latvija	+371 26499151	https://rundale.net	automobilių stovėjimo aikštelė
56.48574, 23.36863	66	Latvijos valstybinių miškų Tērvetės gamtos parkas	„Tērvetes sils“, Tērvetes pagasts, Dobeles novads, LV 3730 Latvija	+371 28309394	https://www.mammadaba.lv/galamerki/lum-dabas-parks-tervete	automobilių stovėjimo aikštelė
56.56670, 23.29781	67	Amatų dirbtuvės „Piesta“	Skolas iela 6A, Auri, Dobeles novads, LV-3710 Latvija	+371 29396559	http://www.piesta.lv	
56.48222, 23.06821	68	Liaudies taikomosios dailės studija „Bēne“	Stacijas iela 8, Bēne, Bēnes pagasts, Dobeles novads, LV-3711 Latvija	+371 26196628		

GPS	Žymėjimas žemėlapyje	Dominančio taško pavadinimas	Adresas	Kontaktinis telefono numeris	Tinklapis	Pastabos
56.46307, 22.89434	69	Liaudies taikomosios dailės studija "Auce" / Aucės amatų namai	Raiņa iela 14, Auce, Dobeles novads, LV-3708 Latvija	+371 28396984		
56.46825, 22.88766	70	Vecauce pils	Akadēmijas iela 11a, Vecauce, Vecauces pagasts, Dobeles novads, LV-3708 Latvija	+371 29195959	http://www.vecauce.lv/vecauces-pils/	
56.62229, 23.27156	71	Dobelės piliakalnis ir pils	Brīvības iela 2c, Dobeļe, LV-3701 Latvija	+371 22027275		
56.62346, 23.28333	72	Dobelės amatų namai	Baznīcas iela 8, Dobeļe, LV-3701, Latvija	+371 22049477		

AMATININKAI

LATGALA

AUKŠTAITIJA

ŽIEMGALA

19.3. Svarbiausių turistinių lankytinų vietų, kurios įtrauktos arba susijusios su tarpvalstybinio maršrutu, trumpi aprašymai⁴⁴

19.3.1. GORS

Latgalos ambasadoriūs – GORS yra pirmoji visiškai nauja akustinė koncertų salė Baltijos valstybėse. Latgalių kalba GORS reiškia dvasią. GORS – tai daugiafunkcinė šiuolaikinė kultūrinė aplinka, kurioje susitinka skirtingų rūšių kultūra ir menas, istorinės Latgalos vertybės ir pasaulinės tendencijos, regiono kultūros bei istorijos paveldas ir naujausios kartos inovacijos. Vieta, kur galima pasisemti įkvėpimo ir entuziazmo, vieta, kuria galima didžiuotis. Vieta, kurioje galima pajusti, išgirsti ir paliesti Latgalos dvasią.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://biletes.latgalesgors.lv/lv/node/75>

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/latgales-vestnieciba-gors>

<https://rezekne.lv/ko-redzet/latgales-vestnieciba-gors/>

19.3.2. Luznavos dvaras

Luznavos dvaras pastatytas XX a. pradžioje ir yra žinomas kaip Latgalos modernizmo stiliaus perlas. Šiandien pastatas rekonstruotas ir tapo svarbia kultūros, edukacinių ir pramoginių projektų bei renginių

vieta. Čia vyksta koncertai, parodos, seminarai, konferencijos, šventiniai renginiai, santuokos ceremonijos ir edukacinės ekskursijos. Dvarą supa gražus kraštovaizdžio parkas su pasivaikščiojimo taku.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<http://www.luznavasmuiza.lv/>

<https://latgale.travel/listing/luznavas-muiza-un-parks/>

<https://rezeknesnovads.lv/viesiem/aktiva-atputa/luznavas-muizas-apbuve-ar-parku/>

19.3.3. Mākuoņkalns (Debesų kalnas) ir Raznos ežeras

Mākuoņkalns stūkso netoli Raznos ežero, Latgalos aukštumoje, Rēzeknės savivaldybės Makuoņkalno valsčiuje. Kalvos aukštis – 247,4 m virš jūros lygio, 1252 m. ant kalvos viršūnės Livonijos ordinas pastatė kryžiuočių tvirtovę Latgaloje – Volkenbergo pilį. Šiandien yra išlikę tik didelės gynybinės sienos fragmentai. Laiptais galima pakilti į kalvos viršūnę, iš kur atsiveria nuostabus Raznos ežero ir jo apylinkių vaizdas.

Raznos ežeras dar vadinamas Latgalos jūra. Tai antrasis pagal dydį (paviršiaus plotą) Latvijos ežeras ir didžiausias pagal vandens tūrį. Ežeras yra Raznos nacionalinio parko teritorijoje. Ežere yra 10 salų, kurių visų pavadinimai skirtingi. Ežero gilumoje gyvena maždaug 26 rūšių žuvys. Ežero pakrantėse yra gerai įrengtų poilsiaviečių, kur galima rasti įvairių užsiėmimų ir laisvalaikio galimybių.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/makonkalns-un-volkenbergas-pilsdrupas>

<https://lv.wikipedia.org/wiki/Mākuoņkalns>

<https://rezeknesnovads.lv/viesiem/dabas-objekti/makonkalns/>

<https://latgale.travel/listing/raznas-nacionalais-parks/>

<https://rezeknesnovads.lv/viesiem/apskates-objekti/raznas-ezers/>

19.3.4. Gamtos parkas „Dauguvos kilpos“

Gamtos parkas yra Dauguvos upės slēnyje nuo Kraslavos iki Naujenēs. Tai vienintelē vieta Latvijoje, kur yra išlikusi Dauguvos senvagē. Šiame krašte upē suformuoja 8 dideles kilpas, kurių kiekvienos ilgs siekia 4–6 km. Ypač įspūdingas vaizdas iš paukščio skrydžio atsiveria užkopus į 24 m aukščio Vasargeliškių arba 32 m aukščio Priedainēs apžvalgos bokštą, kuris yra vienas aukščiausių Latvijoje.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/dabas-parks-daugavas-loki>

<https://www.visitdaugaupils.lv/turisma-objekts/dabas-parks-daugavas-loki/>

<https://latgale.travel/listing/dabas-parks-daugavas-loki/>

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/vasargelisku-skatu-tornis>

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/priedaines-skatu-tornis>

19.3.5. Viškių Romos katalikų šv. Jono Krikštytojo bažnyčia

Viškių Romos katalikų šv. Jono Krikštytojo bažnyčia yra valstybinės reikšmės architektūros paminklas, vienas iš nedaugelio Daugpils rajono sakralinių pastatų, pastatytų iš skaldytų akmenų ir priklausančių vieno bokšto bazilikinių kryžiaus formos bažnyčių tipui. Bažnyčios statybos projekto autorius – talentingas Liepojas architektas Kārlis Rīdvaldis Strandmanis.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.visitdaugaupils.lv/turisma-objekts/visku-su-jana-kristitaja-romas-katolu-baznica/>

<https://www.viski.lv/apmekšanas-vietas/>

<https://zudusilatvija.lv/objects/object/7095/>

19.3.6. J. Rainio muzejus „Jasmuiža“

J. Rainio muzejus „Jasmuiža“ įsikūręs vingiuoto upelio Jāša, kuris teka per Preilių savivaldybės Aizkalnės valsčių, dešiniajame krante. Poeto muziejuje Latgaloje galima susipažinti su aplinka, kurioje poetas praleisdavo atostogas, kai mokėsi mokykloje ir studijavo universitete, sužinoti J. Rainio pirmąsias meilės istorijas. Be to, rekonstruotose Andrejus Paulāns dirbtuvėse, kur yra keramikos degimo krosnis, ir ekspozicijų salėje galima apžiūrėti įspūdingą Latgalos keramikos kolekciją.

„Jasmuiža“ dvaro, kuriame įsikūręs Rainio muzejus, ūkvedžio name veikia ekspozicija apie poeto mokyklinius ir studijų metus. Ekspozicijų salė įrengta dvaro karvidėse. Ekspozicijos salėje galima apžiūrėti ir Latgalos keramikų dirbinių parodą. Čia eksponuojami namų apyvokos daiktai ir dekoratyvinės keramikos dirbiniai, kuriuos pagamino daugiau kaip 200 regiono puodžių. Andrejus Paulāns dirbtuvių keramikos degimo krosnyje galima susipažinti su aplinka, kurioje gyveno ir dirbo Latgalos puodžiai XIX a. pabaigoje ir XX a.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://memorialiemuzeji.lv/museums/raina-muzejs-jasmuiza/>

<https://visitpreili.lv/lv/turisms/what-to-see/muzeji-un-kolekcijas/raina-muzejs-jasmuiza>

<https://www.muzeji.lv/lv/muzeji-latvija/museum/raina-muzejs-jasmuiza>

<https://kulturasdati.lv/lv/muzeji/raina-muzejs-jasmuiza>

19.3.7. Preilių dvaro rūmų kompleksas

Vienas gražiausių Latgalos istorinės architektūros pavyzdžių – Preilių dvaro kompleksas su parku. Dvaro pastatų architektūroje persipina neogotikinis, klasicizmo ir romantizmo stiliai. Jau keletą metų vyksta dvaro rūmų renovacija, todėl pastatą galima apžiūrėti tik iš išorės. Dvaro parko plotas siekia maždaug 47 ha ir yra didžiausias miesto parkas Latvijoje. Parko zonoje yra daug poilsio galimybių, vasaros metu galima išsinuomoti valtį.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://latgale.travel/listing/preilu-parks-un-borhu-muizas-komplekss/>

<https://www.pilis.lv/act/castls-manors/castle-popup?id=9371>

<https://www.atrastaluvija.lv/objekts/preilu-muizas-komplekss-un-parks/>

19.3.8. J. Rainio muziejai Tadenavoje ir Berkenelėje

J. Rainio muziejus Tadenavoje – tai vieta, kurioje gimė žymus Latvijos poetas Jānis Rainis (tikroji pavardė Jānis Pliekšāns; 1865–1929). Čia poetas praleido pirmuosius trejus su puse savo gyvenimo metų. Muziejaus ekspozicija suprojektuota kaip žaidimas, kur Rainio literatūros paveldą galima patyrinėti žaidžiant interaktyvius žaidimus.

Vėliau Rainis gyveno Berkenelėje, kur susiformavo būsimo poeto asmenybė ir pasaulėžiūra. Čia jis parašė savo pirmuosius eilėraščius. Pastate įsikūręs muziejus, jame rengiamos parodos ir įvairūs renginiai. Berkenelės pusdvarį sudaro gyvenamasis namas, arklidės, svirnas, ledainė ir didžiulis sodas. Netoliese auga liepų alėja, už kurios – Berkenelės bažnyčia ir kapinės.

Rainio namuose Berkenelėje įrengtos patogios salės seminarams, renginiams, kūrybinėms stovykloms, plenerams, iškilmėms. Vasaros renginiams galima panaudoti ir senovinių amatų dirbtuves „KLĀTS“.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://memorialiemuzeji.lv/museums/raina-muzejs-tadenuva/>

<https://kulturasdati.lv/lv/muzeji/raina-muzejs-tadenuva>

<http://rainamaja.lv/>

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/raina-maja-berkenele>

19.3.9. Vytauto Valiušio Keramikos muziejus

Vytautas Valiušis – Lietuvos puodžių karaliumi tituluojamas tautodailininkas, keramikas, 2001 m. įkūręs vienintelį Lietuvoje tokios apimties keramikos muziejų. Jame eksponuojama daugybė tradicinės taikomosios keramikos dirbinių, surinktų iš skirtingų Lietuvos vietovių, atspindinčių amato raidą ir meistrų talentus. Dalis ekspozicijos – autoriniai Vytauto Valiušio darbai, kuriuos amatininkas dekoruoja įvairiausiomis technikomis, perimtomis iš margučių, skrynių tapybos, archeologinės keramikos puošybos. Muziejuje lankytojai turi galimybę kartu su šeimininku žiesti puodą, pamatyti, kaip džiovinami, puošiami, glazūruojami ir degami keramikos dirbiniai. 19.3.10. Aukštaitijos siaurojo geležinkelio (siauruko) muziejus Nuo XIX a. siaurasis geležinkelis ilgą laiką buvo pagrindinė Aukštaitijos regiono transporto arterija. Šiandien geležinkeliu dundantis traukinys vežioja tik turistus. Anykščių geležinkelio stotyje veikia siauruko muziejaus ekspozicija. Muziejuje galima pamatyti įvairius su siauruku susijusius eksponatus, taip pat galima pamėginti pavairuoti rankinę dreziną ir apžiūrėti teritorijoje esančius stoties pastatus.

19.3.10. Aukštaitijos siaurojo geležinkelio (siauruko) muziejus

Nuo XIX a. siaurasis geležinkelis ilgą laiką buvo pagrindinė Aukštaitijos regiono transporto arterija. Šiandien geležinkeliu dundantis traukinys vežioja tik turistus. Anykščių geležinkelio stotyje veikia siauruko muziejaus ekspozicija. Muziejuje galima pamatyti įvairius su siauruku susijusius eksponatus, taip pat galima pamėginti pavairuoti rankinę dreziną ir apžiūrėti teritorijoje esančius stoties pastatus.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.infoanyksciai.lt/lu/atrakuju-vietas/brauciens-pa-saursliezu-dzelzcelu-un-saursliezu-dzelzcela-muzejs/>

https://www.explorebaltics.eu/lu/tourism-list_poi/sauruks/

19.3.11. Anykščių Menų inkubatorius

Anykščių Menų inkubatorius – Menų studija – kūrybinių industrijų centras, kuriame dirba dešimtys kūrėjų: keramikos, odos meistrai, tekstilinių žaislų kūrėja, iliustratorė, tapytoja, mezgėja, dizainerė, kino režisierius, popieriaus ir tekstilės gaminių kūrėja, amatininkės, kuriančios rinkinius iš medaus ir bičių vaško produktų. Originaliais dirbiniais prekiaujama čia pat įsikūrusioje krautuvėlėje arba www.amimonami.com. Menų inkubatorius ne tik jungia kūrybą ir verslą, bet ir kviečia į koncertus, renginius, dirbtuves, parodas bei filmų peržiūras. Inkubatoriuje, pasitelkę virtualiosios realybės įrenginį, galite aplankyti vietas, kuriose nesate buvę, ir patirti pačius įdomiausius ar ekstremaliausius pojūčius, pasivaikščioti „Cosmos“ Paukščių Taku – begalybės pojūtį sukuriančiame veidrodžių kambaryje. Taip pat patraukli inkubatoriaus lauko teritorija, terasa prie Anykštos upelio, didelė lauko žaidimų erdvė, jaukios vietos poilsiui.

19.3.12. Anykščių rajono Tradicinių amatų centras Niūronyse

Niūronių kaimas garsus Arklio muziejumi – vieninteliu tokiu ne tik Lietuvoje, bet ir Baltijos šalyse. Šalia įkurtas Anykščių rajono tradicinių amatų centras, kuriame vykdoma edukacinė veikla betarpiškai siejasi su tradicinių amatų gaivinimu. Amatų centre patirtimi dalijasi amatų centro drožėjai, žolininkai, audėjos, virvių vijikai, aludariai, puodžiai ir kiti. Vyksta audimo, karpymo, duonos kepimo, žvakių liejimo, margučių marginimo, mezgimo, verpimo, muzikavimo užsiėmimai. Centre rengiami žemės ūkio darbų, dirbamų arklių, tradicinio kinkymo ir važavimo mediniais ratais pristatymai ar programos. Čia puoselėjami račiaus ir pakinktų amatai turi vos keletą analogų visoje Lietuvoje.

19.3.3.13. Ligitos ir Kazio Morkūnų „Pintinių sodelis“

„Pintinių sodelis“ – XX a. pradžios sodyboje, Pelyšos geologinio draustinio teritorijoje, įsikūręs pintinių muziejus. Sodybos šeimininkai Ligita ir Kazys Morkūnai, ilgamečiai pedagogai, sertifikuoti tradicinių amatų meistrai, tiek vaikus, tiek suaugusiuosius supažindina su pynimo amato paslaptimis, XIX–XX a. namų apyvokos daiktais, tų laikų buitimi. Pasigardžiuodami žolelių arbata su medumi išmokssite nusipinti krepšelį, malūnėlį ir saulę. Sodyboje – daug saugios erdvės vaikų žaidimams ir poilsiui, draustinio teritorijoje galėsite apžiūrėti ir gamtos paminklus, tad gamtos apsuptyje pailsės ne tik kūnas, bet ir siela.

19.3.14. Bistrampolio dvaras

Bistrampolio dvaras pastatytas XIX a. viduryje ir yra puikus neoklasikinės architektūros pavyzdys. Dvaro kompleksas atstatytas, jame veikia viešbutis, restoranas, koncertų salė, SPA centras ir XX a. senovinių daiktų ekspozicija. Sename, puikiais sutvarkytame dvaro parke stovi koplyčia ir memorialas, skirtas XIX a. knygnešių, veikusių spaudos draudimo laikais, judėjimui įamžinti.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.bistrampolis.lt/en>

<https://eden.lithuania.travel/lt/services/bistrampoles-muiza-parvietojies-brivi/>

<https://www.lankykis.lt/parkai/bistrampolio-duaras-panevezio-r-218>

19.3.15. Senasis Ramygalos malūnas

Senajame Ramygalos malūne, pastatytame dar 1929 m., iki šių dienų veikia autentiška to meto įranga. Čia vyksta edukacinė programa „Grūdo virsmas“, kurios metu lankytojai sužino apie miltų gamybą, malūnininkas Jonas Plučius papasakoja malimo procesus ir kaip šį unikalų statinį su visu inventoriumi pavyko išsaugoti iki šių dienų. Nors miltai jau malami naujomis girmomis, senosios – akmeninės – stovi ten pat, kur anksčiau. Visus agregatus – girmas, vėtyklę – suka ne dyzelinis, kaip kadaise, o elektrinis variklis. Po pažinties su malūnu, edukacijos dalyviai kviečiami paskanauti miltinių patiekalų, blynų, pyrago, duonos.

19.3.16. Radviliškių kaimo kepykla

Panevėžio rajono pakraštyje, ūkininkų Albino ir Audronės Kisielių sodyboje, Radviliškių kaime, pagal senąsias lietuvių tradicijas kepama duona ir rengiami edukaciniai užsiėmimai. Kiekvienas atvykęs gali ne tik stebėti duonos gimimo procesą, bet ir prie jo prisiliesti, minkyti tešlą, įkvėpti duonos raugo kvapo, susiformuoti duonos kepalėlių, pašauti į krosnį ir išsinešti iš kepyklos savo duonutę. Užsiėmimo metu dalyviai supažindinami su ilgu duonos keliu, pavaizduotu sodyboje pastatytame skulptūrų ansamblyje, kalbama apie tikėjimą magiškąja duonos galia, lemiančia derlių, žmogaus, šeimos gyvenimą.

19.3.17. Upytės tradicinių amatų centras

Upytės tradicinių amatų centras įsikūręs naujai įrengtame unikaliame iš šiaudų ir molio pastatyame ekologiškame name. Pagrindinis čia vykdomos edukacinės veiklos akcentas – linininkystės puoselėjimas ir susijusių amatų vystymas. Edukacinių programų gausoje lankytojų laukia pažintis su tekstilės ir kalvystės amatais, bitininkyste, tradiciniu muzikavimu, puodininkyste, žaislų gamyba. Amatų centre vyksta užsiėmimų ciklai, skirti Vėlinių, Kalėdų, Užgavėnių ir Velykų šventėms: liejamos žvakės, veriami šiaudiniai sodai, gaminamos kaukės bei mokomasi margučių puošybos vašku. Periodiškai centre įrengtoje stacionarioje turgavietėje veikia amatininkų turgus, keramikos degimo krosnyse demonstruojamas tradicinės raugo ir juodosios keramikos degimas.

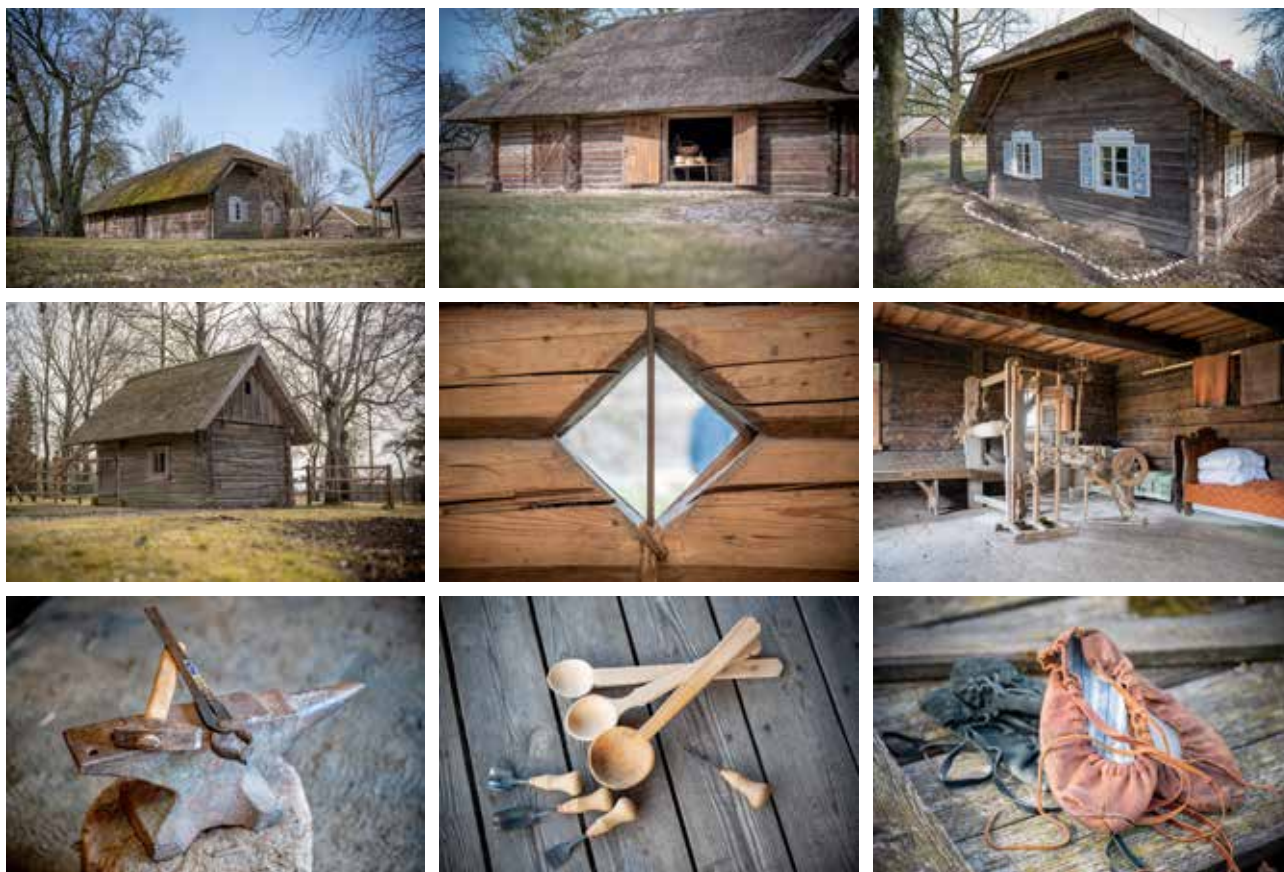
19.3.18. Naujamiesčio Kultūros centras – Dailės galerija

Naujamiesčio Kultūros centras – Dailės galerija organizuoja edukacines programas, per kurias dalyviai susipažįsta su ilgaamžė ir ypatingomis terapinėmis savybėmis pasižyminčia medžiaga – šiaudais. Jie lietuviams pasitarnauja ne tik buityje, bet ir kuriant subtilias bei tvarias puošmenas. Programose „Šiaudų fabrikėlis“, „Sukurk interjero puošmeną“, „Šiaudo giesmė“, „Šiaudo švytėjimo galia“, „Kalėdinės puošmenos“ atskleidžiamos unikalios šios medžiagos savybės ir simbolika svarbiausių švenčių kontekste. Naujamiesčio pakraštyje įkurtas šiaudinių skulptūrų parkas, kviečiantis lankytojus atkreipti dėmesį į tvarumą, susimąstyti apie beatodarišką vartojimą, žmogaus ir gamtos draugystę. Taip pat vykdoma edukacinė grojimo pučiamaisiais ir mušamaisiais muzikos instrumentais programa, galima susipažinti su Karaimų istorijos ir Lietuvos bažnyčių kronikos ekspozicijomis.

19.3.19. Smilgių etnografinė sodyba

Smilgių etnografinė sodyba atkuria autentišką XIX a. valstiečių buitį ir amatus. Sodybą sudaro šeši pastatai: gryčia, kalvė, klėtis, kluonas, tvartas, pirtis ir kopyltstulpis. Juose ir greta vyksta edukacinės programos, susipažinama su kryždirbystės tradicijomis, medžio meistrų darbais, kalvio darbo specifika, sodybos kūrimo papročiais, apavo gamyba. Lankytojai patys mokosi drožti ir atpažinti medienos rūšis, susipažįsta su kalvio darbo įrankiais, klausosi sakmių apie velnią, kalvį ir ugnį, sužino, kaip vyniotis autus, velti veltinį, skobti klumpes, išmoksta raukti nagines. Po įspūdžių kupinos programos vaišinas rugine duona, sūriu, gira ir kitais aukštaičių valgiais.

19.3.20. Skulptoriaus Juozo Zikaro memorialinis muziejus

Juozas Zikaras (1881–1944) – Lietuvos skulptorius ir menininkas, prieškarinės Lietuvos litų monetų dizaino autorius. J. Zikaras laikomas pirmuoju Lietuvos profesionaliu skulptoriumi. Skulptoriaus 120-ųjų gimimo metinių proga jo šeimai priklausančiame name 2001 m. duris atvėrė memorialinis muziejus, pasakojantis apie menininko gyvenimo etapus, dirbtuves, jo kūrybą. Lankymas ir ekskursijos – pagal išankstinį susitarimą.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://turizmogidas.lt/en/places-of-interest/kauno-rajono-savivaldybe/juozas-zikaras-memorial-museum-310>

https://en.wikipedia.org/wiki/Juozas_Zikaras

<https://modernizmasateiciai.lt/en/skulptoriaus-j-zikaro-namas/>

<https://www.paistriokc.lt/padaliniai/juozo-zikaro-muziejus/>

19.3.21. Įstros aviacijos muziejus

Įstros aviacijos muziejus įsteigtas 2006 m. Tai vienintelis Lietuvoje lėktuvų muziejus po atviru dangumi. Čia suformuota turtinga su aviacija susijusių dalykų ekspozicija: orlaivių juodosios dėžės, radiolokacijos stotys, radijo ryšio priemonės, siūstuvai, seni unikalūs mediniai propeleriai. Muziejuje rengiamos ekskursijos su gidu, yra galimybė nusifotografuoti MI-8 sraigtasparnyje.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<http://www.aviapark.lt/>

<https://visitbaltics.net/muzej-samolyotov-istros-aviaparkas-panevezhis-litua/>
<https://www.panevezysnow.lt/entry-193/places-to-visit-in-the-region/aircraft-museum/>

19.3.22. Raubonių vandens malūnas

Raubonių vandens malūnas pastatytas XIX a. pabaigoje ant Tatulos upės kranto. Raudonų plytų mūro malūno pastate kadaise veikė vilnos karšykla ir verpykla. Iki šių dienų išliko ir tebeveikia autentiški įrenginiai. Pastate įsteigtas tautinių amatų centras, kuriame apdorojama avių vilna, organizuojamos amatininkų dirbtuvės. Čia galima apžiūrėti ir muziejaus ekspoziciją.

Labai svarbu tai, kad istorinis vandens malūnas yra visai netoli nuo Raubonių poilsio ir pramogų parko, kuris labiau žinomas kaip „Dinozaurų parkas.“ Raubonių parko plotas – 16 hektarų. Jame veikia „Dinodrakonas“, arba „Dinozaurų parkas“. Tai – klasikinis pramogų parkas, kuriame lankytojus vilioja Tarzано takas. Atrakcijos ir lankytini objektai yra santykinai netoli nuo Rygos – maždaug už 100 km (104 km pagal „Michelin“). Netoliese esančioje automobilių stovėjimo aikštelėje yra įrengta ir elektromobilių įkrovimo stotelė.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<http://www.pasvalia.lt/gidas/en/objects/60-rauboniai-watermill-and-the-wool-carding-spinning-workshop>

<https://raubonys.lt/rauboniu-vandens-malunas-ir-karsykla-verpykla/>

<https://rauboniuparkas.lt/lv/apie-parka>

19.3.23. Biržų pilis

Biržų pilis pastatyta 1586–1589 m. ir yra tipiškiausias bastiono tipo pilių pavyzdys Lietuvoje. Bėgant šimtmečiams, pilis kelis kartus buvo sugriauta, tačiau visada vėl atstatyta. Dabartinis pilies pastatas yra trečioji buvusių rūmų versija. Be to, išliko arsenalo pastatas, tiltas ir gynybinio bastiono liekanos. Pilyje veikia Biržų krašto muziejus, siūlantis pramogines ir edukacines programas.

Papildomi informacijos šaltiniai:

https://www.explorebaltics.eu/lv/tourism-list_poi/birzai-pils/

<https://www.redzet.eu/photo/birzu-pils-lietuva-V-152-11>

<https://www.visitbirzai.lt/birzai-castle-birzai-region-museum-sela/>

19.3.24. Rinkuškių alaus muziejus Lietuvoje

Rinkuškių alaus darykla yra vienintelė visiškai privati lietuviško kapitalo alaus darykla, kurią įsteigė ir valdo Biržų krašto aludarių šeima. Biržai garsėja kaip Lietuvos alaus sostinė. Vienintelis Lietuvoje alaus muziejus yra įsikūręs alaus daryklos antrajame aukšte. Turistams siūlomos kelios programos, kurių metu jie gali susipažinti su senovinėmis alaus darymo tradicijomis, paragauti įvairių rūšių alaus ir gardžių užkandžių. Rinkuškių alaus darykla turi nuosavą restoraną „Alaus kelias“, kuriame galima paskanauti ypatingų, prie alaus darykloje gaminamo alaus priderintų patiekalų.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<http://www.rinkuskiai.lt/rinkuskiai-beer-museum>

<https://breweryvisits.eu/lithuania/birzai/brewery/rinkuskiai>

19.3.25. Bauskės pils

Bauskės pils – tai viduramžiais pastatyta Livonijos ordino pils. Visą pilies ansamblį sudaro rūmai, pastatyti XV a., ir išlikę griuvėsiai. Antroji ansamblio dalis – Kuržemės kunigaikščių Ketlerių rezidencija, pastatyta XVI a. Šiandien jos pastatas atnaujintas, jame veikia interjero ir istorijos muziejus. Lankytojams siūlomos teminės ekskursijos bei programos.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.bauskaspils.lv/lv/>

https://lv.wikipedia.org/wiki/Bauskas_pils

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/bauskas-pils>

19.3.26. Rundalės rūmai

Įžymiausias Latvijos baroko ir rokoko architektūros ir meno paminklas – Rundalės rūmai, kurie XVIII a. iškilo kaip Kurliandijos hercogo Ernsto Johano Birono vasaros rezidencija. Rūmus suprojektavo architektas F. B. Rastrelli. Rūmų ansambliai priklauso ir arklidės su kiemu bei ūkiniai pastatai. Šalia pilies yra parkas, kurio dalį užima baroko stiliaus sodas su rožių plantacijomis. Rūmuose veikia plati interjero ir

istorijos ekspozicija, rengiami koncertai ir įvairūs kiti renginiai.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://rundale.net/>

<https://kulturaskanons.lv/archive/rundales-pils/>

<https://www.tourism.bauska.lv/ko-redzet/pilis-un-muizas/rundales-pils-28>

19.3.27. Tērvetės gamtos parkas

Tērvetės gamtos parkas yra viena iš populiariausių turistinių ir šeimoms išvykoms pritaikytų vietų Latvijoje. Gerai prižiūrimoje, vaizdingoje parko aplinkoje galima aplankyti kelias temines sritis. Nykštukų miške laukia tikras nykštukų kaimas su mažais nameliais. Pasakų miške sutiksime įvairių pasakų personažus. Atrakcionų aikštelėje galima pasivaikščioti taku su kliūtimis, apsilankyti labirinte ir medinėje pilyje. Kurbado žemė labai tinka aktyviems keliautojams ir nuotykių mėgėjams. AB „Latvijas valsts meži“ priklausančias Tērvetės gamtos parkas pripažintas geriausia Latvijoje Europos turistinė lankytina vieta pagal EDEN projektą.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.mammadaba.lv/galamerki/lum-dabas-parks-tervete>

<http://www.tervetesnovads.lv/Karte/latvijas-valsts-mezu-dabas-parks-tervete/>

<https://www.redzet.eu/travel/apskates-vietas/parki-promenades-takas/tervetes-dabas-parks>

19.3.28. Amatų dirbtuvės „Piesta“

Natūralių produktų prekės ženklo „Piesta“ kūrėja Naja Gailė dirba su įvairiomis gamtinėmis medžiagomis – vašku, moliu, popieriumi, medžiu, cementu ir augaliniais pluoštais – džiotu ir linu. Meistrė atsiduoda įkvėpimui ir kuria aromaterapines priemones iš levandų, SPA kosmetiką, žvakės iš bičių ir sojų vaško, ekologinius muilus, modernaus dizaino keramiką iš akmens masės, betoninius indus augalams ir daug kitų naudingų dalykų. „Piesta“ prekių asortimente galima rasti tiek sojų vaško aromatinės lėkštutes aromatiniams lempoms, tiek šaltai iš augalinių aliejų virtų muilų, žolelių arbatų ir jų miltelių, rankų darbo popieriaus bei jo dizaino gaminių, kaip daiginamasis sėklų popierius. Dirbtuvėse siūlomi gamtai ir žmogui „draugiški“ gaminiai be sintetinių priedų.

Menininkė Naja Gailė veda meistriškumo kursus įvairiausiomis temomis, tad atvykus į „Piesta“ dirbtuves, galima išbandyti beveik tiek pat įvairiausių amatų, kiek jų randama ir didesniuose amatų centruose. Atkreiptinas dėmesys, kad meistriškumo kursams būtų galima paruošti reikiamą medžiagą, iš anksto registruotis turi tiek grupės, tiek individualūs lankytojai (į individualius meistriškumo kursus ne vėliau kaip prieš dvi savaites iki renginio).

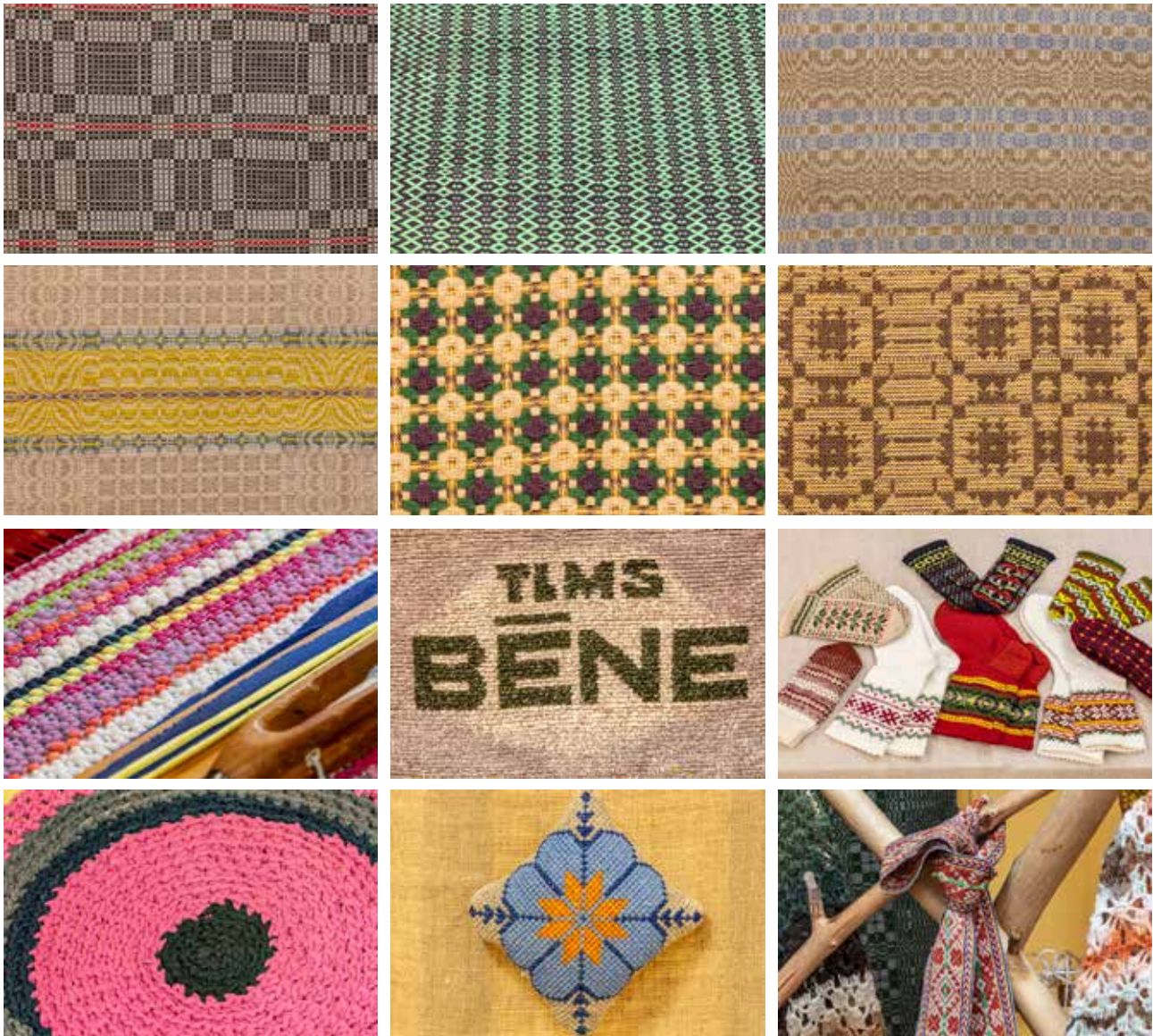
Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.dobeledara.lv/manufacturers/piesta-produkti-no-dabiskam-izejuielam-bez-maksligam-piedevam/>

https://www.youtube.com/watch?v=WSJwt_DOyS0

<http://latlitartisans.eu/lv/product/naja-gaile/>

19.3.29. Liaudies taikomosios dailės studija „Bēne”

„Bēne” studijoje tikromis senovinėmis staklėmis audžia profesionalios audėjos. Lankytojai gali apžiūrėti audėjų demonstruojamus pavyzdžius bei dalyvauti audimo užsiėmimuose. Čia galima susipažinti su Žiemgalos krašto tautiniais kostumais, jų gaminimo tradicijomis, sužinoti apie senovinius audinių raštus, ornamentus bei jų reikšmę. Galima grožėtis įvairiais baigtais darbais. Studijoje audžiama, mezgama, rišama ir neriamą. Iš kitų panašių kolektyvų šią studiją išskiria etnografinių audinių audimas, galvos apdangalų (kepuraičių) ir įvairių tautinio kostiumo komponentų gamyba. Audėjos aktyviai dalyvauja tautodailės parodose ir renginiuose. Dalyvauti meistriškumo kursuose ir mokytis austi galima tik iš anksto užsiregistravus.

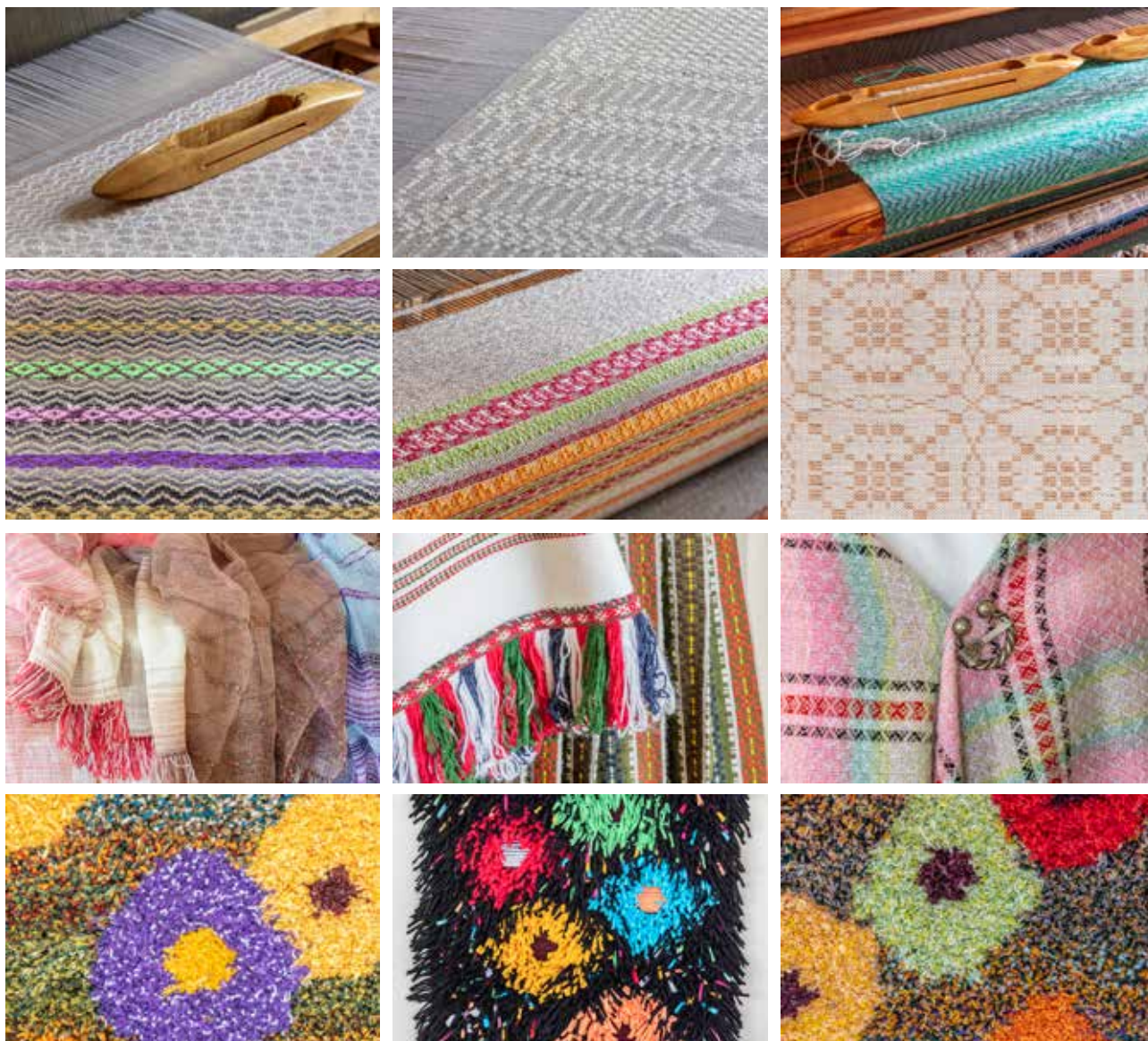
Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://kulturasdati.lv/lv/makslinieckie-kolektivi/tautas-lietiskas-makslas-studija-bene>

<https://www.auce.lv/kultura/kulturas-iestades/benes-tauntas-nams/tautas-lietiskas-makslas-studija/?DATE=2031-01-01>

<https://dobelevu.lv/tourism/amatnieku-darbnicas/tauntas-lietiskas-makslas-studija-bene>

19.3.30. Liaudies taikomosios dailės studija „Auce” / Aucēs amatų namai

Liaudies taikomosios dailės studija „Auce” yra viena seniausių, o šiuo metu aktyviausiai veikiančių amatų organizacijų Latvijoje – įkurta 1957 m. Studijoje dirba patyrusios audėjos, kurios ne tik pačios audžia, bet ir supažindina su audimo procesu bei moko kitus audimo įgūdžių. Studijos patalpose galima apžiūrėti audėjų darbus, taip pat pateikti individualius užsakymus. Liaudies taikomosios dailės studijos „Auce” kūrybiniame pasiūlyme – ir gobelenai, ir pirčiai skirti rankšluosčiai iš natūralių augalų – meldų, ajerų, kurie buvo išdžiovinti, o prieš audimą specialiu būdu sudrėkinti. Audėjos naudoja retą dviejų tūrių (dreilos) rašto audimo techniką ir plačiai Žiemgalos „žemiškąsias” spalvas – rudą, žalią ir geltoną. Studijoje taip pat kuriami etnografiniai ir istoriniai audiniai.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://kulturasdati.lv/lv/amatu-prasmes/tautas-lietiskas-makslas-studija-auce->

<https://www.auce.lv/turisms/apskates-objekti/auce/>

19.3.31. Vecaucés pils

Vecaucés pils yra vienas pirmųjų angliškojo neogotikinio stiliaus pastatų Latvijoje, kuris iškilo XIX a. viduryje. Pilį restauravus, ji tapo turizmo ir kultūros centru. Čia veikia muziejaus ekspozicija, viešbutis ir salės įvairiausiems renginiams bei iškilmėms. Iš 30 m aukščio pilies bokšto atsiveria įstabus vaizdas į 13 ha dvaro parką, kur galima leisti į ilgą pasivaikščiojimą bei mėgautis didingu kraštovaizdžiu.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<http://www.vecauce.lv/vecauces-pils/par-mums-pils/>

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/vecauces-pils>

19.3.32. Duobelės pils

Akmeninės Livonijos ordino pils yra seniausias Duobelės pastatas, kuris pastatytas 1335–1359 m. Iki šių dienų išliko ir dabar yra tinkamai apsaugotos didžiulės pilies sienos. Atliekant restauravimo darbus, atstatyta ordino pilies koplyčia ir pilies aikštės teritorija. Dabar čia veikia daugiafunkcinis kultūros, amatų ir turizmo plėtros centras „Dobele Pils“, kuriame rengiamos įvairios šventės ir kiti renginiai, o lankytojams siūlomos ekskursijos.

Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/dobeles-pils>

<https://dobelev.lv/lv/tourism/dobeles-pilseta-pilis-un-muizas-zemgalu-pilskalni-un-senas-kulta-vietas/zemgalu-pilskalns-un>

19.3.33. Dobelės amatų namai

Dobelės amatų namuose gali išmokti įvairių senųjų ir šiuolaikinių amatų. Čia galima austi, megzti, nerti, pinti, velti, gaminti papuošalus, dirbti su natūralia oda, siuvinėti, verpti ir sukti siūlus, skaptuoti šaukštus, lipdyti iš molio bei sužinoti senuosius latviškų patiekalų receptus.

Įvairovė – tai raktinis žodis: tarp Dobelės Amatų namų meistrų yra ir profesionalus papuošalų meistras, čia liejamos sojų vaško žvakės, užpildytos natūraliomis medžiagomis, taip pat praktiškai naudojamas retas mezginys (pynimas) vienu virbalu. Specialus pasiūlymas – makaronų pynimas suaugusiems ir keramikos meistriskumo kursai vaikams. Dėl meistriskumo kursų reikia kreiptis iš anksto – geriausia prieš dvi savaites.

Namo centre yra bendrasis kambarys su malkomis kūrenama krosnele, kuriančia ypatingą vienijančią, jaukią aplinką. Čia vyksta meno ir amatų parodos, įvairūs renginiai. Pažymėtina, kad ekspozicijos jaukioje Amatų namų parodų salėje keičiasi kelis kartus per metus tam, kad čia visada būtų įdomu apsilankyti dar kartą. Amatų namuose kasmet rugpjūčio pabaigoje ar rugsėjo pradžioje vyksta amatų plenerai – tai jau tapo tradicija.

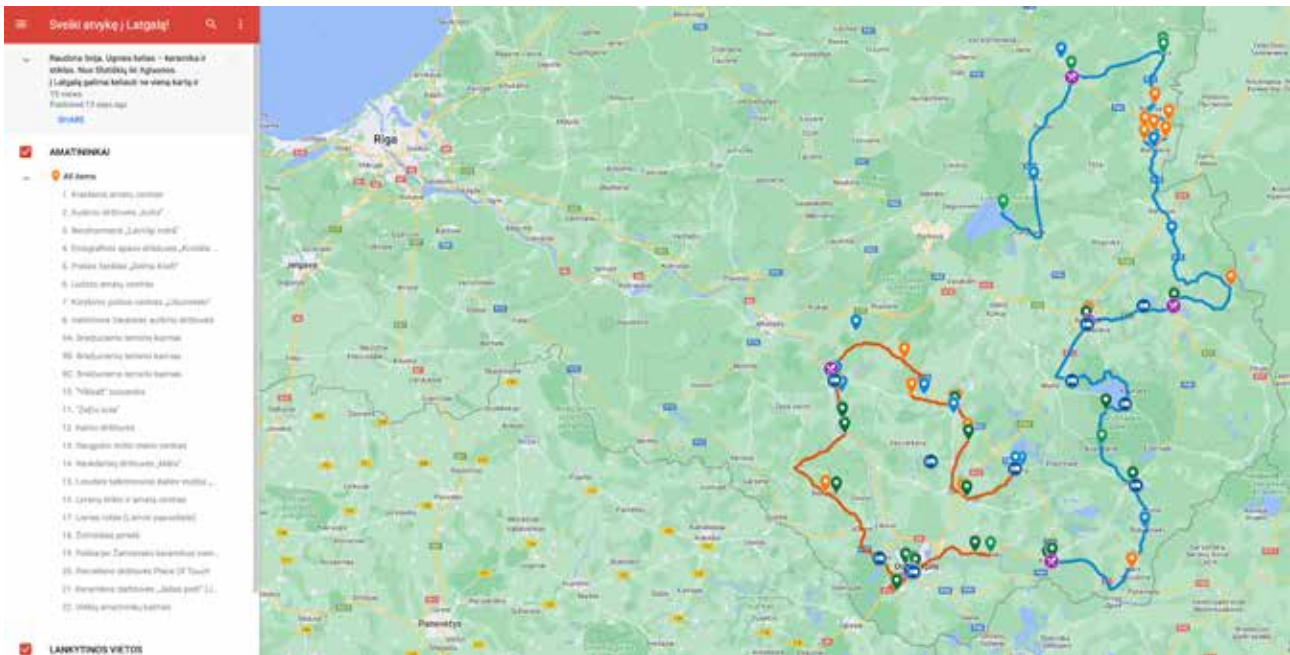
Papildomi informacijos šaltiniai:

<https://www.dobeledara.lu/manufacturers/dobeles-amatu-maja/>

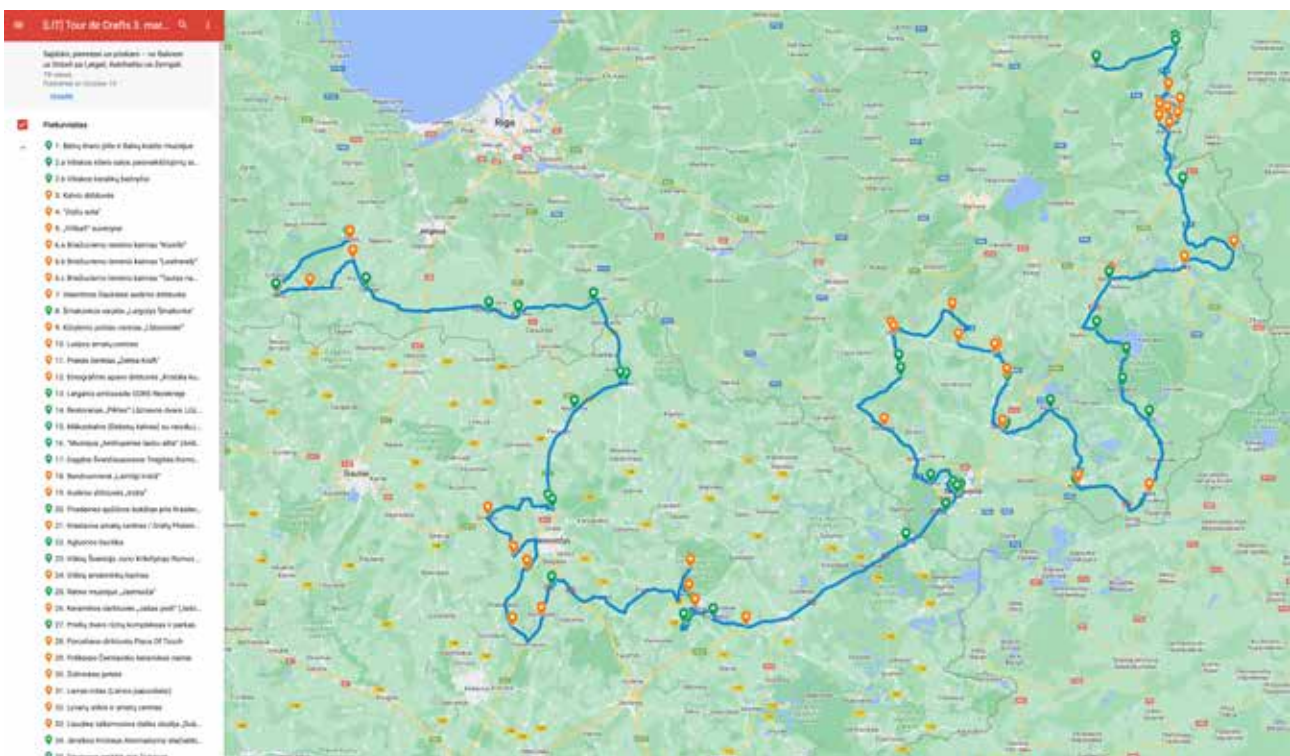
<https://www.kulturadobele.lu/amatu-maja>

20. Nuorodos į maršruto žemėlapius pasaulinėje nemokamoje priemonėje „Google Maps“.⁴⁵

Maršrutai Nr. 1 ir Nr. 2

Maršrutas Nr. 3

21. Atskirai pateiktų Projekto rezultatų sąrašas:

- 21.1. Brošiūros maketas (64 puslapiai + viršeliai); spausdinimo failas PDF formatu.
- 21.2. Brošiūros maketas; peržiūrėjimui skirtas failas PDF formatu.
- 21.3. Skrajutės – dviejų vietinių turistinių maršrutų Latgalos regione („Amatininkystė Latgalos regione“) sulankstomo žemėlapis – maketas; spausdinimo failas PDF formatu.
- 21.4. Skrajutės – dviejų vietinių turistinių maršrutų Latgalos regione („Amatininkystė Latgalos regione“) sulankstomo žemėlapis – maketas; peržiūrėjimui skirtas failas PDF formatu.
- 21.5. Skrajutės – tarpvalstybinio turistinio maršruto („Profesionalios amatininkystės įgūdžiai turizmo aplinkoje“) sulankstomo žemėlapis – maketas; spausdinimo failas PDF formatu.
- 21.6. Skrajutės – tarpvalstybinio turistinio maršruto („Profesionalios amatininkystės įgūdžiai turizmo aplinkoje“) sulankstomo žemėlapis – maketas; peržiūrėjimui skirtas failas PDF formatu.
- 21.7. Vadovaujantis Technine specifikacija, pateikta Sutarties Nr. 2.10/66 1-ajame priede, parengta nuotraukų medžiaga; pateikiama išorinėse duomenų laikmenose (HDD).
- 21.8. Vadovaujantis Technine specifikacija, pateikta Sutarties Nr. 2.10/66 1-ajame priede, parengti filmukai-pasakojimai ir trumpi reklaminiai filmukai; pateikiami išorinėse duomenų laikmenose (HDD).

Nuorodos į šaltinius ir paaiškinimai

*) Konceptija yra autoriaus darbo Rangovo kūrybinėje komandoje darbo rezultatas. Joje pateiktos nuomonės bei pareiškimai nėra oficiali ar faktinė bet kokio susijusio juridinio asmens nuomonė ir gali reikšmingai skirtis nuo Kliento ir Projekto partnerių oficialios ar faktinės nuomonės. Konceptijoje pateikti pavyzdžiai ir atspindėtos idėjos yra tik orientacinės bei iliustracinio pobūdžio ir neįveda jokių prievolių ar rekomendacijų nė vienai šaliai.

- 1) <https://lv.wikipedia.org/wiki/Aukštaitija>
- 2) <https://marcypedersen.medium.com/the-difference-between-an-artist-craftsman-creative-entrepreneur-42572e62d642>
- 3) „Business Wire“ – tai „Berkshire Hathaway Group“ priklausanti įmonė, kuri platina įvairių pasaulio subjektų pranešimus spaudai ir skelbia teisės aktus <https://services.businesswire.com/about-us>
- 4) <https://www.businesswire.com/news/home/20220627005356/en/United-States-Arts-and-Crafts-Toys-Market-Report-2022-2027-Yearly-Growth-of-7.38-Driven-by-Demand-For-Educational-Toys-and-Rising-Disposable-Income---ResearchAndMarkets.com>
- 5) <https://www.imarcgroup.com/about-us>
- 6) <https://www.imarcgroup.com/handicrafts-market>
- 7) Įgyvendinant Projektą, partneriai Lietuvoje parengė du turistinius maršrutus, skirtus amatų tyrinėjimui – atitinkamai po vieną Utenos ir Panevėžio apskrityse. Utenos apskrityje esantis maršrutas aprėpia 14 sustojimų projekto dalyviams, pradedant Anykščiais ir baigiant Zarasais netoli Latvijos sienos. Panevėžio apskrities maršrute numatyta 13 sustojimų projekto dalyviams.
- 8) <https://lpr.gov.lv/lv/padome-l2f3/>
- 9) <https://www.britannica.com/event/Mesolithic>
- 10) https://lv.wikipedia.org/wiki/Utenas_apriņķis
- 11) https://lv.wikipedia.org/wiki/Panevėžas_apriņķis
- 12) <https://www.zemgale.lv/par-zpr/par-zemgali>
- 13) *Paskutinė mylia – terminas, kuris vartojaams logistikoje arba kalbant apie bet koki judėjimą, reiškiantį galutinę kelionės atkarpą tarp maršruto centro ir paskirties vietos.*
- 14) Siekiant, kad skaitant būtų patogiau, čia ir toliau sąvoka „amatų meistras“, „amatininkas“ arba „darbuotojas“ reiškia asmens profesinį statusą, neatsižvelgiant į jo lytį, tautybę ar šeiminių padėtį. Šiame tekste „amatų meistras“, „amatininkas“ ar darbuotojas gali reikšti moterį, vyrą, translytį asmenį, to tiesiogiai nenurodant.
- 15) <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/case-by-case>
- 16) <https://tezaurus.lv/TIC:1>
- 17) <https://www.lawinsider.com/dictionary/geographic-features>
- 18) <http://www.lubanamitrajs.lv/dabas-liegums-lubana-mitrajs/>
- 19) <https://www.latvia.travel/lv/apskates-vieta/dabas-parks-daugavas-loki>
- 20) <https://www.fool.com/investing/how-to-invest/stocks/supercycle/>
- 21) <https://www.project-syndicate.org/onpoint/the-post-global-economy/>
- 22) <https://voyapon.com/takumi-road/>
- 23) <https://newsroom.lexus.eu/lexus-history/>

- 24) <https://www.lexus.eu/discover-lexus/craftsmanship/takumi-masters/>
- 25) SSGG analizė – tai strateginė planavimo priemonė, leidžianti nustatyti įmonės arba projekto stipriąsias ir silpnąsias vietas, grėsmes ir galimybes.
- 26) <https://tezaurs.lv/štamps:1>
- 27) <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/perfect-storm>
- 28) <https://www.merriam-webster.com/dictionary/tourism>
- 29) <https://www.visitbritain.org/introduction-tourism>
- 30) <https://www.merriam-webster.com/dictionary/hybrid>
- 31) <https://crisp.chat/en/>
- 32) <https://www.investopedia.com/terms/o/ombudsman.asp>
- 33) <https://www.pon.harvard.edu/tag/mediation-services/>
- 34) <https://tezaurs.lv/prerogativa>
- 35) <http://www.balttour.lv/>
- 36) <https://www.itb.com/en/>
- 37) <https://www.imexamerica.com/show-information>
- 38) <https://www.itb-asia.com/>
- 39) <https://www.kool.lv/>
- 40) <https://www.investopedia.com/terms/g/guerrilla-marketing.asp>
- 41) <https://www.arimetrics.com/en/digital-glossary/buzz-marketing>
- 42) Apytikris atstumas. Visam maršruto ilgiui ir atstumams tarp maršruto punktų apskaičiuoti reikalingi duomenys paimti iš „Google Maps“ programėlės. Nurodyti skaičiai gali labai skirtis nuo rodomų kitose panašiose programėlėse bei nuo skirtingų markių automobilių ridos skaitiklio ar skirtingų firmų navigacijos sistemų duomenų. Atstumui gali turėti įtakos ir tai, jei naudojamos kito dydžio, o ne gamintojo rekomenduojamos padangos, jei laikinai buvo nutrūkęs GPS ryšio signalas. Į skaičių nėra įtrauktas galima papildomas kilometražas, kurį sudaro važiavimas į apgyvendinimo vietas bei maitinimo įstaigas ir iš jų.
- 43) Apytikris atstumas. Skaičiavimui reikalingi duomenys gauti paėmus pirmuosius tris maršrutus, kuriuos siūlo „Michelin“ programėlė. Nurodyti skaičiai gali labai skirtis nuo rodomų kitose panašiose programėlėse bei nuo skirtingų markių automobilių ridos skaitiklio ar skirtingų firmų navigacijos sistemų duomenų. Atstumui gali turėti įtakos ir tai, jei naudojamos kito dydžio, o ne gamintojo rekomenduojamos padangos, buvo laikinai nutrūkęs GPS ryšio signalas, arba taikomos skirtingos praktikos, kaip fiksuojama punkto buvimo vieta, pavyzdžiui, kaip apibrėžiamas miesto centras. Į skaičių nėra įtrauktas galima papildomas kilometražas, kurį sudaro važiavimas į apgyvendinimo vietas bei maitinimo įstaigas ir iš jų.
- 44) Žr. pagrindinių įdomių objektų, kurie įtraukti į vietinius maršrutus ankstesniuose skirsniuose, skirtuose konkrečioms maršrutams, aprašymą. Išsamią informaciją apie tarpvalstybinio maršruto pagrindinius įdomius objektus Lietuvoje rasite dokumentuose, kurios parengė projekto partneriai Lietuvoje.
- 45) Pateiktos nuorodos yra tokios, kokios buvo Konceptcijos rengimo momentu. Konceptcijos autoriai niekaip negarantuoja, kad ir toliau bus pasiekiamas nurodytas turinys, ir neprisiima jokios atsakomybės dėl turinio pateikimo būdo, nes neturi jokios įtakos trečiųjų šalių siūlomų pasaulinių nemokamų paslaugų veikimui, kokybei ir ilgaamžiškumui. Bet kokiu momentu ir iš anksto neįspėjus ši paslauga gali būti pertraukta arba jos teikimas nutrauktas. Visi klausimai dėl minėtų išteklių naudojimo yra sprendžiami išimtinai tarp naujo naudotojo ir „Google LLC“, kuri yra įmonės „Alphabet Inc.“, Googleplex, 1600 Amphitheater Parkway, Mountain View, CA 94043, JAV, patronuojamoji bendrovė.

Aprašymas ir paveikslėliai:

Tekstą ir paveikslėlius žr. atitinkamuose skirsniuose apie vietinius turistinius maršrutus Latgaloje! Konceptcijos 65, 97 (apie Aukštaitiją), 103, 105, 106, 107, 109, 110 puslapiuose paskelbti vaizdai ir nuotraukos yra gautos iš Projekto partnerių arba dalyvių ir yra jų intelektualinė nuosavybė. Jei nenurodyta kitaip, visas kitas į Konceptciją įtrauktas nuotraukas padarė SIA „Reklāmas agentūra „Bulterjers“ specialiai Projektui tuo metu, kai buvo vykdomi darbai vietose 2022 m. vasarą, arba nuotraukos yra paimtos iš agentūros vidinės nuotraukų bibliotekos.

Latgalės planavimo regionas įgyvendina Europos Sąjungos finansuojamą 2014–2020 m. Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos projektą LLI-539 „Amatininkystė – turizmo produktas be sienų“ („Amatų kelionė“).

Projekto tikslas – skatinti tvarų tradicinės amatininkystės įgūdžių naudojimą, išsaugant ir pristatant jį kaip bendrą Latvijos bei Lietuvos pasienio teritorijos kultūros, istorijos paveldo bruožą ir bendrą turizmo produktą, galintį pritraukti turistų susidomėjimą.

Parengtas leidinys „Latgalės amatininkai“ yra projekto dalis. Už šio leidinio turinį atsako Latgalės planavimo agentūra. Jokiomis aplinkybėmis negali būti laikoma, kad jis atspindi Europos Sąjungos nuomonę.

Bendra projekto vertė 816 946,71 Eur, iš jų 694 404,70 Eur Europos Regioninės plėtros fondo lėšos.

© 2022., Latgalos planavimo regionas. Bet kokie pakartotiniai leidimai galimi tik gavus Latgalos planavimo regiono rašytinį leidimą.

Vairāk par projektu | Daugiau apie projekta | Links to more information

www.latlit.eu, www.lpr.gov.lv, www.facebook.com/latgales.regions

